

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інститут Навчально-науковий інститут Економіки і управління

Кафедра Економіки і права

Освітній ступінь Магістр

Спеціальність 051 «Економіка»

(шифр і назва)

Освітньо-професійна програма «Економіка підприємства»

(назва)

**В. о. завідувач кафедри економіки
і права**

Юлія ЛЕВЧЕНКО

«02» вересня 2024 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ

Сюри Дар'ї Сергіївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проекту (роботи) Оптимізація витрат як інструмент підвищення фінансових результатів підприємства

керівник проекту (роботи) доц. Левченко Юлія Григорівна

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від «30» серпня 2024 року № 671-КС

2. Строк подання здобувачем проекту (роботи) 02.12.2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: законодавчі та нормативні акти України, монографії, посібники, підручники, наукові статті відповідно до обраної теми, фінансова та статистична звітність за 2021-2023 роки ПрАТ «Лантманнен Акса», мережа Інтернет.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

Розділ 1. Теоретичні основи оптимізації витрат як інструмент підвищення фінансових результатів підприємства. 1.1. Економічна сутність, зміст та класифікація витрат на підприємстві. 1.2. Вплив управління витратами на фінансові результати підприємства. 1.3. Методичні підходи до оцінювання оптимізації витрат як інструменту підвищення фінансових результатів підприємства. Розділ 2. Аналіз господарської діяльності ПрАТ «Лантманнен Акса». 2.1. Загальні відомості підприємства ПрАТ «Лантманнен Акса». 2.2. Аналіз активів підприємства. 2.3. Аналіз трудових ресурсів підприємства. Розділ 3. Аналіз витрат на ПрАТ «Лантманнен Акса». 3.1. Аналіз витрат підприємства. 3.2. Аналіз фінансових результатів та оцінка фінансового стану підприємства. 3.3. Оцінка ефективності оптимізації витрат на підприємстві. Розділ 4. Шляхи та напрями оптимізації витрат з метою підвищення фінансових результатів на ПрАТ «Лантманнен Акса». 4.1. Напрями оптимізації витрат для підвищення фінансових результатів діяльності підприємства. 4.2. Техніко-економічне обґрунтування впровадження аутсорсингу та його вплив на фінансові результати підприємства. 4.3. Техніко-економічне обґрунтування скорочення витрат на відсотки шляхом збільшення статутного капіталу.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): робота включає 19 рисунків, 34 таблиці, 9 формул. Презентація кваліфікаційної роботи на 23 слайда

6. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 02 вересня 2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Прим
1	Розроблення та затвердження плану роботи керівником	15.09.2024	виконано
2	Написання розділу 1	17.10.2024	виконано
3	Робота над розділом 2, 3	12.11.2024	виконано
4	Підготовка до розділу 4	20.11.2024	виконано
5	Остаточне оформлення роботи. Формування висновків і пропозицій, проекту доповіді, презентації. Погодження з керівником кваліфікаційної роботи	02.12.2024	виконано
6	Попередній захист кваліфікаційної роботи	02.12.2024	виконано
7	Проходження перевірки на антиплагіат	02.12.2024	виконано
8	Подання завершеної роботи на розгляд завідувачу кафедри	02.12.2024	виконано
9	Отримання зовнішньої рецензії, оформлення необхідних документів для захисту	05.12.2024	виконано
10	Захист кваліфікаційної роботи	11.12.2024	виконано

Здобувач _____
(підпис)

Сюра Д.С. _____
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____
(підпис)

Левченко Ю.Г.. _____
(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Сюра Д.С. Оптимізація витрат як інструмент підвищення фінансових результатів підприємства. Київ. НУХТ 2024.

В кваліфікаційній роботі досліджено теоретико-методичні основи оптимізації витрат для покращення фінансових результатів діяльності підприємства, а саме: сутність та класифікацію витрат, фактори впливу оптимізації витрат на фінансові результати, методичні підходи до оцінювання оптимізації витрат.

Проаналізовано господарську діяльність і фінансові результати ПрАТ «Лантманнен Акса»; детально проаналізована витрати підприємства.

Визначено основні напрямки оптимізації витрат з метою підвищення фінансових результатів діяльності підприємства; розроблено заходи щодо підвищення оптимізації витрат дослідженого підприємства; оцінено вплив запропонованих заходів на фінансові показники ПрАТ «Лантманнен Акса».

Кваліфікаційна робота викладена на 118 сторінках комп'ютерного тексту, що включає 19 рисунків, 34 таблиці, 9 формул. Складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Ключові слова: витрати, оптимізація витрат, управління витратами, фінансові результати, рентабельність, окупність, ефективність.

SUMMARY

Syura D.S. Cost optimization as a tool for improving the company's financial results. Kyiv. NUHT 2024.

The qualification work explores the theoretical and methodological foundations of cost optimization to improve the financial results of the enterprise, namely: the essence and classification of costs, factors of the influence of cost optimization on financial results, methodological approaches to assessing cost optimization.

The economic activity and financial results of PrJSC "Lantmannen Aksa" are analyzed; the costs of the enterprise are analyzed in detail.

The main areas of cost optimization are determined in order to increase the financial results of the enterprise; measures are developed to increase the optimization of the costs of the studied enterprise; the impact of the proposed measures on the financial indicators of PrJSC "Lantmannen Aksa" is assessed.

The qualification work is presented on 118 pages of computer text, including 19 figures, 34 tables, 9 formulas. It consists of an introduction, three sections, conclusions, a list of sources used and appendices.

Keywords: costs, cost optimization, cost management, financial results, profitability, payback, efficiency

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИТРАТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА	11
1.1. Економічна сутність, зміст та класифікація витрат на підприємстві	11
1.2. Вплив управління витратами на фінансові результати підприємства	20
1.3. Методичні підходи до оцінювання оптимізації витрат як інструменту підвищення фінансових результатів підприємства	26
Висновки до розділу 1	33
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «ЛАНТМАННЕН АКСА»	36
2.1. Загальні відомості підприємства ПрАТ «Лантманнен Акса»	36
2.2. Аналіз активів підприємства.....	40
2.3. Аналіз трудових ресурсів підприємства.....	51
Висновки до розділу 2.....	56
РОЗДІЛ 3 АНАЛІЗ ВИТРАТ НА ПРАТ «ЛАНТМАННЕН АКСА»	58
3.1. Аналіз витрат підприємства.....	58
3.2. Аналіз фінансових результатів та оцінка фінансового стану підприємства.....	67
3.3. Оцінка ефективності оптимізації витрат на підприємстві	74
Висновки до розділу 3.....	79

РОЗДІЛ 4 ШЛЯХИ ТА НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИТРАТ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НА ПрАТ ЛАНТМАННЕН АКСА	82
4.1. Напрями оптимізації витрат для підвищення фінансових результатів діяльності підприємства.....	82
4.2. Техніко-економічне обґрунтування впровадження аутсорсингу та його вплив на фінансові результати підприємства.....	87
4.3. Техніко-економічне обґрунтування скорочення витрат на відсотки шляхом збільшення статутного капіталу.....	94
Висновки до розділу 4.....	100
ВИСНОВКИ	101
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	103
ДОДАТКИ	110

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах нестабільної економічної ситуації, високого рівня конкуренції та зростання вартості ресурсів питання оптимізації витрат стає одним з ключових для підприємств, що прагнуть забезпечити стійкість своєї діяльності та досягти стабільного фінансового зростання. Сучасні реалії вимагають від компаній не лише зменшувати витрати, але й підходити до їх оптимізації стратегічно, забезпечуючи підвищення рентабельності та ефективності операційної діяльності. Оптимізація витрат дозволяє підприємствам мінімізувати фінансові ризики, підвищити конкурентоспроможність та адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Особливо актуальною є ця тема в умовах діджиталізації та впровадження новітніх технологій, які відкривають нові можливості для зниження операційних витрат і підвищення продуктивності.

Тому дослідження оптимізації витрат як інструменту підвищення фінансових результатів підприємства має важливе значення як з теоретичної, так і з практичної точки зору, оскільки дозволяє знайти ефективні шляхи покращення показників діяльності підприємств у сучасних умовах.

Широкий спектр питань з аналізу оптимізації витрат підприємства та шляхи їх вдосконалення досліджувалися в роботах: Турило А.М., Маркіна І. А., Пушкар М.С., Бутинець Ф.Ф., Білик М.Д. Мазур В.Г., Колісник Г. М., Чорна М.В. та ін. Оскільки питання щодо оптимізації витрат як інструменту підвищення фінансових результатів підприємства має багатоаспектний характер, заснований на наукових дослідженнях, воно вимагає подальших наукових розробок та досліджень.

Метою кваліфікаційної роботи є пропозиція шляхів та напрямів оптимізації витрат з метою підвищення фінансових результатів.

Виходячи із сформульованої мети, у роботі було поставлено та вирішено наступні **завдання**:

- досліджено економічну сутність, зміст та класифікацію витрат підприємства;

- проаналізовано вплив оптимізації витрат, через призму управління витратами, на фінансові результати підприємства;
- проведено аналіз методичних підходів до оцінювання оптимізації витрат як інструменту підвищення фінансових результатів підприємства;
- проведено аналіз господарської діяльності ПрАТ «Лантманнен Акса»;
- проведено аналіз фінансових результатів та витрат підприємства ПрАТ «Лантманнен Акса»;
- оцінено ефективність оптимізації витрат підприємства ПрАТ «Лантманнен Акса»;
- визначено основні напрямки оптимізації витрат для підвищення фінансових результатів діяльності ПрАТ «Лантманнен Акса»;
- запропоновано оптимізацію витрат за рахунок впровадження аутсорсингу;
- запропоновано оптимізацію витрат витрат на відсотки шляхом збільшення статутного капіталу.
- оцінено вплив запропонованого проекту на фінансові результати ПрАТ «Лантманнен Акса».

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є Приватне акціонерне товариство "Лантманнен Акса".

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних питань щодо розробки шляхів оптимізації витрат з метою підвищення фінансових результатів ПрАТ «Лантманнен Акса».

В роботі було використані наступні **методи**: засоби економічного аналізу (табличного, порівняння, групування, графічний), загальнонаукові методи аналізу і синтезу, індукції, дедукції, графічний метод.

Інформаційною базою стали монографічні та наукові видання, публікації у періодичних виданнях, мережа Інтернет, фінансова звітність ПрАТ «Лантманнен Акса».

Отримані результати мають практичне значення, оскільки запропоновані заходи можна рекомендувати до впровадження на українських підприємствах з метою оптимізації витрат задля підвищення фінансових результатів.

Обсяг і структура кваліфікаційної роботи. Випускна кваліфікаційна робота містить вступ, основну частину, яка складається з трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що налічують – 70 найменування. Повний обсяг роботи викладений на 118 сторінках основного тексту, що включає 19 рисунків, 34 таблиці, 9 формул.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИТРАТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність, зміст та класифікація витрат на підприємстві

В умовах ринкової економіки основною метою діяльності підприємства є досягнення максимального прибутку. Будь-яка діяльність, спрямована на отримання прибутку, вимагає витрат. Порівняння витрат і результатів дає змогу оцінити ефективність роботи підприємства. Звідси й випливає особливе місце витрат у діяльності всіх суб'єктів господарювання. Витрати є надзвичайно важливою категорією у діяльності будь-якого підприємства.

Витрати є важливим інструментом цінової політики та показником ефективності діяльності підприємства. Їх можна розглядати як засіб управління прибутком, а також як значущий важіль у реалізації податкової політики. Крім того, витрати мають суспільно-економічне значення.

Незважаючи на те, що термін "витрати" активно використовується в економічних дослідженнях, науковці досі не досягли єдиної думки щодо точного визначення їхньої сутності та всіх аспектів.

Нормативне визначення категорії «витрати» приводиться у ряді нормативних документів.

В Законі України Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні визначено, що витрати – зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками) [1].

Згідно з п. 6 Національного положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», під витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок

його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені [2].

Термін «витрати» має різні значення в залежності від того, чи ми аналізуємо його з позицій фінансового або управлінського обліку. Мета формування витрат також варіюється між цими двома категоріями. З погляду економічної теорії витрати створюються для надання інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень, пов'язаних з їх плануванням, аналізом та ціноутворенням. У бухгалтерському обліку витрати відображають інформацію про діяльність підприємства, яку можна отримати з фінансової звітності.

Науковці по різному розкривають сутність категорії «витрати». Розглянемо більш детально характеристику поняття «витрат» різними вченими (1.1).

Таблиця 1.1

Підходи до трактування економічної сутності витрат

Автори	Визначення
Управлінський підхід	
А.М. Турило, Ю.Б. Кравчук, А.А. Турило	Вартісне вираження абсолютної величини застосовано-спожитих ресурсів, необхідних для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства і досягнення ним поставленої мети [3].
М.Г. Грешак, О.С. Коцюба	Обсяг використаних ресурсів у грошовому вимірюванні для досягнення певних цілей[4].
І.Д. Фаріон, Т.М.Писаренко	Обсяг реально спожитих ресурсів чи коштів у процесі виробничої, фінансової, інвестиційної діяльності [5]
Ресурсно-виробничий підхід	
М.С. Пушкар	Сума спожитих на виробництві товарів, робіт і послуг факторів виробництва (ресурсів)[6].
Ф.Ф. Бутинець	Спожиті ресурси або гроші, які необхідно заплатити за товари, роботи і послуги[7].

Бухгалтерський підхід	
Н.В. Прохар	Це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, яке призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками)[8].
Г.І. Кіндрацька, М.С. Білик, А.Г. Загородній	Сукупність витрат живої та уречевленої праці для здійснення поточної господарської діяльності підприємства, а за натурально-речовим складом – спожита частина матеріальних, трудових та фінансових ресурсів[9].
Г.В. Нашкерська	Споживання або використання матеріалів, товарів, робіт, послуг в процесі одержання доходу[10].

Джерело: складено автором на основі [3-10].

Як видно, визначення "витрат" з точки зору економічної теорії пропонує більш глибоке усвідомлення їхньої сутності, акцентуючи увагу на економічному змісті. У свою чергу, бухгалтерський облік орієнтується на практичні наслідки витрат після завершення виробничого процесу, зокрема на їх відображення у фінансовій звітності.

Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок, що поняття «витрати» є багатограним і залежить від мети дослідження. Незважаючи на різноманітність підходів, усі витрати об'єднує те, що вони є грошовими вираженням ресурсів, використаних у процесі виробництва, і слугують основою для аналізу фінансових результатів та прийняття управлінських рішень.

Науково обґрунтована класифікація витрат має велике значення для їх ефективного прогнозування, планування, нормування, організації, обліку, аналізу, пошуку резервів оптимізації та контролю.

Вона передбачає систематизацію різноманітних витрат підприємства за певними ознаками, що дозволяє отримати узагальнену інформацію про їх структуру, динаміку та вплив на фінансові результати.

Основні цілі класифікації витрат можна сформулювати таким чином:

1. Оцінка ефективності діяльності підприємства – шляхом аналізу структури витрат можна виявити неефективні статті витрат та розробити

заходи щодо їх оптимізації. Це дозволяє підприємству підвищити свою конкурентоспроможність та збільшити прибутковість.

2. Прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Класифікація витрат є основою для планування, бюджетування та контролю витрат. Завдяки їй менеджери можуть приймати обґрунтовані рішення щодо асортименту продукції, обсягів виробництва, ціноутворення та інших важливих питань.

3. Визначення собівартості продукції. Точна калькуляція собівартості є необхідною для встановлення цін, аналізу прибутковості та прийняття рішень щодо асортименту продукції. Це дозволяє підприємству забезпечити оптимальне співвідношення між ціною та собівартістю продукції.

4. Складання фінансової звітності - класифікація забезпечує достовірність та повноту фінансової звітності. Це дозволяє інвесторам, кредиторам та іншим зацікавленим сторонам отримати достовірну інформацію про фінансовий стан підприємства.

5. Контроль за витратами - класифікація витрат дозволяє здійснювати постійний контроль за динамікою витрат, виявляти відхилення від планових показників та вживати заходів щодо їх усунення. Це сприяє підвищенню фінансової дисципліни на підприємстві.

Витрати можна класифікувати на дві основні категорії: прямі та непрямі. Прямі витрати – це ті, що безпосередньо пов'язані з виготовленням товарів або наданням послуг, такі як витрати на сировину та заробітну плату. Непрямі витрати, в свою чергу, не мають прямого зв'язку з виробництвом, але є необхідними для нормального функціонування підприємства, наприклад, оренда приміщень, комунальні послуги та адміністративні витрати.

В літературі зустрічаються різноманітні групування витрат за ознаками їх класифікації.

Для оптимізації обліку та аналізу витрат проводиться їх класифікація за однорідними характеристиками стосовно конкретного об'єкта обліку, що представлено в таблиці 1.2.

Класифікація витрат

Ознака класифікації	Види витрат
За економічним змістом	Витрати предметів праці, засобів праці, самої праці
За ступенем впливу обсягу виробництва	Постійні, змінні
За центрами відповідальності та місцями виникнення	Цехові, дільничні, бригадні, службові тощо
За періодичністю виникнення	Поточні, одноразові
За способом включення в собівартість продукції	Прямі, непрямі
За єдністю складу (однорідністю)	Одноелементні, комплексні
За кількістю випущеної продукції	Загальні (сукупні), витрати на одиницю продукції
За видами виробництва	Витрати основного виробництва, допоміжних, підсобних та обслуговуючих виробництв і господарств
За відношенням до технологічного процесу	Основні, накладні
За видами діяльності	Витрати основної діяльності (операційної), фінансової діяльності, інвестиційної діяльності
Згідно з роллю у процесі виробництва	Виробничі, невиробничі
За фазами кругообігу засобів	Постачально-заготівельні, виробничі, збутові
За ступенем готовності продукції (відношенням до кінцевого продукту)	Витрати в незавершеному виробництві, на товарний випуск
За охопленням плануванням	Планові, позапланові
За охопленням нормуванням	Нормовані, ненормовані
За доцільністю	Продуктивні, непродуктивні
Залежно від об'єкта управління	У місцях виникнення, у центрах витрат, у центрах відповідальності
Залежно від діяльності підприємства	Залежні, незалежні
За економічними елементами	Матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати
За калькуляційними статтями	Залежно від галузі національної економіки

Джерело: складено автором на основі [12].

Аналізуючи різновиди класифікацій ми можемо виокремити два підходи:

- 1) бухгалтерський підхід (з точки зору потреб бухгалтерського обліку);
- 2) управлінський підхід (з точки зору економічної теорії).

Розглянемо визначення основних видів витрат. Постійні витрати - це витрати, які залишаються незмінними незалежно від обсягу виробництва чи реалізації продукції. Вони присутні у підприємства навіть тоді, коли воно тимчасово не виробляє продукцію або надає послуги. В той час, як змінні витрати - це витрати, розмір яких змінюється пропорційно до обсягу виробництва або реалізації продукції. Іншими словами, чим більше підприємство виробляє продукції, тим більше змінних витрат воно несе, і навпаки.

Основні витрати - це витрати, які безпосередньо пов'язані з виробництвом продукції або наданням послуг. Вони включають витрати на сировину, матеріали та оплату праці працівників, які безпосередньо беруть участь у виробничому процесі. Накладні витрати - це витрати, які не можна прямо віднести до виробництва конкретного продукту чи послуги. Вони включають загальновиробничі, адміністративні та комерційні витрати, які потрібні для функціонування підприємства в цілому. Розмежування основних і накладних витрат допомагає підприємству ефективніше управляти своїми фінансами, правильно розраховувати собівартість продукції та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Класифікація витрат на виробничі та невиробничі допомагає підприємствам розподіляти витрати в процесі розрахунку собівартості продукції та аналізу фінансових результатів. Виробничі витрати - це витрати, які безпосередньо пов'язані з процесом виробництва продукції, тобто з виготовленням товарів або наданням послуг. Вони формують собівартість продукції та включають усі витрати, необхідні для її виготовлення. Невиробничі витрати - це витрати, які не пов'язані безпосередньо з виробничим процесом, але необхідні для функціонування підприємства та реалізації продукції. Вони включають адміністративні, комерційні та фінансові витрати.

Розподіл витрат на залежні та незалежні є одним з підходів до класифікації витрат на підприємстві. Залежні витрати - це витрати, розмір яких змінюється залежно від певних факторів. Наприклад, обсяг виробництва, продажу, ринкова ситуація або інші параметри, які підприємство може частково контролювати. Незалежні витрати - це витрати, які не залежать від обсягу виробництва або інших змінних факторів. Вони виникають незалежно від того, чи працює підприємство на повну потужність, чи тимчасово зупиняє виробництво.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття в фінансовій звітності (рис. 1.1.).

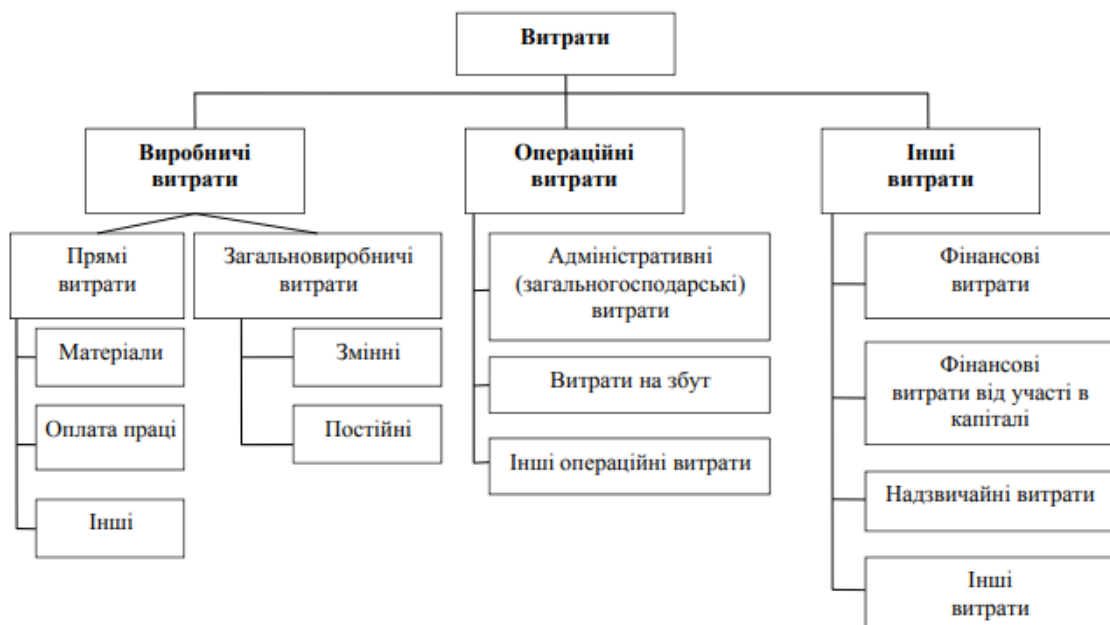

Рис. 1.1. Класифікація витрат підприємства згідно П(С)БО 16 [2].

Рис. 1.1 демонструє, як П(С)БО 16 забезпечує систематичний підхід до обліку витрат. Застосування цього стандарту дозволяє підприємствам отримати достовірну інформацію про свою фінансову діяльність та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Класифікація витрат в управлінському обліку базується на принципі, що різні витрати призначені для різних цілей. Це означає, що мета класифікації визначає як її методику, так і склад окремих груп витрат. [5].

Враховуючи зарубіжний досвід, ми можемо виділити три напрями класифікації витрат в управлінському обліку [11]:

- 1) для оцінки запасів та визначення фінансового результату;
- 2) для прийняття управлінських рішень;
- 3) для контролю і регулювання.

Щоб підвищити загальну прибутковість підприємства, керівництво повинно мати точні дані про витрати не лише в цілому по підприємству, а й обов'язково за окремими видами продукції та кожним структурним підрозділом.

Для кожної з трьох зазначених функцій пропонується класифікація витрат, представлена в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Класифікація витрат для цілей управління

Класифікація витрат	Зміст
Для визначення собівартості і фінансового результату	<ul style="list-style-type: none"> – Вичерпані та невичерпані витрати – Витрати на продукцію та витрати періоду – Прямі та непрямі витрати – Основні та накладні витрати
Для прийняття управлінських рішень	<ul style="list-style-type: none"> – Релевантні та нерелевантні витрати – Постійні та змінні витрати – Маржинальні та середні витрати – Дійсні та альтернативні витрати
Для контролю і регулювання	<ul style="list-style-type: none"> – Контрольовані витрати – Неконтрольовані витрати

Джерело: складено автором на основі [13]

Класифікація витрат, яка наведена з точки зору фінансового та управлінського обліку, дає можливість формувати собівартість та управляти витратами.

Класифікація витрат на вичерпані та невичерпані базується на концепції використання ресурсів у процесі діяльності підприємства та їхньому відображенні у фінансовій звітності. Вичерпані витрати - це витрати, які були понесені та повністю спожиті в процесі отримання доходу протягом звітного періоду і відображаються у звіті про фінансовий результат, як витрати звітного періоду. Невичерпані витрати (активні витрати) - це витрати, які були

понесені, але ще не спожиті та мають потенційну економічну вигоду в майбутньому. В активі балансу вони відображаються та визначаються як такі, що капіталізуються.

Релевантні витрати - це витрати, які впливають на прийняття управлінських рішень, оскільки вони змінюються залежно від обраного варіанту дій. Ці витрати є майбутніми і можуть варіюватися залежно від того, яке рішення буде прийняте. Нерелевантні витрати - це витрати, які не змінюються залежно від обраного варіанту рішення. Вони не мають впливу на майбутні управлінські рішення, оскільки є фіксованими або вже понесеними. Такі витрати не повинні враховуватися при аналізі варіантів.

Класифікація витрат на дійсні та альтернативні базується на оцінці реальних грошових витрат підприємства та упущених можливостей. Дійсні витрати або реальні витрати - це фактичні грошові витрати, які підприємство несе під час своєї діяльності. Це витрати, які відображаються у фінансових звітах і вимагають реального відтоку коштів з рахунків підприємства. Альтернативні витрати або витрати втрачених можливостей - це потенційний дохід або вигода, які підприємство втрачає, обираючи один варіант дій замість іншого.

Контрольовані витрати - це витрати, на які керівник або менеджер певного рівня може безпосередньо впливати або контролювати у межах своїх повноважень. Вони залежать від рішень, які приймаються на конкретному рівні управління. Неконтрольовані витрати - це витрати, на які менеджери певного рівня не можуть впливати, оскільки вони залежать від зовнішніх умов або приймаються на більш високому рівні управління. Такі витрати не піддаються зміні в короткостроковій перспективі.

Класифікація витрат має велике значення для планування, контролю, регулювання витрат, тобто для ефективного управління витратами та управління діяльністю підприємства, оскільки дає можливість визначати особливості формування та розподілу витрат за певними об'єктами управління [17].

1.2. Вплив управління витратами на фінансові результати підприємства

Фінансові результати діяльності підприємства залежать від багатьох параметрів, до яких можна віднести якість та асортимент продукції підприємства, її конкурентоспроможність та обсяг реалізації. Особливо актуальними постають зниження витрат на виробництво та реалізацію продукції, оскільки витрати є одним з основних ціноутворюючих чинників.

Оптимізація витрат є одним із ключових інструментів, який безпосередньо впливає на фінансові результати підприємства. Розглянемо оптимізацію витрат через призму управління витратами. Саме через ефективне управління витратами забезпечується реалізація заходів з їх оптимізації. В результаті управління витратами підприємство отримує можливість не тільки оптимізувати витрати, а й забезпечити високий рівень рентабельності, що, в свою чергу, позитивно впливає на фінансові результати та загальну стійкість організації.

До того ж, ефективне управління витратами є особливо важливим у часи економічної нестабільності, коли зовнішні фактори, такі як інфляція, зміни валютних курсів та економічна невизначеність, можуть значно вплинути на операційну діяльність підприємства.

Витрати не можуть розглядатися окремо від таких показників як прибуток і дохід, оскільки ефективне управління витратами забезпечує умови досягнення позитивних результатів діяльності суб'єктів господарювання (рис.1.2).

Рис. 1.2. Система управління витратами [18].

Витрати на виробництво продукції, робіт та послуг є індикатором його діяльності: зростання витрат може свідчити як про зміни на ринку, так і про проблеми в процесі виробництва.

Ефективне управління витратами дозволяє оптимізувати ресурси, підвищити конкурентоспроможність продукції та послуг, збільшити прибуток і забезпечити стабільне фінансове становище.

Особливості витрат як об'єкта управління виявляються в їх різноманітності, а також у змінах, які відбуваються під впливом зовнішнього та внутрішнього середовища та у різній динаміці в різні часові періоди. Усе це ускладнює точне кількісне оцінювання величини, динаміки та рівня витрат, а також визначення їх впливу на економічні результати діяльності підприємства і методи їх оптимізації.

Управління витратами – це система цілеспрямованого впливу на склад, структуру й поведінку витрат та їх чинники на всіх етапах формування й розподілу витрат, що ґрунтується на використанні економічних законів, для підвищення ефективності діяльності підприємства на базі оптимізації рівня витрат, забезпечення його конкурентоспроможності на ринку та досягнення стратегічної мети й поточних завдань його розвитку [14]. Варто відзначити, що управління витратами не є фінальною ціллю, проте необхідне для

досягнення підприємством певного економічного результату, підвищення ефективності роботи.

Вплив управління витратами на фінансові результати можна зобразити двома напрямками: прямий та непрямий впливи.

1. Прямий вплив. Найбільш очевидний спосіб впливу – це зменшення собівартості продукції. Інший прямий спосіб – збільшення обсягу продажів за рахунок зниження цін або підвищення якості продукції при збереженні конкурентоспроможності.

2. Непрямий вплив. По-перше, воно сприяє підвищенню ефективності використання активів. По-друге, ефективне управління витратами знижує фінансові ризики підприємства. І останній це підвищення інвестиційної привабливості.

Управління витратами підприємства здійснюється з метою підвищити ефективність його роботи шляхом використання заходів, які спрямовані на економічно обґрунтоване використання ресурсів й отримання максимально можливого ефекту від їх понесення.

Якщо розглядати управління витратами з перспективи зменшення або оптимізації витрат на одиницю виробленої продукції, це сприятиме підвищенню рентабельності господарських процесів та видів діяльності. Слід зауважити, що доцільно застосовувати заходи із зниження витрат лише при умові того, що це не матиме негативного впливу на якість продукції. Мінімізація співвідношення «витрати-дохід», максимізація створеної на підприємстві цінності, оптимізація структури витрат та рівня ризику господарської діяльності [15].

До принципів управління витратами відносять:

- системний підхід до управління витратами;
- впровадження ефективних методів оптимізації витрат;
- попередження наднормативних витрат і втрат;
- удосконалення інформаційного забезпечення управління витратами;

- встановлення взаємозв'язку між величиною витрат і конкретними працівниками підприємства за допомогою створення центрів відповідальності;
- підвищення зацікавленості виробничих підрозділів підприємства та центрів відповідальності за зниження витрат;
- поєднання зниження витрат із забезпеченням високої якості продукції;
- здійснення прогнозних розрахунків собівартості;
- складання обґрунтованих нормативних калькуляцій та контроль за їх дотриманням;
- виявлення відхилень до або під час здійснення виробничого процесу з метою попередження виробничих витрат та кращого використання ресурсів;
- управління витратами на всіх стадіях виробничо-збутового циклу виробу [15].

У сучасних умовах управління витратами означає створення єдиної, раціональної, чітко та безперебійно функціонуючої системи з певними цільовими установками та взаємопов'язаними елементами [24] (рис. 1.3).

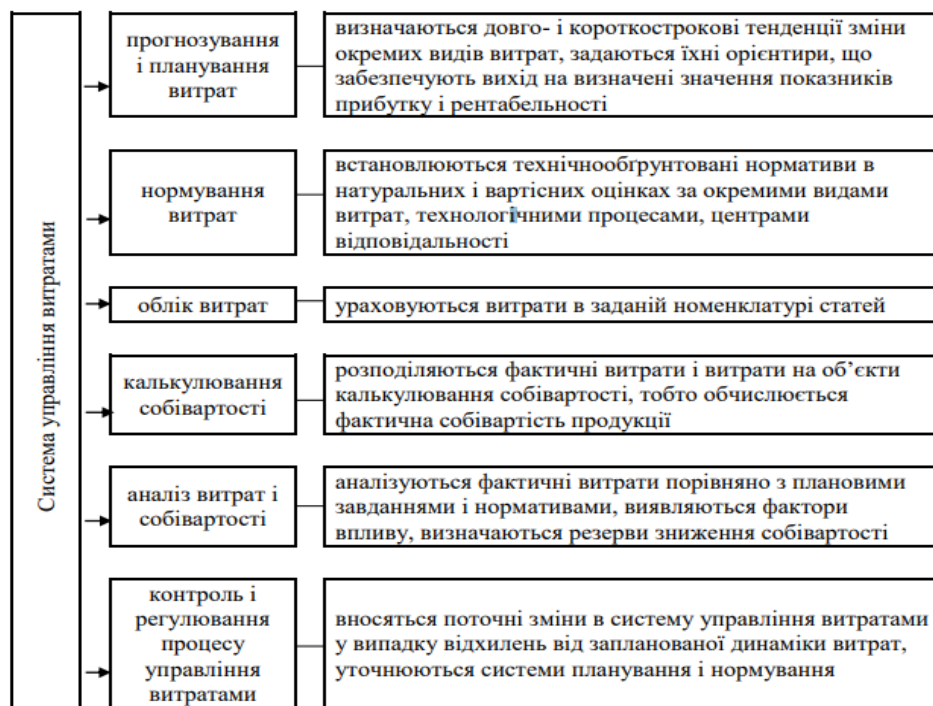

Рис. 1.3 Аналітичні елементи системи управління витратами [24].

Система управління витратами являє собою комплекс взаємозалежних елементів, методів і механізмів, які функціонують у рамках визначених

обов'язків і формують єдину цілісність. Завдяки цій системі узагальнюються процеси постачання та використання ресурсів, досягаються чітко визначені цілі, а також реалізуються тактичні та стратегічні плани.

Система управління витратами, як і будь-яка інша система управління, складається з двох основних компонентів: суб'єкта та об'єкта управління. Суб'єктами управління є особи, які відповідають за прийняття рішень і реалізацію заходів, спрямованих на оптимізацію витрат. Сюди входять керівники підприємства різних рівнів (вищого, середнього та нижчого) та фахівці, які займаються фінансовим плануванням і контролем.

Об'єктами управління є витрати, що підлягають аналізу, плануванню та контролю. Це всі витрати, пов'язані з життєвим циклом продукції: від розробки та виробництва до реалізації, експлуатації та утилізації.

Управління витратами на підприємстві з позиції системного підходу включає виконання всіх управлінських функцій. Ці функції реалізуються через елементи управлінського циклу, такі як прогнозування та планування, організація, координація та регулювання, активізація та стимулювання виконання, а також облік і аналіз. (рис. 1.4.)

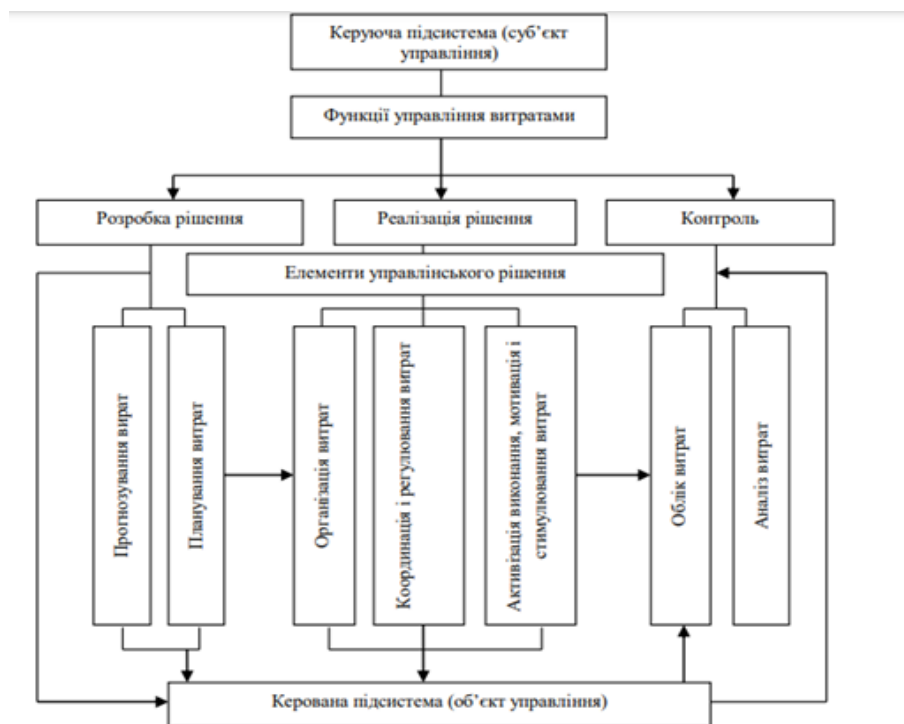

Рис. 1.4. Загальна схема взаємодії функцій управління витратами на підприємстві [16].

Зупинимось детальніше на характеристиці функцій управління витратами.

Прогнозування та планування витрат проводяться на етапі розробки (прийняття) управлінського рішення. Основною метою планування витрат є визначення необхідного рівня витрат для забезпечення ефективної діяльності підприємства, а також розрахунок прибутку, який може бути отриманий за певного рівня та структури витрат [19].

Впровадження системи передбачає реалізацію розроблених рішень у практичній діяльності підприємства. Організація витрат є одним із ключових елементів ефективного управління ними. Вона визначає порядок управління витратами на підприємстві, відповідальних осіб, терміни, види інформації та документів, а також способи організації.

Координація та регулювання витрат включає в себе постійне порівняння фактичних витрат з плановими, виявлення відхилень і вжиття оперативних заходів для їх усунення [20].

Активізація виконання, мотивація та стимулювання працівників є основними чинниками успішного управління витратами, оскільки вони заохочують співробітників шукати нові можливості для зниження витрат і підвищення ефективності роботи.

На стадії контролю важливими функціями є облік та аналіз витрат. Облік витрат передбачає спостереження, ідентифікацію, вимірювання та реєстрацію фактів витрачання ресурсів у процесі господарської діяльності підприємства. Аналіз витрат є важливим інструментом для оцінки ефективності використання ресурсів та визначення впливу різних чинників на їхній рівень. Управління витратами вимагає постійного моніторингу та контролю витратних процесів на всіх етапах діяльності підприємства. Незважаючи на різноманітність функцій, які виконують окремі підрозділи в управлінні витратами, основною метою залишається оптимізація витрат як ключовий фактор підвищення фінансових результатів підприємства. Оптимізація витрат забезпечує можливість зниження собівартості продукції, підвищення

прибутковості та конкурентоспроможності підприємства, що особливо важливо в умовах ринкової економіки. Для досягнення цих цілей необхідно застосовувати системний підхід до управління витратами, який базується на використанні кількісних методів та показників для оцінки їхньої ефективності. Ці показники дозволяють не лише аналізувати поточний стан витрат, але й прогнозувати їхні зміни в умовах різних сценаріїв діяльності підприємства.

1.3. Методичні підходи до оцінювання оптимізації витрат як інструменту підвищення фінансових результатів підприємства

У структурі блоку управління витратами підприємства важливе місце відводиться оптимізації процесу формування витрат, що реалізується шляхом використання сукупності різноманітних фінансово-математичних методів та моделей обґрунтування як абсолютної та відносної величини, так і структури витрат. Оптимізація витрат підприємства є одним із базових інструментів вдосконалення діяльності підприємства, а також достатньо ефективним напрямком його розвитку.

Оптимізація витрат – це безперервний процес планування, аналізу, обліку й контролю витрат, а також прийняття рішень щодо подальшої економічної стратегії та політики підприємства з використанням інструментів мотивації працівників на всіх рівнях сформованої організаційної структури, у якій планування здійснюється з метою визначення необхідного рівня витрат для забезпечення ефективної роботи підприємства, а також обчислення прибутку, який буде отримано за певного рівня та структури витрат [22].

Для ефективного управління витратами та їх оптимізації необхідно надати керівникам важливу інформацію та організувати комунікацію між ними, що вимагає створення інформаційної системи для управління витратами. При аналізі витрат підприємства слід враховувати обсяги та структуру виробництва, ефективність використання трудових ресурсів та основних засобів, а також рівень собівартості продукції. Це дозволить чітко

визначити джерела покриття витрат і ефективність використання фінансових ресурсів підприємства, а також розробити основні заходи для їх оптимізації.

Для досягнення ефективною оптимізації витрат на підприємстві доцільно дотримуватися наступної послідовності етапів (рис. 1.5).

Рис. 1.5. Етапи оптимізації витрат підприємства [23].

Послідовність оптимізації витрат підприємства дозволяє нам визначити, які саме витрати потребують в оптимізації. Якщо деякі витрати підприємства є непродуктивними, то необхідно їх скоротити або знайти можливість змінити умови певного процесу чи операції.

З метою здійснення ефективною оптимізації витрат використовуються певні фінансові формули, які забезпечують кількісну оцінку основних аспектів витрат і їхнього впливу на фінансові результати. Одним з важливих підходів є використання показників рентабельності, які базуються на витратному підході і дозволяють оцінити, наскільки ефективно підприємство використовує свої витрати для досягнення прибутковості.

Показники рентабельності, що базуються на витратному підході, характеризують прибутковість здійснених витрат в процесі діяльності підприємства.

1. Рентабельність витрат – розраховується як відношення чистого прибутку до величини операційних витрат:

$$P_{\text{опер}} = \frac{\text{ЧП}}{\text{ОВ}} \quad (1.1.)$$

де ЧП – чистий прибуток;

ОВ – операційний витрати.

2. Рентабельність матеріальних витрат – розраховується як відношення чистого прибутку до величини матеріальних витрат:

$$P_{\text{опер}} = \frac{\text{ЧП}}{\text{МВ}} \quad (1.2.)$$

де ЧП – чистий прибуток;

МВ – матеріальні витрати.

3. Коефіцієнт окупності виробничих витрат :

$$P = \frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Собівартість реалізованої продукції}}, \quad (1.3.)$$

4. Коефіцієнт окупності операційних витрат:

$$P = \frac{\text{Операційний дохід}}{\text{Операційний витрати}}, \quad (1.4.)$$

Для оцінки ефективності формування витрат на підприємстві існує система економічних показників, що дозволяє здійснити всебічний аналіз витратної діяльності. Ці показники сприяють виявленню можливих резервів для зниження витрат, оптимізації процесів та підвищення фінансової ефективності. Такі як :

1) коефіцієнт координації у співвідношенні операційних і адміністративних витрат;

$$K = \frac{\text{ОВ} - \text{АВ}}{\text{АВ}}, \quad (1.5.)$$

де ОВ – Операційні витрати;

АВ – адміністративні витрати.

2) коефіцієнт витратомісткості загальногосподарського управління і збуту продукції;

$$K = \frac{\text{АВ} - \text{В}_{\text{збут}}}{\text{ОВ}}, \quad (1.6.)$$

де ОВ – Операційні витрати;

АВ – адміністративні витрати;

Взбут – витрати на збут.

3) коефіцієнт завантаження постійних витрат;

$$K = \frac{Oв}{Aв - B_{збут}}, \quad (1.7.)$$

де $Oв$ – Операційні витрати;

$Aв$ – адміністративні витрати;

Взбут – витрати на збут.

4) коефіцієнт координації у співвідношенні змінних і постійних витрат;

$$K = \frac{Oв - Aв - B_{збут}}{Aв - B_{збут}}, \quad (1.8.)$$

де $Oв$ – Операційні витрати;

$Aв$ – адміністративні витрати;

$B_{збут}$ – витрати на збут.

5) коефіцієнт витратомісткості збутової діяльності підприємства;

$$K = \frac{B_{збут}}{Oв}, \quad (1.9.)$$

де $Oв$ – Операційні витрати;

$B_{збут}$ – витрати на збут.

Для оцінки ефективності управління витратами та визначення впливу оптимізаційних заходів на фінансові результати підприємства застосовуються різноманітні методи і фінансові формули. Ці інструменти дозволяють не лише здійснити кількісну оцінку витрат, але й оцінити, яким чином зміни в структурі витрат впливають на загальні фінансові показники організації. Використання формул і методів оптимізації витрат сприяє більш точному плануванню, прогнозуванню та контролю витрат, що є основою для прийняття ефективних управлінських рішень.

Існує велика кількість як традиційних, так і сучасних методів, які спрямовані на оптимізацію витрат підприємства. Традиційні методи, зокрема, акцентують увагу на базових принципах розрахунку витрат і їхньому контролю. Сучасні методи оптимізації витрат значно розширюють можливості підприємства, дозволяючи точніше і детальніше аналізувати структуру витрат і сприяти більш ефективному використанню ресурсів.

Дані методи характеризуються наступними ознаками: гнучкість; простота; надання точної інформації для прийняття управлінських рішень. До сучасних методів оптимізації витрат відносять: стандарт - костинг, директ-костинг, таргет-костинг, кайзер-костинг, метод збалансованості, оперативно-заявочна кампанія, функціонально-вартісний аналіз, LCC-костинг, EVA-костинг, XYZ – аналіз, Just-in-time, ABC – аналіз, CVP-аналіз, аутсорсинг, бюджетування. Нижче в таблиці 1.4 наведено характеристику найбільш поширених методів оптимізації витрат на підприємстві.

Таблиця 1.4

Характеристика методів оцінювання оптимізації витрат підприємства

Назва	Характеристика
Standart cost	Сутність полягає в тому, що в обліку відображається те, що повинно відбутись (нормативні або стандартні витрати), а не те, що склалось (фактичні витрати). Враховується не дійсне (факт), а належне (стандарт). Окремо обліковуються відхилення від фінансових результатів підприємства. Даний метод передбачає наявність системи стандартів (нормативів).
Direct cost	Собівартість розраховується за прямими витратами, до яких включають непрямі витрати в частині змінних витрат. Постійні накладні витрати не включаються в собівартість продукції. Такі витрати включають безпосередньо на рахунок прибутків та збитків в тому періоді, коли вони склалися
Target cost	Управління витратами за цільовою собівартістю. Даний метод описує традиційну формулу ціноутворення навпаки: Ціна – Прибуток = Собівартість. Дозволяє контролювати економію витрат на стадії проектування, адже собівартість продукції розраховується виходячи з попередньо визначеної ціни реалізації. Необхідність утримувати цільову собівартість запобігає зловживанням з боку менеджменту щодо непродуктивних витрат
Kaizen cost	На відміну від target cost – полягає у постійному вдосконаленні якості процесів на всьому підприємстві за участі всіх працівників, мотивуючи останніх зменшувати непродуктивні витрати. Взаємодія вище згаданих методів дозволяє ефективно управляти собівартістю
Absorbtsion cost	Метод, що до сукупної собівартості включає прямі та всі накладні витрати шляхом розподілу. Фактичну собівартість одиниці продукції визначають наприкінці виробничого періоду

ABC-метод (Activity-based cost)	Облік витрат на основі діяльності. Метод передбачає виокремлення основних видів діяльності в межах підприємства, створення для кожного основного виду діяльності центрів витрат, поділ операцій підприємства на 4 групи: операції на рівні 1 продукту, операції на рівні групи продуктів, операції на рівні типу продукту, операції на рівні підприємства.
Cost-killing	Метод, що дозволяє зменшити витрати на оплату праці за рахунок скорочення штату працівників, вивільнення та продажу активів, що не використовуються, зменшення витрат на соціальну сферу тощо.
CVP-аналіз	Аналіз точки беззбитковості. Даний метод ґрунтується на співставленні трьох величин: витрат підприємства, доходу від реалізації та прибутку, залежність яких дає змогу визначити обсяг реалізації, що за відомих величин постійних та змінних витрат на одиницю продукції забезпечить беззбитковість діяльності або запланований фінансовий результат.
LCC-аналіз	Метод розрахунку витрат за етапами життєвого циклу продукції. Даний метод застосовують у стратегічному управлінні, оскільки він охоплює період в декілька років
XYZ-аналіз	XYZ-аналіз є технологією обґрунтування управлінських рішень щодо оптимізації абсолютної величини витрат підприємства шляхом виявлення та ідентифікації резервів їх зменшення, а також визначення методів мобілізації таких резервів.
Бенчмаркінг	Метод пошуку еталонного економічно ефективного підприємства конкурента з метою порівняння його з власним. Проведення ідентифікації відмінностей, визначення їх причин, виявлення резервів зниження витрат та підвищення конкурентоспроможності продукції.

Джерело: складено автором на основі [27]

Слід відмітити, що серед методів оптимізації найбільш заслуговують увагу :

- ABC-метод;
- CVP-аналіз;
- XYZ-аналіз.

Хоча всі ці методи мають спільну мету — оптимізувати витрати, кожен з них має свою специфіку та підходить для різних ситуацій у підприємницькій практиці.

ABC-метод - це метод обліку витрат, який полягає в тому, що витрати не розподіляються пропорційно до виробничих обсягів, а відносяться до конкретних видів діяльності, які спричиняють ці витрати. Його переваги це

точність, деталізованість, покращення обліку. Проте є і недоліки, які виражені в складності розрахунків, процес обліку витрат і їхнього аналізу є більш складним, ніж традиційні методи.

CVP-аналіз - це метод фінансового аналізу, який визначає, як зміни в обсягах продажу, витратах і цінах впливають на прибуток підприємства. Цей аналіз дає можливість оцінити точку беззбитковості. Він надає простий спосіб оцінити, як зміни в обсягах виробництва та продажу впливають на прибуток, використовується для прогнозування фінансових результатів в умовах змін у витратах чи обсягах. Але він не враховує фактори зовнішнього середовища. Недоліком є те, що цей метод не розглядає вплив економічних або ринкових змін, таких як зміни цін або попиту.

XYZ-аналіз - це метод, який використовується для класифікації витрат на підставі їхньої варіативності та постійності. Зазвичай витрати поділяються на три категорії:

- X - витрати, що залишаються постійними, незважаючи на зміни обсягів виробництва.
- Y - витрати, що змінюються пропорційно до обсягів виробництва.
- Z - витрати, які є непередбачуваними та мають мінливий характер.

Підходить для підприємств з великою різноманітністю витрат, де важливо розрізнити стабільні та змінні витрати для більш точного прогнозування.

Також доцільно розглянути ще декілька методів оптимізації витрат, які більше відносяться до “методів управління” [28]:

1. Ощадливе виробництво (Lean Production) – це метод, що має на меті зменшення відходів і підвищення ефективності через оптимізацію процесів, усунення зайвих етапів і зменшення запасів.
2. Загальне управління якістю (Total Quality Management, TQM) – цей підхід акцентує увагу на постійному вдосконаленні шляхом виявлення та усунення дефектів, поліпшення процесів і підвищення задоволеності клієнтів.

3. Шість сигм (Six Sigma) – це підхід, що базується на даних, який використовує статистичні методи для виявлення та усунення дефектів, помилок і варіацій у процесах.

4. Розробка вартості (Development of Value) – цей підхід зосереджується на виявленні можливостей для зниження витрат шляхом аналізу вартості кожного елемента продукту чи послуги та пошуку шляхів зменшення витрат без шкоди для якості.

5. Аутсорсинг (англ. Outsourcing) – це процес передачі неосновних функцій або послуг стороннім постачальникам з метою зменшення витрат, пов'язаних із оплатою праці, інфраструктурою та іншими накладними витратами.

6. Автоматизація (англ. Automation) – це впровадження технологій та автоматизованих систем для зниження витрат на робочу силу, підвищення продуктивності та оптимізації бізнес-процесів.

7. Переговори з постачальниками (англ. Negotiations with Suppliers) – це процес ведення переговорів з постачальниками для отримання кращих цін та умов, що дозволяє знизити витрати на сировину, компоненти або послуги.

8. Енергоефективність (англ. Energy Efficiency) – це оптимізація споживання енергії та впровадження енергоефективного обладнання і технологій для зменшення витрат на енергоресурси.

Методи оптимізації витрат дозволяють промисловим підприємствам зменшити витрати, підвищити ефективність і конкурентоспроможність, що сприяє досягненню довгострокового успіху на ринку.

Висновки до розділу 1

Дослідивши теоретичні основи оптимізації витрат як інструмент підвищення фінансових результатів підприємства ми дійшли наступних висновків.

1. Визначено, що поняття «витрати» є багатограним та відрізняється залежно від підходів фінансового та управлінського обліку. Усі підходи

фокусуються на зменшенні активів або збільшенні зобов'язань підприємства, що призводить до зменшення власного капіталу. Отже під витратами ми розуміємо грошове вираження ресурсів, використаних у процесі виробництва, і слугують основою для аналізу фінансових результатів та прийняття управлінських рішень.

2. В ході дослідження виділено основні цілі класифікації витрат: підвищення ефективності діяльності підприємства, прийняття обґрунтованих управлінських рішень, точне визначення собівартості продукції, забезпечення достовірності фінансової звітності та контроль за витратами.

3. В результаті аналізу економічної і наукової літератури виокремлено два підходи до класифікації витрат: бухгалтерський підхід (з точки зору потреб бухгалтерського обліку) та управлінський підхід (з точки зору економічної теорії).

4. Наведено загальну класифікацію витрат за однорідними ознаками щодо конкретного об'єкта обліку: За економічним змістом; За ступенем впливу обсягу виробництва; За центрами відповідальності та місцями виникнення; За періодичністю виникнення; За способом включення в собівартість продукції; За єдністю складу (однорідністю); За кількістю випущеної продукції; За видами виробництва; За відношенням до технологічного процесу; За видами діяльності; Згідно з роллю у процесі виробництва; За фазами кругообігу засобів; За ступенем готовності продукції (відношенням до кінцевого продукту); За охопленням плануванням; За охопленням нормуванням; За доцільністю; Залежно від об'єкта управління; Залежно від діяльності підприємства; За економічними елементами; За калькуляційними статтями.

5. На підставі проведеного аналізу трактування поняття «управління витратами» в економічній літературі, зроблено висновок, що управління витратами – це система впливу на склад, структуру та чинники витрат на всіх етапах їх формування і розподілу. Вона спрямована на підвищення ефективності діяльності підприємства через оптимізацію витрат, забезпечення

його конкурентоспроможності та досягнення стратегічних і поточних цілей розвитку.

6. Визначено, що ефективне управління витратами базується на таких принципах: системний підхід до управління витратами, впровадження методів оптимізації, попередження наднормативних витрат і втрат, удосконалення інформаційного забезпечення, створення центрів відповідальності з метою зв'язку між витратами і працівниками, підвищення зацікавленості підрозділів у зниженні витрат, поєднання скорочення витрат із забезпеченням якості продукції, здійснення прогнозів собівартості, складання обґрунтованих калькуляцій та контроль за їх дотриманням, виявлення відхилень у витратах на всіх етапах виробничо-збутового циклу.

7. Зазначено основні сучасні методи оптимізації витрат: стандарт - костинг, директ-костинг, таргет-костинг, кайзер-костинг, метод збалансованості, оперативно-заявочна кампанія, функціонально-вартісний аналіз, LCC-костинг, EVA-костинг, XYZ – аналіз, Just-in-time, ABC – аналіз, CVP-аналіз, аутсорсинг, бюджетування.

8. Виокремлено найбільш популярні методи оптимізації витрат: ABC-метод, CVP-аналіз, XYZ-аналіз. ABC-метод аналізує витрати за видами діяльності, CVP-аналіз — за обсягами продажу і витратами, а XYZ-аналіз класифікує витрати за їхньою варіативністю для прогнозування в умовах змін.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «ЛАНТМАННЕН АКСА»

2.1. Загальні відомості підприємства ПрАТ «Лантманнен Акса»

Лантманнен Акса виробляє продукти харчування згідно високих європейських стандартів якості та української сировини у м. Бориспіль . Бренди компанії користуються величезним попитом і отримали справжню прихильність та любов українських споживачів. Підприємство входить до скандинавського харчового холдингу Lantmannen. Продукція групи компаній продається у 45 країнах світу, тобто у кожній четвертій країні світу. Річний оборот Lantmannen становить понад 3 мільярди доларів США, представництва концерну відкрито у 18 країнах світу, кількість співробітників становить близько 10 000 осіб [35].

Головний офіс знаходиться у Стокгольмі, а компанія налічує 10 000 співробітників в двох десятках країн. Юридична адреса “Лантманнен Акса” та фактична адреса місцезнаходження: Україна, 08304, Київська область, м. Бориспіль, вул. Привокзальна, буд. 3.

До основної діяльності Компанії відноситься виробництво сухих сніданків торгової марки "START", "АХА", каш миттєвого приготування торгової марки "АХА", зернових батончиків, а саме: кукурудзяних пластівців різних видів; каш вівсяних миттєвого приготування з різноманітними ягодами, фруктами та іншими добавками – журавлиною, яблуком, полуницею, чорницею, курагою, брусницею, лохиною, малиною, ожиною, лісовими ягодами, тропічними фруктами, вершками, корицею, насінням льону; багато видів різноманітних мюслів; фігурних зернових виробів, в т.ч. з додаванням какао – кульок, кілець; подушечок з молочним або шоколадним наповнювачем (табл. 2.1).

Сухі сніданки – це продукти, які використовуються населенням для швидкого вгамування голоду «на ходу» або для задоволення.

**Інформація про обсяги виробництва та реалізації основних видів
продукції у 2023 році**

Основний вид продукції:	Обсяг виробництва в натуральній формі (фізична од. вим.)	Обсяг виробництва (у грошовій формі, тис. грн.)	Обсяг виробництва (у відсотках до всієї виробленої продукції)	Обсяг реалізованої продукції (у натуральній формі, фізична од. вим.)	Обсяг реалізованої продукції (у грошовій формі, тис. грн.)
Сухі сніданки	6 833 тонн	464 936	97,36	6 753 тонн	566 563
Зернові батончики	362 тонн	24 631	2,64	339 тонн	74 204

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства [34].

Місія компанії Lantmannen в Україні — “забезпечення людей продуктами харчування!”

Слоган компанії звучить так : «Ми несемо відповідальність за якість нашої продукції від землі до столу».

«Лантманнен Акса» визначає свою мету як «Ми прагнемо зробити свій внесок у створення суспільства, де кожному буде добре жити. Суспільства, яке відповідально ставитиметься до використання ресурсів нашої Землі, яка дає нам їжу і тепло. Суспільства з аграрною культурою, що приносить користь не лише сучасному, але й майбутнім поколінням».

В Україні ринок сухих сніданків можна віднести до молодих і динамічних ринків. Ринок сухих сніданків насичений і може запропонувати потенційному споживачу широкий вибір продукції як вітчизняного так і іноземного виробництва. Потрібно відмітити той факт, що національні виробники не в змозі повністю задовольнити потреби споживачів, оскільки на ринку присутня велика кількість іноземних аналогів, яким споживачі віддають перевагу через їх відомість та якість. Велика частка ринку зайнята іноземними брендами, виробництво яких знаходиться в Україні.

Основними конкурентами “Лантманнен Акса” є фірма "Nestle" Швейцарія (пластівці, подушечки, фігурні вироби), "Bruggen" Німеччина (мюслі), Дніпропетровський комбінат харчових концентратів (пластівці, подушечки, фігурні вироби), "ТОВ "Санні Фуд" (фігурні вироби), ТОВ "Компанія "Рідна їжа" (каші).

Основними споживачами продуктів швидкого харчування є працюючі люди, провідний динамічний спосіб життя, представники середнього класу. Було виділено основні класи споживачів: спортсмени, діабетики, мами годуючі, люди для яких провідний є динамічний спосіб життя, люди що дотримуються правильного харчування, люди із надлишковою масою тіла, соціально-активні люди, діти.

Основним ринком збуту продукції Товариства є Україна. Збут продукції здійснюється через великі торгові мережі та мережу дистриб'юторів. Основними покупцями продукції Товариства в Україні є: ТОВ «АТБ-Маркет», ПП «Аванта Трейд», ТОВ «Алмі-фудз», ТОВ «Альянс Маркет», ТОВ «Апельмон грейн», ТОВ «Афіна-трейд», ТОВ «Ашан Україна Гіпермаркет», ПП «Болеро-Сервіс», ТОВ «Делікат рітейл», ТОВ «Джамп», ТОВ «Еко», ТОВ «Євромікс Уа», ТОВ «Грібс Компані», ТОВ «Клас І К», ТОВ «Клівер Сторс», ТОВ «Компанія Гранд-Маркет», ТОВ «Левайс», ТОВ «Лк-Транс», ТзОВ «Львівхолод ТВК», ТОВ «Малбі Фудс», ТОВ «Мега-Трейд», ТОВ «Мегро кеш енд кері Україна», ТОВ «Миронівський продукт», ТОВ «Міжрегіональні Ресурси Гід», ТОВ «Мр Трейдінг», ТОВ «Нова справа» (Ужгород), ТОВ «Новус Україна», ПП «Олівія Трейд», ТОВ «Пілот Дік», ТОВ «Польща Торговий Дім», ТОВ «Релайз Компані», ТОВ «РН», ТОВ «Розетка.Уа», ПП «Сафлора», ТОВ «Сільпо-Фуд», ТОВ «Ск Групп», ТОВ «Т.Д.Ж.», ПП «Таврія Плюс», ТОВ «Таврія-В», ТОВ «Теркай», ТОВ «Топміт Фудз», ТОВ «Укр-Трейд», ТОВ «Фасоль», ТОВ «Fozzi Коммерц», ТОВ «Фора», ТОВ «Фудком», інші.

Товариство також поставляє продукцію на експорт – до Данії, Швеції, Німеччини, Польщі, Італії, Іспанії, Латвії, Румунії, Молдови, Грузії,

Азербайджану, Вірменії, Казахстану, Гамбії, Марокко, Сьєрра-Леоне, Сенегалу, Лівану, Іраку, Бахрейн, Саудівської Аравії, Гани, Габону, ОАЕ, Катару, Кот-Д'івуар.

Організаційна структура підприємства лінійно-функціональна. В основу створення покладено так званий "шахтний" принцип побудови і спеціалізації управлінського процесу по функціональним підсистемам організації (маркетинг, виробництво, фінанси, персонал, розробки і дослідження). Стиль керівництва є авторитарним. На чолі компанії стоїть генеральний директор, який віддає розпорядження своїм прямим підлеглим, а ті, в свою чергу передають їх на нижчі рівні.

На підприємстві впроваджується система Lead. Lead wms – це адаптивна система управління складом промислового рівня, що забезпечує максимальне охоплення процесів логістичних комплексів з можливістю розширення функціоналу в перспективі.

Система передбачає автоматизацію, як основних бізнес-процесів складської логістики, так і комплексні рішення. Вона спрямована на підвищення продуктивності роботи підприємства, шляхом максимально ефективного управління трудовими ресурсами, технікою і виробничим обладнанням для мінімізації накладних витрат. Метою якої є підвищення прибутковості підприємства та підвищення ефективності праці робітників.

Продукція виготовляється на обладнанні англійської компанії APV-Baker із застосуванням технології екструзії, яка поєднує вплив високої температури та різкої зміни тиску при обробці зерна. Термообробка проводиться настільки швидко, що всі вітаміни та інші корисні речовини повністю зберігаються у готовому продукті. Завдяки екструзії споживачі отримують якісний натуральний продукт, який не містить холестерину і має ідеальний баланс поживних речовин та клітковини.

Серед основних факторів, що в значній мірі впливають на діяльність Товариства є політичні та фінансово-економічні фактори, а саме: зміна уряду, зміна законодавства, податковий прес, підвищення цін на основну сировину,

пакувальні матеріали, енергоносії, паливо, тощо. Серед факторів, що мають середній вплив на діяльність Товариства є кваліфікація персоналу. Основними діями Товариства по зменшенню вплива вищевказаних факторів є заміна та модернізація виробничого обладнання, навчання виробничого та технічного персоналу, підвищення якості продукції, покращення соціальних умов та підвищення безпеки праці.

24 лютого 2022 року росія розпочала повномасштабне військове вторгнення в Україну. За цим було негайне прийняття воєнного стану Указом Президента України, затвердженим Верховною Радою України та з відповідним введенням тимчасових обмежень, що впливають на економічне середовище.

Діяльність Компанії протягом 2023 року не зазнала значного впливу війни, але наразі існує значна невизначеність щодо розвитку військових дій на території України, їх тривалості та відповідного впливу на діяльність Компанії, її персонал, ліквідність та збереження активів.

2.2. Аналіз активів підприємства

Аналіз господарської діяльності підприємства є ключовим елементом оцінки ефективності його функціонування на ринку. Він дає змогу виявити сильні та слабкі сторони виробничих процесів, фінансових результатів, а також управлінських рішень. Ретельне дослідження основних показників діяльності підприємства дозволяє оцінити його здатність адаптуватися до змін ринкових умов, виявити резерви для підвищення конкурентоспроможності та розробити стратегії для подальшого розвитку.

Проаналізуємо основні економічні показники господарської діяльності ПрАТ «Лантманнен Акса». Для цього варто детально вивчити склад та структуру основних засобів, оборотних активів, нематеріальних активів.

Першочергово ознайомимося зі складом та структурою майна підприємства у період 2021-2023 рр. за допомогою таблиці 2.2.

Динаміка майна ПрАТ «Лантманнен Акса» за 2021 - 2023 рр.

Види активів	2021	2022	2023	Відхилення абсолютне, тис. грн		
	тис. грн	тис. грн	тис. грн	2021 до 2020	2022 до 2021	2023 до 2022
1.Необоротні активи	127 785	120785	125575	-1192	-7 000	4 790
Незавершені капітальні інвестиції	10 539	10 148	2 608	-5718	-391	-7 540
Основні засоби	107 991	104 100	118 023	-341	-3 891	13 923
2.Оборотні активи	213 250	258 052	274684	46252	44 802	16 632
Активи – всього	341 035	378 249	400 259	45060	37 214	22 010

Джерело: складено за даними фінансової звітності підприємства

Розглянувши таблицю 2.2., ми спостерігаємо за період 2021-2023 рр. на підприємстві сума необоротних активів змінювалась, так у 2021 році вона становила 127 785 тис.грн, у 2022 році вона зменшилась до 120 785 тис.грн., проте у 2023 році зросла до 125 575 тис.грн. У 2023 році основні засоби зросли на 13 923 тис. грн порівняно з 2022 роком. Загалом активи зростали протягом досліджуваного періоду.

Графічно структуру майна підприємства представимо на рис. 2.1.

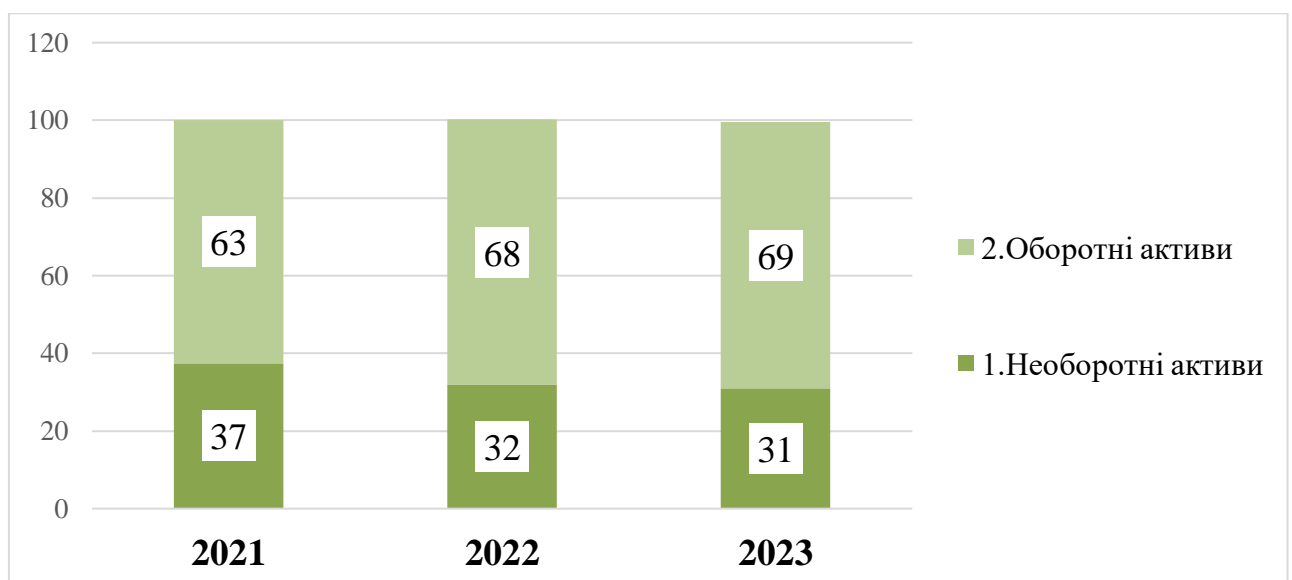

Рис. 2.1. Динаміка структури майна ПрАТ «Лантманнен Акса» за 2021 - 2023 рр.

Джерело: розроблено автором за даними фінансової звітності підприємства

Якщо ми розглянемо рис.2.1 то побачимо, що в динаміці оборотні активи переважають (62,53%, 68,22%, 68,63% від загальної вартості майна компанії). Залежно від того які види активів переважають можна оцінити рівень мобільності майна, у нашому випадку, переважають оборотні активи, що значить , що структура майна мобільна.

На наступному етапі дослідження необхідно проаналізувати обсягу, складу і структури капіталу ПрАТ «Лантманнен Акса» (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

**Динаміка обсягу, складу і структури капіталу підприємства ПрАТ
«Лантманнен Акса» за 2021 - 2023 рр., тис. грн**

Види активів	2021	2022	2023	Абсолютне відхилення, тис.грн	
	тис. грн	тис. грн	тис. грн	2022 до 2021	2023 до 2022
1. Власний капітал	169381	171713	165691	2332	-6022
1.1. Зареєстрований (пайовий) капітал	63262	63262	63262	0	0
1.2. Нерозподілений прибуток	100361	101981	95805	1620	-6176
2. Довгостроковий позиковий капітал	69896	86934	93066	17038	6132
3. Короткостроковий позиковий капітал	101758	119602	141502	17844	21900
Капітал - всього	341035	378249	400259	37214	22010

Джерело: складено за даними фінансової звітності підприємства

Графічно динаміку обсягу капіталу підприємства представимо на рис. 2.2.

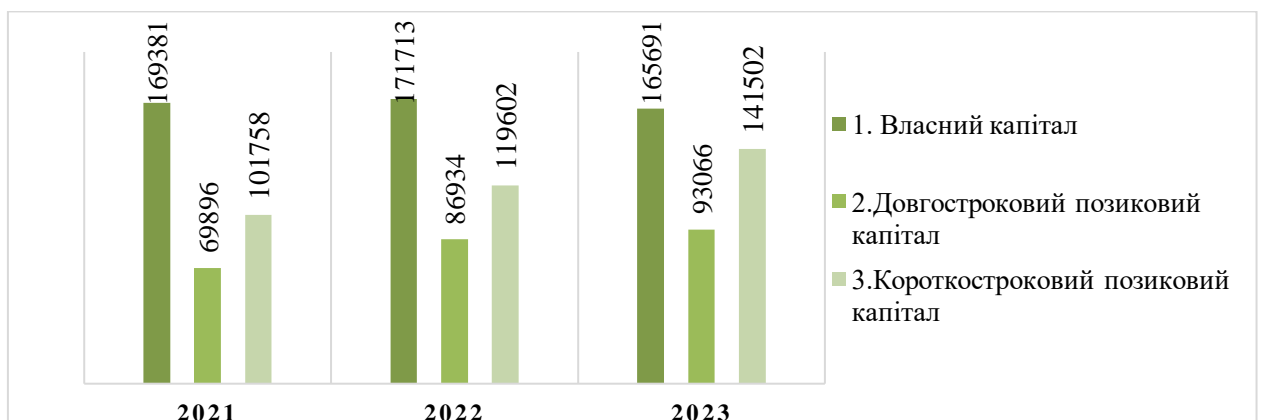

Рис. 2.2. Динаміка обсягу капіталу ПрАТ «Лантманнен Акса» за 2021 - 2023 рр.

Джерело: розроблено автором за даними фінансової звітності підприємства

Рисунок 2.3 нижче демонструє структуру обсягу капіталу підприємства.

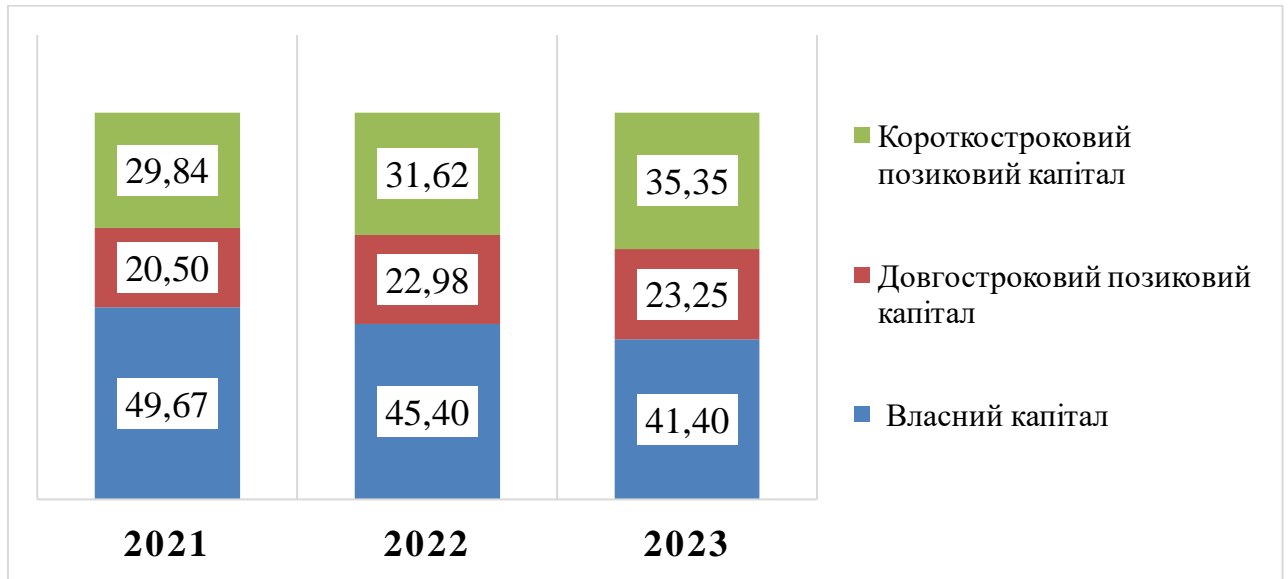

Рис. 2.3. Динаміка структури капіталу ПрАТ «Лантманнен Акса» за 2021 - 2023 рр.

Джерело: розроблено автором за даними фінансової звітності підприємства

З таблиці 2.3 ми бачимо, власний капітал зростає з кожним роком, так у 2022 році порівняно з 2021 він зріс на 2 332 тис. грн, та не в 2023 році – коли власний капітал зменшився до 165 691 тис. грн. Головним чином зміни відбуваються через нерозподілений прибуток. Збільшення нерозподіленого прибутку може свідчити про стратегічний розрахунок компанії на накопичення фінансових ресурсів для інвестицій у майбутній розвиток, нові проекти чи можливі труднощі. Довгостроковий позиковий капітал збільшується з кожним роком. Ми бачимо також, що короткостроковий позиковий капітал також зростає з 2022 року.

З рис.2.3 можна побачити, що найбільшу питому вагу займає власний капітал, і його частка зменшується кожного року (49,67% ; 45,40%; 41,40%). Друге місце посідає короткостроковий позиковий капітал, який збільшується з 29,84% у 2021 році до 35,35% у 2023 році. Це свідчить про збільшення залежності від короткострокового кредитування, що може бути ознакою підвищення ризику фінансової нестабільності або необхідності покриття тимчасових потреб у ліквідності.

Довгостроковий позиковий капітал за цей період зріс з 20,50% у 2021 році до 23,25% у 2023 році. Збільшення цієї частки може свідчити про зростання потреби в довгостроковому фінансуванні, що може бути спричинено інвестиціями в розвиток або рефінансування боргів.

Ознайомимося динамікою і структурою основних засобів підприємства у період 2021-2023 рр. за допомогою таблиці 2.4 .

Таблиця 2.4

Динаміка структури основних засобів (за залишковою вартістю) на ПрАТ «Лантманнен Акса» за 2021-2023 роки

Групи основних засобів	Значення показника, на кінець періоду						Абсолютне відхилення,		Відносне відхилення, %	
	2021		2022		2023		тис. грн.		2022 до 2021	2023 до 2022
	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	2022 до 2021	2023 до 2022		
будівлі та споруди	25 430	23,55	29 033	27,89	26 462	22,42	3 603	-2 571	14,17	-8,86
машини та обладнання	57 089	52,86	53 930	51,81	65 299	55,33	-3 159	11 369	-5,53	5,86
транспортні засоби	6 280	5,82	4 915	4,72	5 526	4,68	-1 365	611	-21,74	0,00
інші основні засоби	1 215	1,13	1 851	1,78	1 671	1,42	636	-180	52,35	-34,36
земля	2 437	2,26	2 437	2,34	2 437	2,06	0	0	0,00	0,00
активи з права користування	15 540	14,39	11 934	11,46	16 628	14,09	-3 606	4 694	-23,20	30,22
Усього	107 991	100,00	104 100	100,00	118 023	100,00	-3 891	13 923	-3,60	3,74

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Динаміка структури основних засобів представлена на рис.2.4.

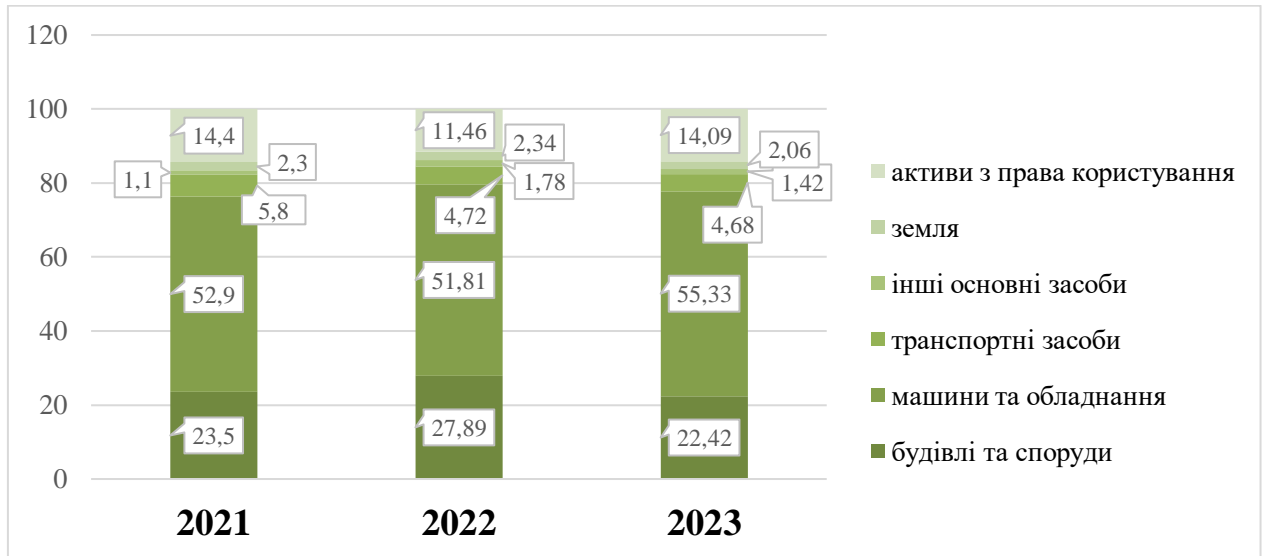

Рис. 2.4. Динаміка структури основних засобів на ПрАТ «Лантманнен Акса» за 2021-2023 роки

Джерело побудовано автором на основі фінансової звітності підприємства

Як видно з табл. 2.4, найбільшу питому вагу у 2021-2023 роках займають машини та обладнання, на другому місці будівлі та споруди, далі йдуть активи з права користування (рис. 2.4.). Постійне зростання машин та обладнання свідчить про активну модернізацію та оновлення обладнання, що може бути пов'язане зі зростанням виробничих потужностей або впровадженням нових технологій.

Підприємство у 2023 році демонструє позитивні тенденції у відновленні інвестицій, особливо у ключові активи, такі як машини та обладнання, що вказує на розвиток та модернізацію виробничих процесів.

Проаналізувавши обсяги, динаміку та структуру основних засобів на ПрАТ «Лантманнен Акса» необхідно також провести оцінку стану та ефективності використання основних засобів на ньому. Для цього в першу чергу потрібно розглянути їх технічний стан та визначити рівень зношеності.

Для оцінки технічного стану основних засобів визначаються коефіцієнти зношеності та придатності (табл. 2.5)

Показники технічного стану основних засобів ПрАТ «Лантманнен Акса» за 2021-2023 роки

Показники	Роки			Відхилення	
	2021	2022	2023	2022 до 2021	2023 до 2022
Коефіцієнт зносу ОЗ	0,46	0,50	0,51	0,05	0,01
Коефіцієнт придатності	0,54	0,50	0,49	-0,05	-0,01

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства[34]

Співвідношення коефіцієнтів придатності та зносу основних засобів представлено на рис. 2.5.

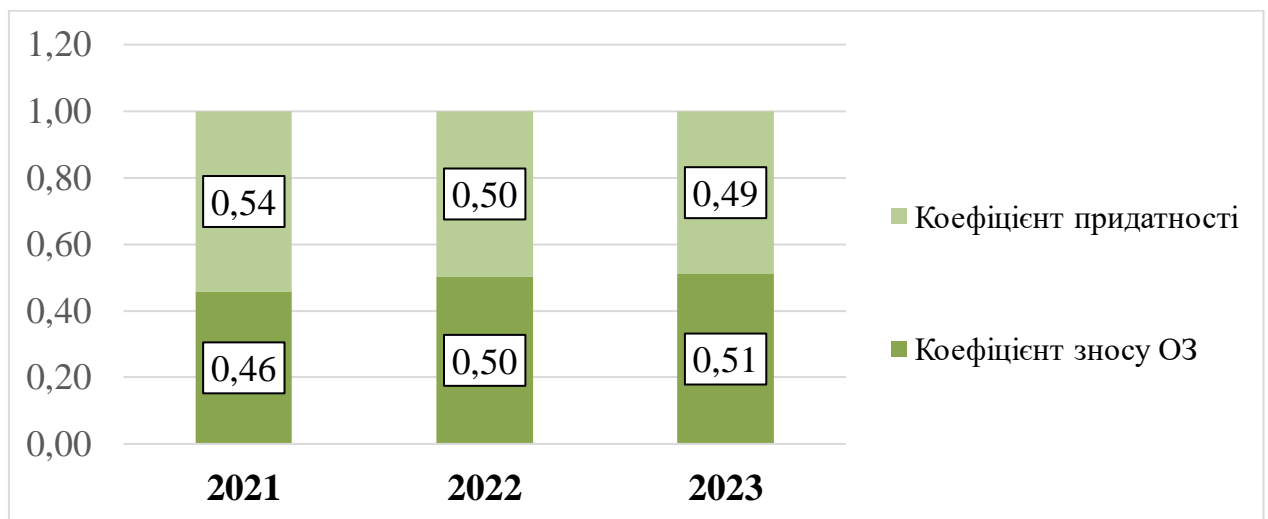

Рис. 2.5. Співвідношення коефіцієнтів придатності та зносу основних засобів ПрАТ «Лантманнен Акса» за 2021-2023 роки .

Джерело побудовано автором на основі фінансової звітності підприємства[34]

Коефіцієнт зносу основних засобів характеризує частку зношених основних засобів у загальній їх вартості і показує питому вагу вартості основних засобів, що вже перенесена на вироблену продукцію. Коефіцієнт зносу, як видно з таблиці, кожного року зростає. І вже в 2023 дорівнює 0,51. Поступове збільшення коефіцієнта зносу вказує на зростання частки зношеності основних засобів підприємства. Підприємство планує здійснити ремонти та модернізацію виробничого обладнання, закупівлю запчастин та комплектуючих для виробничого та пакувального обладнання, реконструкцію

окремих будівель та споруд. Коефіцієнт придатності показує питому вагу основних засобів, які придатні для подальшого використання у процесі виробництва продукції і має пряму залежність від коефіцієнту зносу.

Визначаючи економічну ефективність використання основних засобів, застосовують систему натуральних і вартісних показників, а також співвідношення темпів зростання випуску продукції і темпів зростання обсягів основних засобів, озброєності праці та інше (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

**Показники ефективності використання основних засобів на ПрАТ
«Лантманнен Акса» за 2021-2023 роки**

Показники	Од. виміру	Значення показника			Абсолютне відхилення	
		2021	2022	2023	2022 до 2021	2023 до 2022
Чистий дохід від реалізації	тис. грн	582 360	561 331	702 562	-21 029	141 231
Середньорічна вартість основних засобів	тис. грн	108161,5	106045,5	111061,5	-2 116	5 016
Середньо-облікова чисельність ПВП	осіб	245	224	210	-21	-14
Чистий прибуток	тис. грн	14 234	3 078	- 4 627	-11 156	-7 705
Віддача основних засобів	грн./грн.	5,38	5,29	6,33	-0,09	1,03
Місткість основних засобів	грн./грн.	0,19	0,19	0,16	0,003	-0,03
Рентабельність основних засобів	%	13,16	2,90	-4,17	-10	-7

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємств

Віддача основних засобів у 2022 році зменшилась на 0,09 грн./грн. або порівняно з 2021 роком, тобто зменшилась кількість виробленої продукції з 1 грн., вкладеної в основні засоби. Показник поступово зменшувався, досягнувши 0,63 у 2023 році.

У 2023 році рентабельність основних засобів впала до -4,17%, що свідчить про збитковість використання основних засобів у цей період. Порівняно з 2021 роком, коли рентабельність становила 13,16%, це значне зниження на 7 відсоткових пунктів. Це може бути пов'язано із зростанням

витрат, зниженням прибутковості продажів або неефективним використанням нових інвестицій в основні засоби.

Вивчення структури оборотних коштів має важливе значення для розробки напрямків поліпшення їх використання. Аналіз структури оборотних коштів дає змогу виявити резерви удосконалення виробництва, економії сировини і матеріальних ресурсів, прискорення обертання оборотного капіталу заводу. Динаміка і структура оборотних коштів на ПрАТ «Лантманнен Акса» за 2021-2023 роки представлена в таблиці 2.7.

Проаналізувавши таблицю 2.7 ми можемо побачити, що запаси у 2022 році збільшилися на 25 385 тис. грн порівняно з 2021 роком та становили 86174 тис. грн . Такі зміни відбулися через повномасштабне вторгнення і наслідками що за ним відбулись. Дебіторська заборгованість ж зросла у 2023 році на 55 684 тис. грн порівняно з 2022 роком, це може негативно вплинути на ліквідність підприємства, оскільки збільшення цього показника може свідчити про труднощі зі своєчасним збором коштів від покупців.

Таблиця 2.7

Динаміка і структура оборотних коштів на ПрАТ «Лантманнен Акса» за 2021-2023 роки

Показники	2021		2022		2023		Абсолютне відхилення, тис. грн.		Відносне відхилення, %	
	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	2022 до 2021	2023 до 2022	2022 до 2021	2023 до 2022
Запаси	60 789	28,51	86174	33,39	61860	22,52	25 385	-24 314	41,76	-28,22
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	129 214	60,59	115336	44,69	171020	62,26	-13 878	55 684	-10,74	48,28
Дебіторська заборгованість за розрахунками:										
- з бюджетом	5 243	2,46	6363	2,47	6701	2,44	1 120	338	21,36	5,31
- за виданими авансами	9 719	4,56	5184	2,01	5286	1,92	-4 535	102	-46,66	1,97
Інша поточна дебіторська заборгованість	139	0,07	17	0,01	16	0,01	-122	-1	-87,77	-5,88
Грошові кошти та їх еквіваленти	8 146	3,82	43568	16,88	29152	10,61	35 422	-14 416	434,84	-33,09
Усього	213 250	100	258052	100,00	274684	100	44 802	16 632	21,01	6,45

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

З таблиці 2.7 , складаємо структуру оборотних коштів підприємства за 2021 – 2023 роки (рис.2.6).

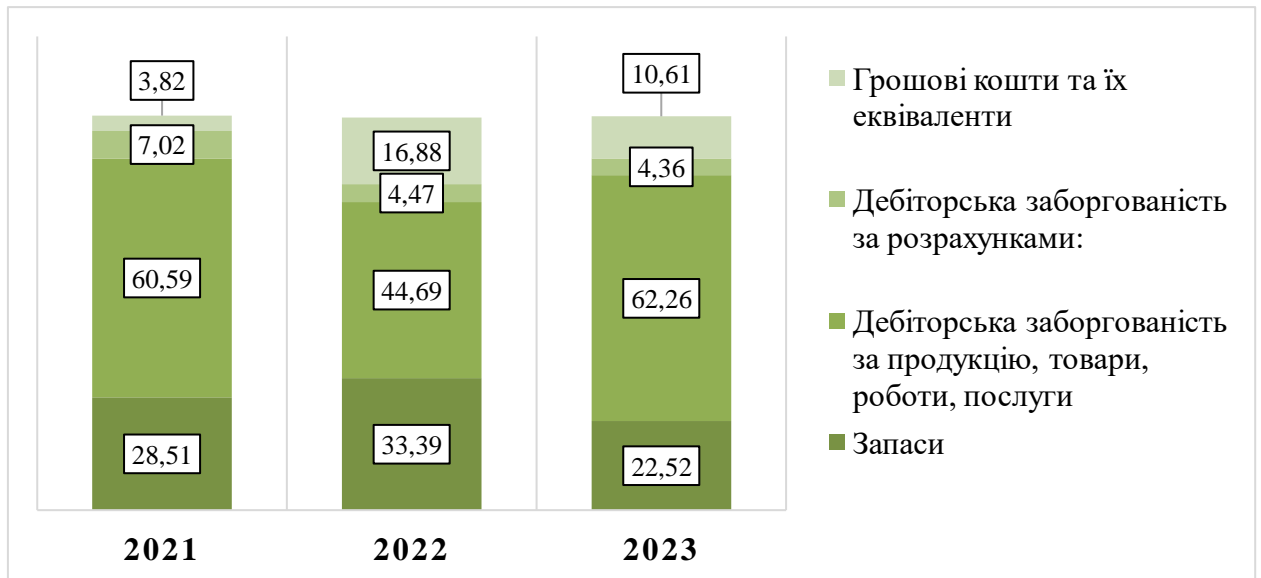

Рис. 2.6. Динаміка структури оборотних коштів на ПрАТ «Лантманнен Акса» за 2021-2023 роки

Джерело побудовано автором на основі фінансової звітності підприємства

З рис. 2.5 видно, що дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи та послуги займає найбільшу частку в структуру оборотних коштів. У 2022 році частка дебіторської заборгованості суттєво знизилася до 44,69%. Проте вже в 2023 вона була більше за 2022 рік і становила 62,26%. Друге місце посідають запаси. Спостерігається суттєве збільшення частки запасів до 33,39% в 2022 році, та зменшення до 22,52% у 2023 році.

2.3. Аналіз трудових ресурсів підприємства

Аналіз трудових ресурсів підприємства є важливою частиною оцінки його ефективності, продуктивності та економічного стану (2.8). Такий аналіз дає змогу виявити сильні та слабкі сторони у використанні трудових ресурсів, визначити можливості для підвищення продуктивності праці, а також оптимізації витрат на персонал.

Динаміка трудових ресурсів на ПрАТ «Лантманнен Акса» за 2021-2023 роки

Показники	Од. виміру	Значення показника			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення	
		2021	2022	2023	2022 до 2021	2023 до 2022	2022 до 2021	2023 до 2022
Середньооблікова чисельність працівників	осіб	245	224	210	-21	-14	-8,57	-6,25
Загальний фонд оплати праці	тис. грн	87 678,8	91639,7	104745,4	3960,9	13105,7	4,52	14,30
Витрати на оплату праці	тис. грн	80332	92 338	107 498	12 006	15 160	14,95	16,42

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу за 2023 рік склала 210 осіб. У порівнянні із 2022 роком вона зменшилась на 6,3%. Загальний фонд оплати праці у 2023 році склав 104 745,4 тис. грн. У порівнянні із 2022 роком витрати на оплату праці працівників Товариства збільшились на 14,3%.

З кожним роком зростають вимоги до кваліфікаційного рівня працівників. Кадрова програма Товариства спрямована на підвищення рівня кваліфікації працівників, їх особистого зростання та зростання ефективності їх праці. Своєчасність виплати заробітної плати працівників, надання їм соціальних і матеріальних пільг, мотивація працівників, насамперед нематеріальна, заохочує персонал підвищувати рівень кваліфікації та отримувати додаткові знання, працювати над своїм особистим зростанням.

Оцінка забезпечення підприємства персоналом є важливою частиною стратегічного управління, адже вона дає змогу визначити, наскільки ефективно використовуються трудові ресурси, чи відповідає їхня кількість потребам виробничого процесу і загальним цілям підприємства.

Проведемо оцінку забезпечення підприємства персоналом на підприємстві (табл. 2.9).

Структура персоналу за виконанням діяльності на підприємстві

Показники	2021		2022 рік		2023 рік	
	ос	питома вага, %	ос	питома вага, %	ос	питома вага, %
Промислово-виробничий персонал	185	75,51	166	74,11	153	72,86
Непромислово-виробничий	60	24,49	58	25,89	57	27,14
Всього	245	100,00	224	100,00	210	100,00

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

З таблиці 2.9 ми можемо побачити, що найбільша частку займає промислово-виробничий персонал, протягом досліджуваного періоду він становив близько 75%, а непромислово-виробничий в межах 25-27% відповідно (рис. 2.7).

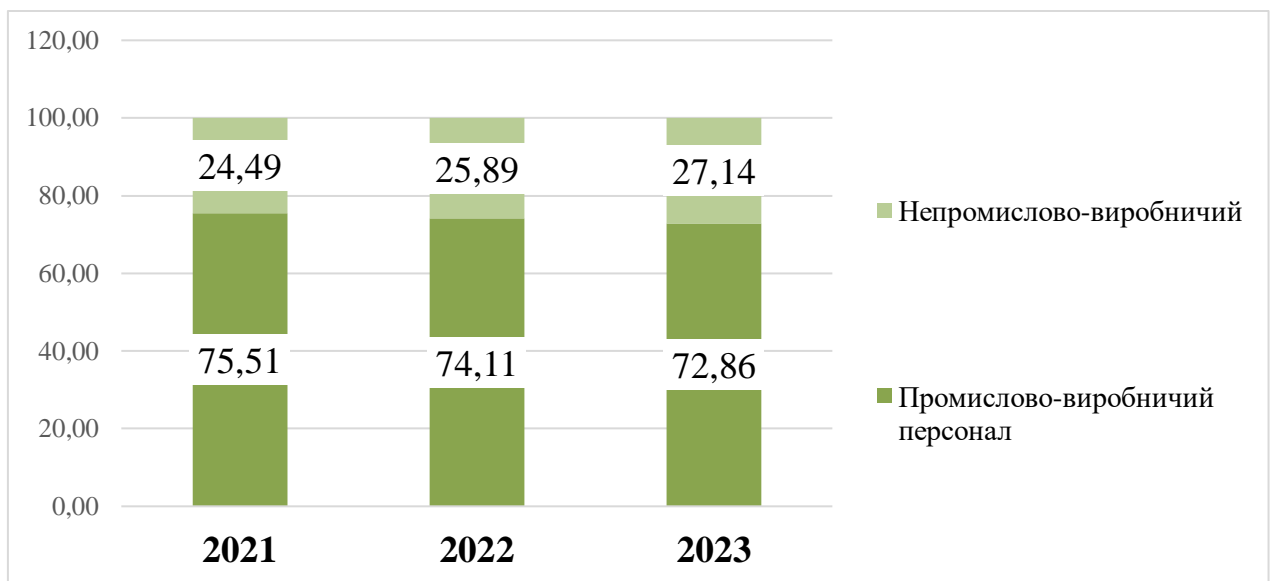

Рис.2.7. Структура персоналу за виконанням діяльності на підприємстві на ПрАТ «Лантманнен Акса» за 2021-2023 роки

Джерело побудовано автором на основі фінансової звітності підприємства

Структура персоналу за характером виконуваних функцій відображає поділ працівників підприємства за їх ролями та обов'язками. Така структура є важливою для організації ефективної роботи, адже кожен підрозділ чи категорія працівників виконує специфічні завдання, що забезпечують досягнення загальних цілей підприємства (2.10).

Структура персоналу за характером виконуваних функцій

Показники	2021		2022 рік		2023 рік		Абсолютне відхилення, тис. грн	
	ос	питома вага, %	ос	питома вага, %	ос	питома вага, %	2022 до 2021	2023 до 2022
Чисельність всього:	245	100,00	224	100	210	100	-21	-14
робітники	117	47,76	109	48,66	105	50,00	-8	-4
службовці	14	5,71	10	4,46	8	3,81	-4	-2
керівники	37	15,10	32	14,29	28	13,33	-5	-4
спеціалісти	17	6,94	15	6,70	12	5,71	-2	-3
Непромисловий персонал	60	24,49	58	25,89	57	27,14	-2	-1

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Отже, ми бачимо, що чисельність всіх працівників скорочується кожного року. Підприємство було змушено скоротити у 2022 році чисельність виробничого персоналу на 1 зміну через падіння обсягів продажів.

Найбільшу питому вагу займають робітники – майже 50%, тоді як на другому місці – керівники з питомою вагою 15%. Чисельність змінюється кожного року, проте питома вага залишається майже незмінною за цей проміжок час (рис.2.8).

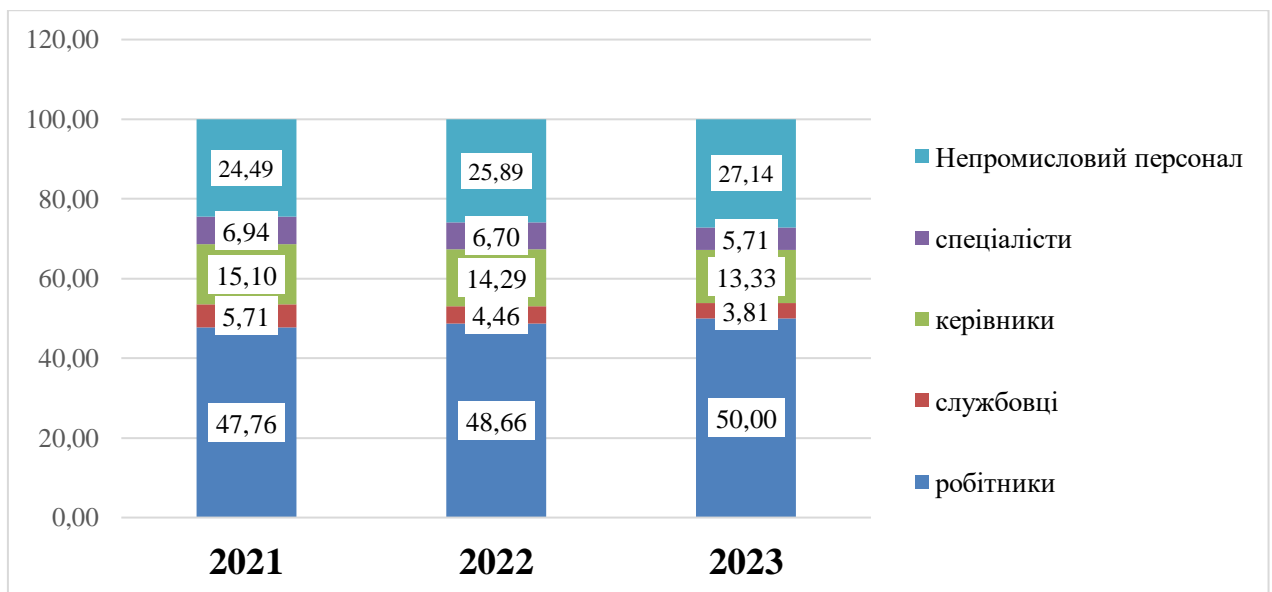

Рис. 2.8. Структура персоналу за характером виконуваних функцій на ПрАТ «Лантманнен Акса» за 2021-2023 роки

Джерело побудовано автором на основі фінансової звітності підприємства

Динаміка показників ефективності використання трудових ресурсів підприємства відображає зміни в ефективності використання трудових ресурсів за певний період. Оцінка цієї динаміки дозволяє зрозуміти, чи збільшується продуктивність праці, як змінюються витрати на оплату праці, і наскільки ефективно підприємство використовує свої трудові ресурси для досягнення фінансових результатів.

Розглянемо таблицю 2.11, де наведено аналіз ефективності використання трудових ресурсів підприємства.

Таблиця 2.11

Динаміка показників ефективності використання трудових ресурсів підприємства

Показники	Од. виміру	Значення показника			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення	
		2021	2022	2023	2022 до 2021	2023 до 2022	2022 до 2021	2023 до 2022
Продуктивність праці	тис. грн./особу	2376,98	2505,94	3345,53	128,96	839,59	5,43	33,50
Трудомісткість	осіб/тис. грн	0,00042	0,00040	0,00030	0,00	0,00	-5,15	-25,10
Озброєність праці основними засобами	тис. грн./ос.	441,48	473,42	528,86	31,94	55,44	7,23	11,71
Середньорічна заробітна плата одного працівника	тис. грн	327,89	412,22	511,90	84,34	99,67	25,72	24,18

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Продуктивність праці у 2023 році зросла на 839,59 тис. грн (33,5%) порівняно з 2022 роком. Це значне покращення показника, яке свідчить про збільшення ефективності працівників. Трудомісткість показує, скільки людей потрібно для виробництва одиниці продукції (зворотний показник до продуктивності праці). Трудомісткість зменшилася на 25,10% у 2023 році порівняно з 2022 роком, що вказує на підвищення продуктивності.

Як ми бачимо, озброєність праці основних засобів за аналізований період зростає з 441,48 у 2021 році до 528,86 у 2023 році свідчить про те, що на кожного працівника припадає більше основних засобів. Середньорічна заробітна плата зростає з кожним роком, у 2023 році вона зросла на 24,18% у порівняно з 2022 роком, що є досить значним підвищенням. Це спричинено зменшенням середньої чисельності працівників та інфляцією.

Висновки до розділу 2

Проаналізувавши господарську діяльність ПрАТ «Лантманнен Акса» ми дійшли наступних висновків.

1. Надана характеристика підприємства. До основної діяльності Компанії відноситься виробництво сухих сніданків, каш миттєвого приготування, зернових батончиків. Підприємство входить до скандинавського харчового холдингу Lantmannen. Продукція групи компаній продається у 45 країнах світу, тобто у кожній четвертій країні світу. Представлені основні конкуренти, ринку збуту, постачальники підприємства.

2. Проведено аналіз активів підприємства. Загалом оборотні та необоротні активи зростали протягом досліджуваного періоду. Суттєво на показники вплинуло повномасштабне вторгнення та відсутність електропостачання. У 2023 році підприємство поступово відновлює свої активи після спадів, які були помітні в 2022 році, і, ймовірно, модернізує свої виробничі потужності.

3. Проаналізовано основні засоби. В структурі основних засобів переважають машини та обладнання. Поступове збільшення коефіцієнта зносу вказує на зростання частки зношеності основних засобів підприємства. У 2023 році рентабельність основних засобів впала до -4,17%, що свідчить про збитковість використання основних засобів у цей період.

4. Розглянуто оборотні кошти. Зниження запасів і грошових коштів у 2023 році може вказувати на активне використання ресурсів для операційної діяльності. Значне зростання грошових коштів у 2022 році може бути пов'язане

з підготовкою до економічних викликів та ризиків, у тому числі через можливі перебої в роботі підприємства, а зменшення в 2023 році свідчить про використання накопичених ресурсів для поточних витрат або інвестицій.

5. Аналіз трудових ресурсів показав, що ефективність використання трудових ресурсів зростає. Середньорічна заробітна плата зростає з кожним роком через зменшення середньої чисельності працівників та інфляцією.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ВИТРАТ НА ПРАТ «ЛАНТМАННЕН АКСА»

3.1. Аналіз витрат підприємства

Витрати підприємства є ключовим показником, який впливає на його фінансовий стан, ефективність діяльності та конкурентоспроможність. Аналіз витрат допомагає виявити основні тенденції в динаміці витратних статей, оцінити структуру витрат, визначити можливі резерви для їх оптимізації, а також виявити фактори, що впливають на підвищення собівартості продукції.

Аналіз динаміки здійснюється з метою вивчення загальних тенденцій таких показників, як абсолютний розмір витрат від звичайної діяльності, витрат від операційної діяльності; собівартість реалізованої продукції (виробничі витрати); адміністративні витрати, витрати на збут; інші операційні витрати; собівартість окремих видів продукції. Аналіз структури дає загальне уявлення про значущість окремих елементів та статей витрат, дозволяє визначити ресурсомісткість окремих видів продукції, сегменти особливої уваги менеджерів та нераціональні напрями витрачання ресурсів. Поєднання аналізу структури та динаміки дозволяє комплексно підійти до дослідження витрат і знайти слабкі та сильні сторони діяльності підприємства стосовно управління витратами.

Проведення розрахунків щодо відслідковування динаміки витрат необхідне для оцінки ефективності функціонування виробничих підрозділів, достовірного фінансового планування та прийняття оптимальних управлінських рішень тощо.

Розглянемо детальніше динаміка структури витрат ПрАТ «Лантманнен Акса» за 2021- 2023 рр. Данні представлені в таблиці 3.1.

Динаміка структури витрат ПрАТ «Лантманнен Акса» за 2021-2023 роки

Види активів	2021		2022		2023		Відхилення			
	тис. грн	питома вага, %	тис. грн	питома вага, %	тис. грн	питома вага, %	абсолютне, тис. грн		відносне, %	
							2022 до 2021	2023 до 2022	2022 до 2021	2023 до 2022
Собівартість реалізованої продукції	379633	72,03	410911	70,85	521170	73,14	31278	110259	8,24	26,83
Адміністративні витрати	36700	6,96	26426	4,56	30797	4,32	-10274	4371	-27,99	16,54
Витрати на збут	94030	17,84	97662	16,84	127093	17,84	3632	29431	3,86	30,14
Інші операційні витрати	4882	0,93	4195	0,72	4684	0,66	-687	489	-14,07	11,66
Фінансові витрати	6682	1,27	29890	5,15	21567	3,03	23208	-8323	347,32	-27,85
Інші витрати	5124	0,97	10924	1,88	7291	1,02	5800	-3633	113,19	-33,26
Разом	527051	100	580008	100	712602	100	52957	132594	10,05	22,86

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємств

Динаміка витрат підприємства за 2021-2023 роки представлена на рис.

3.1

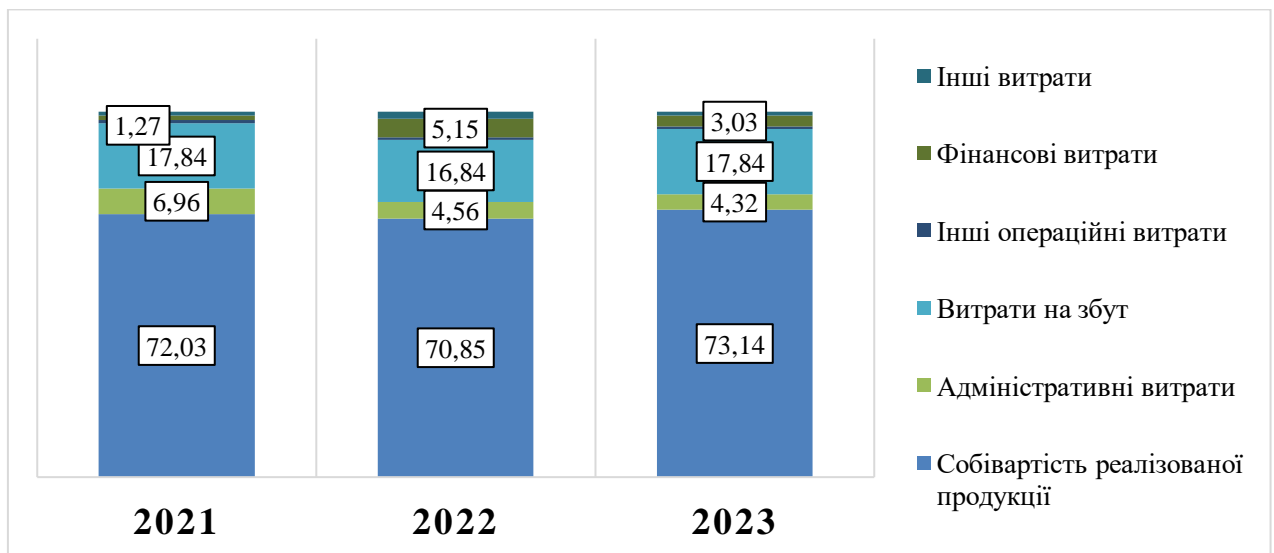

Рис. 3.1 Динаміка витрат ПрАТ «Лантманнен Акса» за 2021-2023 роки.

Джерело: побудовано автором на основі фінансової звітності підприємства

З таблиці 3.1 та рис. 3.1 можна побачити, що найбільшу питому вагу за аналізований період займає собівартість реалізованої продукції – у межах 70,85% - 73,14%.

Собівартість у 2021 році становила 379,633 тис. грн, а у 2023 році зросла до 521,170 тис. грн, що на 110,259 тис. грн більше ніж у 2022 році, що може бути наслідком зростання цін на сировину та енергоресурси, які є основними компонентами собівартості. Протягом 2023 року спостерігалось значне зростання цін на основні види сировини та пакувальні матеріали. Порівняно з 2022 роком, вартість сировини збільшилася на 16%, а пакувальних матеріалів – на 15%.

Значне підвищення цін вітчизняними постачальниками, скорочення виробництва в Україні, невідповідна якість, змусило підприємство вести пошук постачальників сировини та пакувальних матеріалів в інших країнах. Це, в свою чергу, відбивається на собівартості готової продукції.

На другому місці знаходяться витрати на збут. Вони займають 17,84% питомої ваги витрат. Витрати на збут зросли з 94,030 тис. грн у 2021 році до 127,093 тис. грн у 2023 році. Через скорочення кількості покупців в країнах Африки та Близького Сходу у 2022 році внаслідок блокування морських портів та суттєвого збільшення вартості транспортування морським транспортом, підприємство було змушено шукати нові ринки збуту і в 2023 році почала експорт власної продукції на ринки Західної Європи: Італії, Іспанії, а також в Польщу.

Адміністративні витрати зазнали значні зміни у 2022 році, коли зменшились на 10 274 тис. грн порівняно з минулим роком і становили 26 426 тис. грн. А у 2023 році збільшились до 30 797 тис. грн. У 2021 році питома вага адміністративних витрат була 7%, після змін становила 4% від загальних витрат.

Також суттєво змінились фінансові витрати у 2022 році, вони збільшились до 29 890 тис. грн порівняно з 6 682 тис. грн в 2021 році. Під фінансовими витратами мають на увазі витрати на відсотки, а також інші

витрати підприємства, пов'язані із запозиченнями. Загалом таке збільшення за рахунок втрат від курсових різниць, що виникли по кредитах та процентах по кредитам в іноземній валюті, оскільки у 2021 році не було цієї статті витрат, а у 2022 році вона вже становила 18 896 тис. грн. А також збільшилися проценти за кредитами та позиками до 7 309 тис. грн порівняно з 3 141 тис. грн у 2021 році.

Розглянемо детальніше динаміку і структуру операційних витрат ПрАТ «Лантманнен Акса» за 2021-2023 роки (табл.3.2).

Таблиця 3.2

Динаміка і структура операційних витрат ПрАТ «Лантманнен Акса» за 2021-2023 роки

Види активів	2021		2022		2023		Відхилення			
	тис. грн	питома вага, %	тис. грн	питома вага, %	тис. грн	питома вага, %	абсолютне, тис. грн		відносне, %	
							2022 до 2021	2023 до 2022	2022 до 2021	2023 до 2022
Матеріальні затрати	329649	62,83	319097	62,14	409549	63,48	-10552	90452	-3,20	28,35
Витрати на оплату праці	80322	15,31	92338	17,98	107498	16,66	12016	15160	14,96	16,42
Відрахування на соціальні заходи	17153	3,27	19201	3,74	20503	3,18	2048	1302	11,94	6,78
Амортизація	21702	4,14	21599	4,21	20954	3,25	-103	-645	-0,47	-2,99
Інші операційні витрати	75806	14,45	61245	11,93	86629	13,43	-14561	25384	-19,21	41,45
Разом	524632	100	513480	100	645133	100	-11152	131653	-2,13	25,64

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємств

Динаміка операційних витрат підприємства за 2021-2023 роки представлена на рис. 3.2.

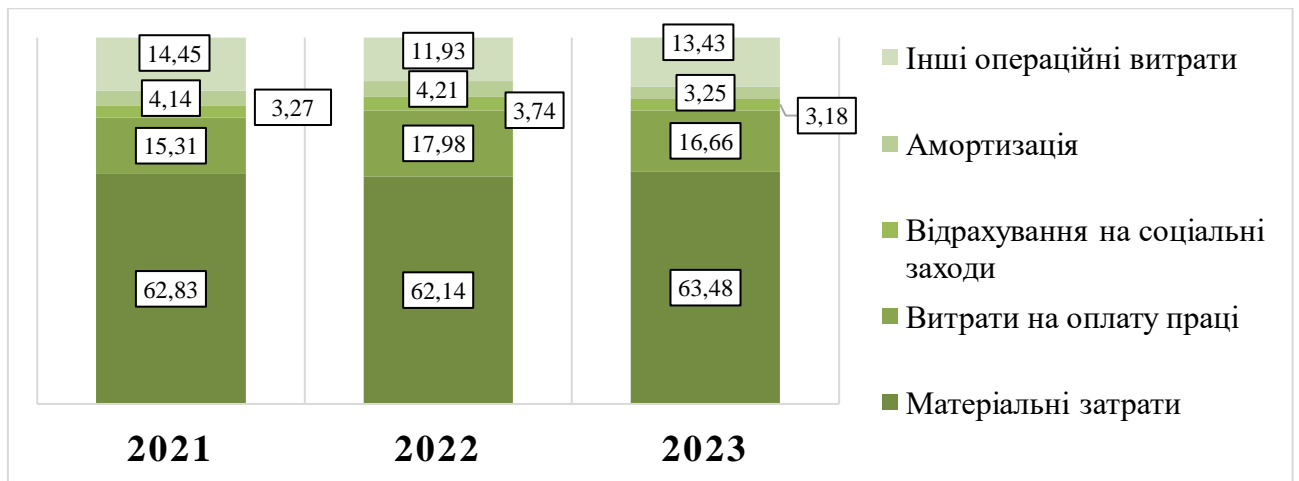

Рис. 3.2. Динаміка операційних витрат ПрАТ «Лантманнен Акса» за 2021-2023 роки .

Джерело: побудовано автором на основі фінансової звітності підприємства

Для забезпечення безперебійної діяльності виробництва, операційні витрати були скорочені до мінімально необхідного рівня.

Найбільшу питому вагу у структурі операційних витрат займають матеріальні витрати, тобто витрати на сировину і матеріали, паливо та електроенергію, і становлять 63%. У 2023 році матеріальні витрати зросли на 90 452 тис.грн порівняно з 2022 роком. Компанія організувала пошук альтернативних постачальників через втрату окремих постачальників сировини та пакувальних матеріалів, які, внаслідок військових дій, залишилися на тимчасово окупованих територіях, або втратили попередні їх виробничих потужностей. Почалася співпраця з декількома новими постачальниками сировини та матеріалів.

Друге місце займають витрати на оплату праці, їх питома вага у 2021 - 2023 роках становила 15,31%; 17,98 %; 16,66% відповідно. В абсолютному вираженні витрати зросли в 2022 році на 12,016 тис. грн (14.96%) та в 2023 році на 15,160 тис. грн (16.42%) порівняно з попередніми роками. Далі йдуть інші операційні витрати, тобто витрати на оплату робіт і послуг консультативного або інформаційного характеру, витрати на сплату процентів за користування кредитами, витрати, пов'язані з оплатою послуг комерційних банків. У 2022 році витрати знизилися на 14,561 тис. грн (-19.21%) порівняно з 2021 роком, але в 2023 році зросли на 25,384 тис. грн (41.45%) порівняно з 2022 роком. Детальніше інші операційні витрати представлені в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Динаміка інших операційних витрат ПрАТ «Лантманнен Акса»

Показник	2021		2022 рік		2023 рік		Абсолютне відхилення, тис. грн		Відносне відхилення, %	
	тис. грн	питома вага, %	тис. грн	питома вага, %	тис. грн	питома вага, %	2022 до 2021	2023 до 2022	2022 до 2021	2023 до 2022
Матеріали витрати на створення нових видів продукції	605	12,39	549	13,09	706	15,07	-56	157	-9,26	28,60
Втрати від операційнох курсової різниці	1367	28,00	-	-	-	-	-	-	-	-
Збитки від продажу оборотних активів	406	8,32	-	-	689	14,71	-	689	-	-
Нестачі та втрати за результатами інвентаризацій	319	6,53	267	6,36	78	1,67	-52	-189	-16,30	-70,79
Штрафи сплачені	258	5,28	49	1,17	18	0,38	-209	-31	-81,01	-63,27
Витрати на оплату лікарняних та відрахування на соціальні заходи з лікарняних	962	19,71	621	14,80	1296	27,67	-341	675	-35,45	108,70
Витрати на матеріальну допомогу	369	7,56	183	4,36	425	9,07	-186	242	-50,41	132,24
Заробітна плата мобілізованого персоналу та відрахування на соціальні заходи з неї	227	4,65	1778	42,38	-	-	1551	-	683,26	-
Витрати на дослідження нових видів пакування та регулювальні роботи під час досліджень	358	7,33	626	14,92	1467	31,32	268	841	74,86	134,35
Витрати на інші послуги, пов'язані з операційною діяльністю	11	0,23	122	2,91	5	0,11	111	-117	1009,09	-95,90
Всього	4882	100,00	4195	100,00	4684	100	-687	489	-14,07	11,66

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємств

Матеріальні витрати на створення нових видів продукції у 2022 році знизилися до 549 тис. грн, але у 2023 році зросли до 706 тис. грн. Витрати на оплату лікарняних та соціальні відрахування з них займали значну частку: 19.71% у 2021 році, знизилися до 14.80% у 2022 році, але різко зросли до 27.67% у 2023 році.

Загалом у 2023 році відбулося значне збільшення витрат на інновації та покращення продукції, що може свідчити про орієнтацію компанії на розвиток нових напрямків та покращення ефективності.

Розглянемо адміністративні витрати, представлені в таблиці 3.4. , що дозволяє більш детально оцінити їх структуру та динаміку протягом звітного періоду.

Таблиця 3.4

Динаміка адміністративних витрат ПрАТ «Лантманнен Акса»

Видаткова стаття	2021		2022 рік		2023 рік		Абсолютне відхилення, тис. грн	
	тис. грн	питома вага,%	тис. грн	питома вага,%	тис. грн	питома вага,%	2022 до 2021	2023 до 2022
Амортизація основних засобів та нематеріальних активів	1926	5,25	1757	6,65	1591	5,17	-169	-166
Витрати на оплату праці	11997	32,69	14626	55,33	17221	55,92	2629	2595
Відрахування на соціальні заходи	2127	5,80	2552	9,65	2633	8,55	425	81
Витрати на відрядження	52	0,14	79	0,30	578	1,88	27	499
Витрати на прибирання	225	0,61	154	0,58	148	0,48	-71	-6
Витрати на харчування персоналу	537	1,46	77	0,29	-	-	-460	-
Витрати на господарські потреби	496	1,35	467	1,77	529	1,72	-29	62
Витрати на інформаційно-консультаційні послуги	12987	35,39	1232	4,66	1437	4,67	-11755	205

Продовження таблиці 3.4

Корпоративні витрати	810	2,21	755	2,86	452	1,47	-55	-303
Витрати на послуги з охорони	98	0,27	93	0,35	102	0,33	-5	9
Витрати на послуги з аудиту	1280	3,49	1009	3,82	1058	3,44	-271	49
Витрати на нарахування виплати відпусток та інших витрат, пов'язаних з оплатою праці	1260	3,43	1347	5,10	1705	5,54	87	358
Витрати на абонентне обслуговування	158	0,43	107	0,40	111	0,36	-51	4
Витрати на послуги ІТ	194	0,53	48	0,18	-	-	-146	-
Комісійні банку	329	0,90	270	1,02	406	1,32	-59	136
Витрати на обслуговування офісного обладнання	119	0,32	158	0,60	115	0,37	39	-43
Витрати на пальне	188	0,51	343	1,30	325	1,06	155	-18
Витрати на зв'язок, інтернет, поштові	124	0,34	160	0,61	168	0,55	36	8
Витрати на медогляд та утримання медичного пункту	98	0,27	116	0,44	121	0,39	18	5
Витрати на юридичні та нотаріальні послуги	485	1,32	193	0,73	232	0,75	-292	39
Витрати на рекламу та об'яви	34	0,09	1	0,00	68	0,22	-33	67
Витрати на медичне страхування	212	0,58	118	0,45	292	0,95	-94	174
Витрати на інші послуги	964	2,63	770	2,91	1505	4,89	-194	735
Всього	36700	100,00	26432	100,00	30797	100,00	-10268	4365

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємств

Найбільше питому вагу займають витрати на оплату праці, показник зростає з кожним роком як в грошовому виразі, так і в відсотковому. У 2022 році питома частка зросла з 32,69% до 55,33%. І продовжила зростати в 2023 році та становила 55,92%. І на другому місці відрахування на соціальні заходи.

Вони також збільшилися за ці роки з 2127 тис. грн у 2021 до 2633 тис. грн у 2023 році. Питома вага також змінилась, і у 2022 році зросла майже вдвічі і становила 9,56% порівняно з 5,80% у 2021 роком.

Розглянемо витрати на збут, представлені в таблиці 3.5, що дозволяє оцінити їхню структуру та динаміку протягом звітного періоду.

Таблиця 3.5

Динаміка витрат на збут ПрАТ «Лантманнен Акса»

Видаткова стаття	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютне відхилення, тис. грн	
	тис. грн	тис. грн	тис. грн	2022 до 2021	2023 до 2022
Амортизація основних засобів та нематеріальних активів	5453	4798	2964	-655	-1834
Амортизація активу з права користування	3544	3606	3205	62	-401
Витрати на оплату праці	24 258	24470	32976	212	8506
Відрахування на соціальні заходи	4731	4675	5472	-56	797
Витрати на відрядження	456	850	2263	394	1413
Витрати на інформаційно-консультаційні послуги	1030	-	27	X	X
Витрати на рекламні послуги	8490	1657	4228	-6833	2571
Витрати на послуги дизайну	-	102	-	X	X
Витрати на маркетингові дослідження	4826	1692	1791	-3134	99
Витрати на послуги з передпродажної підготовки	1958	779	3342	-1179	2563
Витрати на послуги по відновіддальному зберіганню	10	593	56	583	-537
Витрати на поштові послуги	646	375	533	-271	158
Витрати на послуги по ремонту та обслуговуванню основних засобів	1019	810	836	-209	26
Витрати на піддони	5 929	7437	7293	1508	-144
Витрати на пальне	838	889	1157	51	268
Витрати на страхування майна та вантажоперевезень	734	800	829	66	29
Витрати на транспортування продукції між складами	897	1010	1262	113	252
Витрати на транспортування продукції по Україні	11 934	16297	19746	4363	3449
Витрати на транспортування продукції на експорт	8527	15 793	21417	7266	5624
Витрати на створення нарахувань на виплату відпусток працівникам та інших витрат, пов'язаних з оплатою праці	2281	2084	2717	-197	633

Витрати на обслуговування орендованих основних засобів	1793	1985	2340	192	355
Витрати на прибирання	490	402	483	-88	81
Витрати на пакування	513	307	300	-206	-7
Витрати на митні послуги	552	547	673	-5	126
Витрати на зв'язок, інтернет	100	118	113	18	-5
Витрати на господарські потреби	162	250	184	88	-66
Витрати на інші послуги	1811	3438	9643	1627	6205
Витрати на списання шин	90	3	48	-87	45
Сумнівні та безнадійні борги	-	615	83	X	-532
Витрати на медичне страхування	387	201	482	-186	281
Інші витрати на збут	571	464	630	-107	166
Всього	94030	97677	127093	3647	29416

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємств

Як і в адміністративних витратах, найбільшу частку в витратах на збут займають витрати на оплату праці. Питома вага кожного року дорівнює 25%, не дивлячись на зміни в грошовому виразі. Хоча зміни в 2022 році були не суттєві, у 2023 році витрати зросли до 32 976 порівняно з 24470 тис.грн у 2022 році.

3.2. Аналіз фінансових результатів та оцінка фінансового стану підприємства

Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної і фінансової діяльності. Фінансова діяльність, як складова господарської діяльності, спрямована на забезпечення планомірного надходження і витрачання грошових ресурсів, виконання розрахункової дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власного і позикового капіталу та ефективного його використання.

У зв'язку з веденням військових дій на території України, головними цілями Товариства на 2024 рік є збереження прибуткової діяльності, темпів зростання ефективності, продуктивності та зменшення витрат, в першу чергу непродуктивних, збереження трудових ресурсів та піклування про безпеку та фінансове забезпечення працівників Товариства.

Серед основних факторів, що в значній мірі впливають на діяльність Товариства є політичні та фінансово-економічні фактори, а саме: зміна уряду, зміна законодавства. податковий прес, підвищення цін на основну сировину, пакувальні матеріали, енергоносії, паливо, тощо. Основними діями Товариства по зменшенню впливу вищевказаних факторів заміна та модернізація виробничого обладнання, навчання виробничого та технічного персоналу, підвищення якості продукції, покращення соціальних умов та підвищення безпеки праці.

Проаналізуємо динаміку та склад фінансових результатів ПрАТ «Лантманнен Акса» за 2021-2023 роки (табл. 3.6)

Таблиця 3.6

Фінансові результати ПрАТ «Лантманнен Акса» за 2021-2023 роки

Показники	Значення показника, тис.грн			Абсолютне відхилення	
	2021	2022	2023	2022 до 2021	2023 до 2022
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	582 360	561 331	702 562	-21 029	141 231
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	379 633	410 911	521 170	31 278	110 259
Валовий прибуток (збиток)	162 119	150 420	181 392	-11 699	30 972
Інші операційні доходи	1 602	24 202	6 719	22 600	-17 483
Адміністративні витрати	36 700	26 426	30 797	-10 274	4 371
Витрати на збут	94 030	97 662	127 093	3 632	29 431
Інші операційні витрати	4 882	4 195	4 684	-687	489
Фінансовий результат від операційної діяльності прибуток/збиток	28 109	46 339	25 537	18 230	-20 802
Інші фінансові доходи	2 001	2 001	0	0	-2 001
Інші доходи	130	28	0	-102	-28
Фінансові витрати	6 682	29 890	21 567	23 208	-8 323
Інші витрати	5 124	10 924	7 291	5 800	-3 633
Фінансовий результат до оподаткування: Прибуток	18 434	5 553	-3 321	-12 881	-8 874
Витрати(дохід) з податку на прибуток	(4 200)	(2 475)	1 306	1 725	3 781
Чистий фінансовий результат: Прибуток	14 234	3 078	(4 627)	-11 156	-7 705

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

У 2021 році чистий дохід становив 582 360 тис. грн, але у 2022 році він знизився до 561 331 тис. грн. У 2023 році чистий дохід зріс до 702 562 тис. грн, що становить приріст на 141 231 тис. грн або 25,16% порівняно з попереднім роком, що може свідчити про покращення продажів або зростання цін на продукцію.

Собівартість продукції зросла з 379 633 тис. грн у 2021 році до 521 170 тис. грн у 2023 році. Значне зростання пов'язане з підвищенням цін на сировину.

Валовий прибуток у 2021 році складав 162 119 тис. грн, проте у 2022 році він зменшився на 11 699 і становив 150 420 тис. грн. У 2023 році валовий прибуток зріс на 30 972 тис. грн порівняно з 2022 роком і склав 181 392 тис. грн.

Адміністративні витрати зменшились з 36700 тис. грн у 2021 році до 26 426 тис. грн у 2022 році, а у 2023 році зросли на 4 371 тис. грн і становив 30 797 тис. грн.

Значне зростання фінансових витрат у 2022 році на 23,208 тис. грн., але зниження у 2023 році на 8,323 тис. грн і становили 21 567 тис. грн. Це може бути пов'язане зі змінами в процентних ставках, кредитному навантаженні або інших фінансових зобов'язаннях.

Чистий фінансовий результат погіршувався кожного року. У 2021 році прибуток був 14 234 грн, а в 2022 році він знизився до 3 078. В 2023 чистий фінансовий результат був від'ємний і становив - 4 627 тис. грн.

Падіння попиту на продукцію спричинене зниженням платоспроможністю населення, продовженням міграції населення за кордон та зниженням кількості потенційних покупців відповідно.

Можливість здійснювати виробництво та відвантаження продукції в запланованому обсязі через постійні повітряні тривоги і, як наслідок, ризик отримання претензій щодо сплати штрафних санкцій від клієнтів за порушення умов договорів на відвантаження продукції через відсутність останньої на складі, проблеми із своєчасним відвантаженням продукції та її доставкою клієнтам.

Можливість вирішення логістичних проблем, які виникли через ведення військових дій, через польську блокаду сухопутного кордону України, тощо.

Для аналізу фінансово-економічного стану ПрАТ «Лантманнен Акса» необхідно дослідити показники, що впливають на нього. Оскільки всі фінансові показники взаємозв'язані, оцінка реального фінансово-економічного стану підприємства можлива лише за допомогою комплексного підходу з використанням різних показників, які враховують вплив різних факторів на ці показники. Серед таких показників важливі:

- показники фінансової стійкості;
- показники ліквідності;
- показники ділової активності;
- показники рентабельності.

Кожне підприємство повинне визначити межі своєї фінансової стійкості. Недостатня фінансова стійкість підприємства може привести до його неплатоспроможності, а зайва буде сприяти створенню «зайвих» запасів і резервів, у зв'язку з чим виростуть видатки на їхнє утримання, буде спостерігатися недоотримання прибутку й гальмування темпів економічного розвитку підприємства.

Проведемо розрахунок і дамо оцінку рівня та динаміки відносних показників (коефіцієнтів), які характеризують фінансову стійкість підприємства (табл. 3.7).

Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами зріс у 2021 та 2022 році був на рівні 0,20. У 2023 році знизився до 0,15. Нормативне значення $>0,1$, як ми бачимо показники відповідають нормі, це говорить, що залежність від позикового капіталу є прийнятною.

Коефіцієнт забезпечення запасів власними коштами в 2022 році показник дорівнював 0,68, і у 2023 році зменшився до 0,60, це може вказувати на оптимізацію управління запасами або зміни в обсязі виробництва.

**Динаміка показників фінансової стійкості підприємства ПрАТ
«Лантманнен Акса» за 2021-2023 рр.**

Показники	Значення показника			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення, %	
	2021	2022	2023	2022 до 2021	2023 до 2022	2022 до 2021	2023 до 2022
Власні ОК	41596	51516	40116	9920	-11400	23,85	-22,13
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,20	0,20	0,15	0,005	-0,05	2,35	-26,84
Коефіцієнт забезпечення запасів власними коштами	0,68	0,60	0,65	-0,09	0,05	-12,63	8,48
Коефіцієнт маневреності ВК	0,25	0,30	0,24	0,05	-0,06	22,17	-19,30
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,29	0,34	0,36	0,04	0,02	15,06	7,01
Коефіцієнт мобільності	1,67	2,15	2,19	0,48	0,04	28,65	1,89
Індекс постійного активу	0,75	0,70	0,76	-0,05	0,06	-7,22	8,27
Коефіцієнт фінансової стабільності	0,99	0,83	0,71	-0,16	-0,13	-15,74	-15,04
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,50	0,45	0,41	-0,04	-0,04	-8,60	-8,81
Коефіцієнт фінансової залежності	0,50	0,55	0,59	0,04	0,04	8,48	7,33
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,70	0,68	0,65	-0,02	-0,04	-2,54	-5,46

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Маневреність власного капіталу підприємства у 2022 році зріс на 0,05 порівняно з 2021 роком, і в 2023 році повернувся до значення 2021.

Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів дає змогу проаналізувати, яку частку займають довгострокові зобов'язання у всіх залучених коштах. Показники зростають протягом досліджуваного періоду, що свідчить про підвищення частки довгострокових позикових коштів.

Коефіцієнт мобільності повинен збільшуватися, що ми і бачимо за ці три роки. Він зріс з 1,67 у 2021 році до 2,19 у 2023 році. Збільшення показника

каже, що підприємство здатне більш оперативно відповідати на мінливі умови ринку.

Коефіцієнт фінансової стабільності протягом досліджуваного періоду постійно зменшувався, у 2021 році становив 0,99 , а в 2022 році зменшився до 0,83, у 2023 - 0,71. Постійне зниження коефіцієнта фінансової стабільності свідчить про погіршення фінансової стабільності компанії.

За аналізований період більшість фінансових показників компанії зазнали змін, серед яких можна виділити як позитивні, так і негативні тенденції. В цілому, спостерігається певне погіршення фінансової стабільності та зростання залежності від зовнішніх джерел фінансування, що може свідчити про ризики для компанії у майбутньому.

За методикою, проведемо розрахунок і дамо оцінку рівня та динаміки відносних показників (коефіцієнтів), які характеризують ліквідність і платоспроможність підприємства(табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Показники ліквідності підприємства ПрАТ «Лантманнен Акса»

Показники	Значення показника			Абсолютне відхилення	
	2021	2022	2023	2022 до 2021	2023 до 2022
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,080	0,364	0,206	0,284	-0,158
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,50	1,44	1,50	-0,061	0,067
Коефіцієнт поточної ліквідності	2,10	2,16	1,94	0,062	-0,216

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2021 році становив 0,080. Значне зростання в 2022 році до 0,364 та зниження в 2023 році до 0,206 вказують на коливання в доступності ліквідних коштів.

Коефіцієнт швидкої ліквідності в 2022 році не значно знизився і вже у 2023 році повернувся до значення 2021 року і становив 1,5.

Коефіцієнт поточної ліквідності у 2021 році становив 2,10 Незначне покращення в 2022 році та подальше зниження в 2023 році вказують на

нестабільність в управлінні ліквідністю. Система показників рентабельності та окупності наведена в таблиці 3.9.

Таблиця 3.9

Динаміка показників рентабельності ПрАТ «Лантманнен Акса»

Показники	Значення показника, %			Абсолютне відхилення	
	2021	2022	2023	2022 до 2021	2023 до 2022
Рентабельність активів за прибутком від звичайної діяльності	6,13	1,54	0,00	-4,59	-1,54
Рентабельність власного капіталу	22,50	4,87	-7,31	-17,63	-12,18
Рентабельність основних засобів	13,16	2,90	-4,17	-10,26	-7,07
Рентабельність реалізованої продукції	3,19	0,97	0,00	-2,21	-0,97
Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від операційної діяльності	4,86	8,10	4,04	3,25	-4,06
Рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком	2,46	0,54	-0,73	-1,92	-1,27

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Рентабельність активів є фінансовим показником ефективності ведення бізнесу, який, фактично, говорить про результативність використання підприємством свого майна. Різке зниження рентабельності активів свідчить про зменшення ефективності використання активів для генерації прибутку. Показник знизився до нуля в 2023 році, що може вказувати на серйозні фінансові проблеми.

Рентабельність власного капіталу повинна прагнути до максимізації. Значне падіння рентабельності власного капіталу протягом аналізованого періоду. В 2023 році показник став від'ємним, що означає збиткову діяльність компанії.

Рентабельність основних засобів вказує на частку прибутку підприємства, отриманого за рік, від вартості основних засобів. Як видно з таблиці, має тенденцію до зменшення.

Постійне зниження рентабельності реалізованої продукції вказує на зменшення прибутковості від продажів. В 2023 році показник знизився до нуля.

Аналіз показників рентабельності показує, що компанія зазнає серйозних труднощів з утриманням прибутковості. Всі основні показники рентабельності мають тенденцію до зниження, а деякі з них стали від'ємними в 2023 році. Це свідчить про значне зниження ефективності використання ресурсів компанії та можливі серйозні фінансові проблеми. 2021 та 2022 роки були важкими для підприємства, COVID-19 сильно вплинув на показники 2021 року, в 2022 рік був важким майже з початку, оскільки на початку повномасштабного вторгнення підприємство зупинилось на деякий час, також втратило міжнародні канали збуту і були перешкоди через відсутність постачання електроенергії, і в 2023 році проблеми залишилися.

3.3. Оцінка ефективності оптимізації витрат на підприємстві

Оцінка ефективності оптимізації витрат на підприємстві є важливим інструментом аналізу, який дозволяє визначити, наскільки результативними були заходи з оптимізації та які переваги вони принесли бізнесу. Ефективність оптимізації витрат можна вимірювати за допомогою ряду фінансових і нефінансових показників, що відображають зміни у структурі витрат, підвищення рентабельності, зростання прибутковості та покращення фінансових результатів загалом.

Для детального аналізу ефективності оптимізації витратами операційної діяльності підприємства було розраховано ключові показники, що відображають їхню динаміку, структуру та вплив на фінансові результати. (Таблиця 3.8.). Розглянемо динаміку показників ефективності витрат операційної діяльності підприємства за допомогою таблиці, що містить дані про ключові показники: рентабельність витрат, коефіцієнт окупності витрат та інші. Ці показники дозволяють визначити, наскільки ефективно підприємство використовує свої ресурси, а також оцінити зміни у фінансових результатах внаслідок проведених оптимізаційних заходів.

**Динаміка показників ефективності витрат операційної діяльності
ПрАТ «Лантманнен Акса» за 2021 - 2023 рр.**

Показники	Значення показника			Абсолютне відхилення	
	2021	2022	2023	2022 до 2021	2023 до 2022
Розрахунок на основі валового і операційного прибутку					
Рентабельність виробничих витрат, %	42,7	36,61	34,80	-6,10	-1,80
Коефіцієнт окупності виробничих витрат	2,34	2,73	2,87	0,39	0,14
Рентабельність операційних витрат, %	5,51	8,66	3,76	3,15	-4,90
Коефіцієнт окупності операційних витрат	18,16	11,55	26,59	-6,61	15,05
Рентабельність адміністративних витрат, %	76,59	175,35	82,92	98,76	-92,43
Коефіцієнт окупності адміністративних витрат	1,31	0,57	1,21	-0,74	0,64
Рентабельність витрат на збут, %	29,89	47,45	20,09	17,55	-27,36
Коефіцієнт окупності витрат на збут	3,35	2,11	4,98	-1,24	2,87
Розрахунок на основі чистого доходу					
Коефіцієнт окупності виробничих витрат	0,65	0,73	0,74	0,08	0,01
Коефіцієнт окупності операційних витрат	1,13	1,09	1,04	-0,05	-0,05
Коефіцієнт окупності адміністративних витрат	15,87	21,24	22,81	5,37	1,57
Коефіцієнт окупності витрат на збут	6,19	5,75	5,53	-0,45	-0,22

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Детальніше розглянемо основні показники представлені в таблиці. І почнемо з розрахунків на основі валового і операційного прибутку.

Рентабельність виробничих витрат за три роки показала зниження. У 2021 рентабельність становила 42,7% , коли ж у 2023 році 34,80% . Коефіцієнт окупності виробничих витрат має позитивну динаміку: 2,34 у 2021 році; 2,73 у 2022 році; 2,87 у 2023 році.

Рентабельність операційних витрат характеризується прибутковістю операційних витрат. Показує, скільки прибутку припадає на 1 грн понесених операційних витрат Рентабельність операційних витрат у 2021 році становила 5,51% , а у 2022 році різко зросла до 8,66% за рахунок збільшення фінансового результату від операційної діяльності. У 2023 році зменшилась до 3,76% , що свідчить про зниження прибутковості операційних витрат. Всі витрати зросли, особливо витрати на збут, але без пропорційного збільшення прибутку. Коефіцієнт окупності операційних витрат зменшився у 2022 році з 18,16 до 11,55 і суттєво зріс до 26,59 у 2023 році .

Рентабельність адміністративних витрат різко збільшилась з 76,59% у 2021 році до 175,35% у 2022 році, оскільки в той рік адміністративні витрати зменшились на 28%. У 2023 році показник став трохи більшим за 2021 та станові 82,92%.

Рентабельність витрат на збут збільшились з 29,89% у 2021 році до 47,45% у 2022 році, та зменшились у 2023 році до 20,09 через збільшення витрат на збут на 30% порівняно з 2022 роком.

Детальніше розглянемо показники окупності на основі чистого доходу. Коефіцієнт окупності характеризує величину витрат, понесену підприємством для отримання однієї гривні доходу від продажу продукції (робіт, послуг). Коефіцієнт окупності виробничих витрат показує величину виробничих витрат, яка здійснюється для того, щоб отримати 1 грн. чистого доходу. Як ми бачимо, коефіцієнт збільшується кожного року з 0,65 у 2021 році до 0,74 у 2023 році.

Коефіцієнт окупності операційних витрат зменшується протягом досліджуваного періоду , кожного року він стає менше на 0,05 Коефіцієнт окупності адміністративних витрат стрімко зріс у 2022 році і станові 21,24 порівняно з 15,87 у 2021 році. Коефіцієнт окупності витрат на збут також зменшується щорічно, але не набагато. Так у 2021 році він був 6,19, а у 2023 – 5,53.

Для комплексного аналізу та оцінки ефективності формування витрат на підприємстві існує певна система економічних показників, які дають змогу отримати детальнішу інформацію щодо ефективності витрат певного підприємства. В таблиці 3.9 приведені показники ефективності формування витрат підприємства.

Таблиця 3.9

Показники ефективності формування витрат ПрАТ «Лантманнен Акса» за 2021 - 2023 рр.

Показники	Значення показника			Абсолютне відхилення	
	2021	2022	2023	2022 до 2021	2023 до 2022
Коефіцієнт витратомісткості загальногосподарського управління і збуту продукції, %	25,37	23,01	23,09	-2,36	0,08
Коефіцієнт витратомісткості збутової діяльності підприємства, %	18,25	18,11	18,59	-0,14	0,48
Коефіцієнт витратомісткості загальногосподарського управління, %	7,12	4,90	4,50	-2,22	-0,40
Коефіцієнт навантаження витрат на збут	5,48	5,52	5,38	0,04	-0,14
Коефіцієнт навантаження адміністративних витрат	14,0	20,4	22,2	6,36	1,80
Коефіцієнт витратомісткості збутової діяльності в постійних витратах, %	71,93	78,70	80,49	6,78	1,79
Коефіцієнт витратомісткості загальногосподарського управління в постійних витратах, %	28,07	21,30	19,51	-6,78	-1,79

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Коефіцієнт витратомісткості збутової діяльності підприємства залишається в межах 18-19% протягом 3 років. В 2023 році він становив свій максимум за ці роки і дорівнював 18,59, тобто питома вага витрат на збут в операційних витратах становить 18,59%. Тоді як коефіцієнт витратомісткості загальногосподарського управління зменшувався кожного року. Значення зниження відбулось у 2022 році коли коефіцієнт зменшився на 2,22 порівняно з 2021 роком. У 2023 році трохи зменшився від 2022 року і становив 4,50, тобто питома вага адміністративних витрат в операційних витратах становить 4,5 %.

Коефіцієнт навантаження витрат на збут залишається на одному рівні протягом досліджуваного періоду і дорівнює 5,38 у 2023 році. Коефіцієнт навантаження адміністративних витрат суттєво змінився у 2022 році і зріс до 20,4, в 2023 році вже був 22,2.

Як ми бачимо, витратомісткості збутової діяльності в постійних витратах займає найбільшу частку і до того ж зростає. У 2021 році склав 71,93%, а в 2023 році - 80,49%. Коефіцієнт витратомісткості загальногосподарського управління в постійних витратах відповідно займає друге місце і становить 28,07%; 21,30%; 19,51% відповідно.

Після проведення оцінки показників ефективності формування витрат, що відображають загальні тенденції витратної частини підприємства, важливо здійснити більш детальний аналіз взаємозв'язку витрат, обсягів реалізації та прибутку. У цьому контексті доцільно застосувати CVP-аналіз, який є одним з ключових інструментів для оцінки впливу зміни обсягу продажів і структури витрат на фінансові результати підприємства.

Виконання CVP-аналізу для двох основних товарних груп (сухі сніданки та батончики) за 3 роки дає можливість виявити ключові фактори впливу на прибутковість і вказати на напрями для подальшої оптимізації витрат (табл.3.10).

Таблиця 3.10

Результати CVP-аналізу за товарними групами за 2021-2023 роки

Рік	Ціна сніданків (тис. грн/т)	Ціна батончиків (тис. грн/т)	Маржинальний прибуток сніданків (тис. грн/т)	Маржинальний прибуток батончиків (тис. грн/т)	Тб сніданків (т)	Тб батончиків (т)
2021	67,40	384,50	23,46	133,84	5 780,41	1 013,28
2022	28,32	287,90	-23,32	- 237,11	-5 500,19	- 541,03
2023	94,89	181,24	24,46	46,73	6 645,81	3 479,36

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

В 2021 році обидва товари мали позитивний маржинальний прибуток. Точка беззбитковості для сніданків становила 5,780 тонн, а для батончиків — 1,013 тонн.

Від’ємний маржинальний прибуток у 2022 році для обох товарів свідчить про те, що змінні витрати перевищували виручку, і компанія зазнавала збитків. Точки беззбитковості є від’ємними, що підтверджує збитковість у 2022 році. Ситуація значно покращилася у 2023 році порівняно з 2022 роком: обидва товари знову мають позитивний маржинальний прибуток. Точка беззбитковості для сніданків становить 6,646 тонн, а для батончиків – 3,479 тонн. Обсяги реалізації близькі до Тб, що свідчить про вихід на рівень беззбитковості.

Для поглибленого аналізу витратної структури та оцінки взаємозв’язку між обсягами продажу і прибутковістю проведено CVP-аналіз в умовах реалізації декількох видів продукції (табл. 3.11).

Таблиця 3.11

Результати CVP-аналізу товарного асортименту

Показник	Сухі сніданки	Батончики
Комбінація продажів, %	91%	9%
Ціна, тис.грн	94,89	181,24
Змінні витрати на одиницю, тис.грн/т	70,42	134,51
Постійні витрати - загальні, тис. грн	162 574	
Тб, тонн	5617	491

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Сухі сніданки становлять більшу частку в асортименті підприємства (91%), тоді як частка батончиків значно менша (9%). Це свідчить про суттєву залежність фінансових результатів підприємства від реалізації сухих сніданків. Критичний обсяг реалізації (ТБ) для сухих сніданків становить 5,617 тонн, а для батончиків — 491 тонну. Це означає, що для покриття всіх витрат підприємства необхідно реалізувати мінімум 5,617 тонн сухих сніданків та 491 тонну батончиків.

Висновки до розділу 3

1. Аналіз витрат показав, що стабільно найбільшу питому вагу в структурі витрат займає собівартість реалізованої продукції в межах 70-73%.

Друге місце займають витрати на збут - 17,8% від всієї структури . Значне підвищення цін вітчизняними постачальниками, скорочення виробництва в Україні, невідповідна якість, змусило підприємство вести пошук постачальників сировини та пакувальних матеріалів в інших країнах. Це, в свою чергу, відбивається на собівартості готової продукції.

2. Найбільші зміни у витратах відбулись у 2022 році, так адміністративні витрати зменшились на 10 274 тис. грн порівняно з минулим роком. А також фінансові витрати у 2022 році збільшились до 29 890 тис. грн порівняно з 6 682 тис. грн в 2021 році .

3. Найбільшу питому вагу у структурі операційних витрат займають матеріальні витрати, тобто витрати на сировину і матеріали, паливо та електроенергію, і становлять 63%. Не дивлячись на незмінену питому вагу, в грошовому вигляді матеріальні витрати зазнали коливань, особливо у 2023 році коли зросли 90452 тис. грн порівняно з 2022 роком. Друге місце займають витрати на оплату праці, їх питома вага у 2021 -2023 роках становила 15,31%; 17,98 %; 16,66% відповідно.

4. Для аналізу фінансово-економічного стану було визначено показники фінансової стійкості, показники ліквідності, показники ділової активності, показники рентабельності. За аналізований період більшість фінансових показників компанії зазнали змін, серед яких можна виділити як позитивні, так і негативні тенденції. В цілому, спостерігається певне погіршення фінансової стабільності та зростання залежності від зовнішніх джерел фінансування, що може свідчити про ризики для компанії у майбутньому.

5. Проаналізовано ефективність управління витратами. Рентабельність виробничих витрат за три роки показала зниження. Рентабельність операційних витрат у 2021 році становила 5,51% , а у 2022 році різко зросла до 8,66% за рахунок збільшення фінансового результату від операційної діяльності. Коефіцієнт витратомісткості збутової діяльності підприємства залишається в межах 18-19% протягом 3 років. Тоді як

коефіцієнт витратомісткості загальногосподарського управління зменшувався кожного року.

6. Проведено CVP-аналіз підприємства. Критичний обсяг реалізації (ТБ) для сухих сніданків становить 5,617 тонн, а для батончиків — 491 тонну, для покриття всіх витрат підприємства.

РОЗДІЛ 4.

ШЛЯХИ ТА НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИТРАТ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НА ПрАТ ЛАНТМАННЕН АКСА

4.1. Напрями оптимізації витрат для підвищення фінансових результатів діяльності підприємства

Оптимізація витрат є одним з найважливіших аспектів управління фінансовими ресурсами підприємства, оскільки саме від неї залежить ефективність діяльності та конкурентоспроможність на ринку. В умовах постійної зміни економічних умов, зростання цін на ресурси та високого рівня конкуренції підприємства змушені шукати нові підходи до зниження витрат, підвищуючи таким чином рентабельність та фінансові показники.

Саме тому підприємства змушені постійно шукати нові шляхи зниження витрат, що дозволяє підвищити рентабельність та зміцнити конкурентні позиції. На рис. 4.1 представлено основні напрями оптимізації витрат підприємства за сучасних умов.

Рис. 4.1 Основні напрями оптимізації витрат підприємства за сучасних умов [25].

Оптимізація управління запасами передбачає комплекс заходів, що включають точне прогнозування попиту, науково обґрунтоване формування оптимального рівня запасів, широке застосування інформаційних технологій для автоматизації процесів управління, регулярний аналіз стану запасів та інвентарних показників, а також впровадження ефективних систем контролю та звітності.

Мінімізація витрат на виробництво передбачає здійснення комплексу заходів, спрямованих на зниження витрат на виробництво товарів або послуг.

Оптимізація логістичних процесів дозволяє зменшити витрати, підвищити продуктивність, покращити якість обслуговування та забезпечити більш ефективне використання ресурсів.

Підвищення ефективності використання ресурсів можна досягти за рахунок оптимізації планування, використання сучасних технологій, підвищення кваліфікації працівників, впровадження екологічних технологій та аналізу використання ресурсів.

Оптимізація адміністративних витрат дозволяє зменшити витрати підприємства, покращити ефективність роботи та зосередитися на основних бізнес - процесах.

Для підвищення ефективності підприємства необхідно зосередитися на оптимізації трьох ключових видів витрат: виробничих, операційних та фінансових.

Саме виробничі витрати є найбільш значущими для підприємств виробничої сфери, оскільки від них безпосередньо залежить собівартість продукції, а отже, і її конкурентоспроможність на ринку. Основні напрями оптимізації виробничих витрат включають: оптимізація використання сировини та матеріалів; зменшення енергоспоживання; зниження витрат на оплату праці; зниження витрат на ремонт та обслуговування обладнання.

Операційні витрати пов'язані з основною діяльністю підприємства і включають витрати на збут, маркетинг, адміністративні витрати тощо. Основні напрями оптимізації операційних витрат: оптимізація логістичних витрат; зниження витрат на маркетинг та рекламу; зменшення адміністративних витрат.

Фінансові витрати пов'язані з залученням фінансових ресурсів. Основні напрями оптимізації фінансових витрат: перегляд умов кредитування; оптимізація податкових платежів.

З урахуванням вищенаведених напрямів доцільно виділити заходи щодо оптимізації витрат підприємства у сучасних умовах (рис.4.2).

Рис. 4.2. Заходи оптимізації витрат підприємства [26].

У сучасних умовах до найбільш вживаних заходів оптимізації витрат підприємства слід віднести: впровадження ресурсозберігаючих технологій, усунення непродуктивних витрат, диверсифікація виробництва, зменшення управлінських витрат, підвищення технічного рівня виробництва. Використання даних заходів в комплексі надає максимального ефекту підприємству в досягненні своїх цілей.

Зниження собівартості продукції можна досягти шляхом оптимізація закупівельної діяльності, тобто пошук постачальників із вигіднішими цінами або умовами співпраці. А також зменшення витрат на енергоресурси, наприклад, перехід на енергоефективні технології чи альтернативні джерела енергії, та раціоналізація виробничих процесів (мінімізація втрат ресурсів на кожному етапі виробництва).

Впровадження ресурсозберігаючих технологій це перша за все використання автоматизованих ліній, що скорочують втрати сировини та

матеріалів. І також циклічне використання матеріалів, повторна переробка відходів або залишків сировини.

Управління інвестиціями реалізується через аналіз показників окупності та рентабельності вкладень, і чітку пріоритетність інвестицій. Щоб досягти усунення непродуктивних витрат потрібен аудит діяльності та мінімізація простоїв. Модернізація обладнання та підвищення кваліфікації працівників для ефективної роботи з новими технологіями сприяють підвищенню технічного рівня виробництва

Диверсифікація виробництва потрібна задля залучення нових сегментів ринку та випуску нових товарів, які приносять більший маржинальний прибуток. Усунення браку продукції можна досягти з посиленням контролю якості та регулярним технічним обслуговуванням для уникнення відхилень у виробничому процесі.

Основними способами оптимізація асортименту продукції є вилучення з асортименту нерентабельних позицій та концентрація на прибуткових товарах. Зменшення управлінських витрат розкривається через автоматизацію управлінських процесів та перегляд адміністративного персоналу

Дотримання фінансової та технологічної дисципліни - фінансовий контроль та виконання встановлених регламентів для уникнення перевитрат.

Фінансовий контроль: регулярний аудит витрат на всіх етапах діяльності.

Експрес-скорочення витрат це тимчасовий і радикальний захід. Це можуть бути оперативне скорочення витрат у кризових ситуаціях, наприклад, зниження обсягів закупівель.

Оптимізація використання активів і капіталу реалізується завдяки вивільненню фінансових ресурсів із нефункціональних активів або ефективного використання основних фондів. Підвищення продуктивності праці здійснюється шляхом мотивації персоналу та навчальним тренінгах для підвищення кваліфікації.

Використання методів зниження та оптимізації витрат, таких наприклад, як Кайдзен (постійне вдосконалення процесів через поступові зміни) або Lean Production (зосередження на ліквідації "втрат" у виробництві).

Впровадження технології "ощадливого виробництва" - організація потоків виробництва, зменшення часу на переналагодження виробничих ліній. Робота за принципом "точно вчасно" - зменшення обсягів складування готової продукції.

Оптимізація витрат – це складний процес, який часто стикається з різноманітними перешкодами. Одні із поширених перешкод :

1. Організаційні перешкоди, такі як опір до змін, недостатня координація між підрозділами та бюрократичні бар'єри.
2. Фінансові перешкоди. Для впровадження нових технологій або методів оптимізації можуть знадобитися значні інвестиції.
3. Технічні перешкоди. Використання застарілих технологій може обмежувати можливості для оптимізації.
4. Зовнішні перешкоди можуть бути виражені в нестабільному ринку, конкуренції та законодавчих обмеженнях.

Сучасні технології перетворюють традиційні підходи до управління витратами підприємств. Інтеграція цифрових інструментів дозволяє не лише автоматизувати рутинні процеси, але й забезпечити глибокий аналіз даних, прогнозування та прийняття обґрунтованих рішень. Система планування ресурсів підприємства (ERP) об'єднує всі бізнес-процеси в єдину інформаційну систему, забезпечуючи прозорість та ефективність. Інтернет речей (IoT) збирає дані про роботу обладнання, енергоспоживання та інші параметри, що дозволяє оптимізувати використання ресурсів та передбачати потенційні проблеми. Штучний інтелект та машинне навчання, аналізуючи великі масиви даних, виявляють закономірності та прогнозують тенденції, допомагаючи оптимізувати логістику, виробництво та інші процеси. Хмарні технології забезпечують гнучку та масштабовану ІТ-інфраструктуру, знижуючи витрати на обчислювальну техніку та програмне забезпечення.

4.2. Техніко-економічне обґрунтування впровадження аутсорсингу та його вплив на фінансові результати підприємства

Один з альтернативних заходів оптимізації витрат задля підвищення фінансових результатів ПрАТ «Лантманнен Акса» було обране впровадження аутсорсингу.

У сучасних умовах конкурентного середовища та постійного зростання витрат, оптимізація операційних процесів стає ключовим фактором підвищення фінансової ефективності підприємства. Одним із найбільш дієвих інструментів, що дозволяє досягти цієї мети, є впровадження аутсорсингу. Такий підхід не лише забезпечує зменшення витрат, а й дозволяє сконцентрувати ресурси на стратегічно важливих аспектах діяльності компанії.

Для ПрАТ «Лантманнен Акса», яке функціонує в галузі виробництва продуктів харчування, питання оптимізації витрат має критичне значення. Значний обсяг витрат підприємства припадає на утримання допоміжного персоналу, організацію адміністративних функцій та підтримку низки інших непрямих процесів. Передача цих функцій стороннім компаніям, які спеціалізуються на їх виконанні, дає змогу знизити витрати, зменшити адміністративне навантаження та забезпечити більшу гнучкість у ресурсному плануванні.

Аутсорсинг — це стратегія управління, що полягає в передачі певних функцій, процесів або операцій підприємства стороннім спеціалізованим компаніям. Замість того, щоб виконувати ці завдання внутрішньо, підприємство укладає контракт з аутсорсером для забезпечення виконання цих функцій на певних умовах.

Аутсорсинг може охоплювати різні сфери діяльності підприємства. Наприклад, однією з найбільш поширених форм є аутсорсинг персоналу, що передбачає передачу управлінських функцій, таких як наймання тимчасових працівників або виконання допоміжних завдань, зокрема прибирання, охорона, обслуговування транспортних засобів. Іншим видом аутсорсингу є

аутсорсинг бізнес-процесів (ВРО), що полягає в передачі стороннім компаніям таких функцій, як бухгалтерія, маркетинг, обробка клієнтських запитів та інші операційні завдання. Окремо виділяється ІТ-аутсорсинг, який включає передання обслуговування і розвитку інформаційних технологій на аутсорсинг, що дозволяє зменшити витрати на підтримку інфраструктури та підвищити ефективність використання ІТ-ресурсів.

Застосування аутсорсингу дозволяє підприємствам значно скоротити витрати, зокрема на оплату праці, соціальні виплати, навчання та розвиток персоналу, а також на управління складними і трудомісткими процесами. Передача таких функцій зовнішнім постачальникам дозволяє підприємствам зосередитись на своїй основній діяльності, зменшуючи адміністративне навантаження і підвищуючи ефективність ресурсного управління. Крім того, аутсорсинг забезпечує необхідну гнучкість для підприємства, оскільки воно може швидко змінювати масштаби і обсяги виробництва або послуг відповідно до змін на ринку, без необхідності здійснювати значні інвестиції у власну інфраструктуру.

Однак, як і будь-яка управлінська стратегія, аутсорсинг не позбавлений певних ризиків. Одним з основних ризиків є втрата безпосереднього контролю над деякими аспектами діяльності підприємства, оскільки зовнішня компанія, яка виконує функції аутсорсингу, може не завжди відповідати вимогам та стандартам підприємства. Крім того, залежність від постачальників послуг може призвести до труднощів у разі зміни умов співпраці або виявлення проблем з їхнім виконанням. Тому важливою умовою ефективності аутсорсингу є ретельний вибір постачальників послуг та постійний контроль за виконанням умов договору.

Аутсорсинг виробничого персоналу є ефективним методом оптимізації витрат і підвищення гнучкості операційної діяльності підприємства. Цей підхід передбачає передачу стороннім організаціям управління процесами, пов'язаними з наймом, підготовкою та координацією працівників, які виконують виробничі завдання. Для ПрАТ «Лантманнен Акса», що

функціонує в галузі виробництва харчових продуктів, особливо актуальним є забезпечення гнучкого управління чисельністю працівників у залежності від сезонних коливань попиту на продукцію.

Залучення зовнішніх компаній, що спеціалізуються на аутсорсингу персоналу, дозволяє оперативно регулювати кількість робочої сили, необхідної для забезпечення безперебійного виробничого процесу. Це зменшує адміністративне навантаження, пов'язане з процесами рекрутингу, навчання та адаптації нових працівників, а також значно скорочує витрати, пов'язані із соціальними гарантіями та управлінням кадрами

Порівняно з альтернативними варіантами оптимізації витрат, такими як автоматизація або скорочення штату, аутсорсинг персоналу є економічно доцільним рішенням, що забезпечує швидкий ефект при відносно низьких початкових витратах.

Впровадження аутсорсингу виробничого персоналу матиме прямий вплив на скорочення витрат і покращення фінансових результатів підприємства. Ефект досягається завдяки:

1. Скороченню постійних витрат: підприємство зменшує витрати на фонд оплати праці, зокрема витрати на податки, соціальні виплати та пільги, які зобов'язане забезпечувати для штатних працівників.
2. Зменшенню змінних витрат: підприємство платить лише за фактичну кількість відпрацьованих годин або виконаних завдань, що дозволяє уникнути фінансових витрат у періоди зниження виробничої активності.
3. Зниженню адміністративних витрат: усунення витрат на рекрутинг, навчання, управління персоналом і кадрове діловодство.

У результаті зменшення витрат на утримання персоналу підприємство підвищує свою рентабельність. Вивільнені фінансові ресурси можуть бути спрямовані на модернізацію виробництва, розробку нових продуктів або реалізацію маркетингових кампаній, що забезпечує зростання конкурентоспроможності підприємства та розширення ринкової частки.

Запропоноване впровадження аутсорсингу виробничого персоналу передбачає здійснення низки витрат, водночас забезпечуючи суттєву економію ресурсів підприємства. Для оцінки фінансової доцільності заходу проведено розрахунок основних статей витрат на виробничий персонал ПрАТ «Лантманнен Акса» за рік (табл.4.1.).

Таблиця 4.1

**Розрахунок витрат на утримання виробничого персоналу ПрАТ
«Лантманнен Акса»**

Показник	Значення показника
Фонд оплати праці виробничого персоналу, тис.грн	52879
Чисельність виробничого персоналу	153
Фонд оплати праці виробничого персоналу на 1 особу, тис.грн	346
ЄСВ виробничого персоналу, тис.грн	12 398
ЄСВ виробничого персоналу на 1 особу, тис.грн	81
Всього витрат на 1 особу виробничого персоналу, тис. грн	427

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Таблиця демонструє основні витрати на утримання виробничого персоналу ПрАТ «Лантманнен Акса», які є ключовими для аналізу доцільності впровадження аутсорсингу.

Фонд оплати праці виробничого персоналу становить 52 879 тис. грн на рік, що включає заробітну плату всіх 153 працівників виробничої сфери.

Також у розрахунку враховано обов'язкові соціальні внески, зокрема Єдиний соціальний внесок (ЄСВ). Загальний розмір ЄСВ (22%) для всього виробничого персоналу складає 12 398 тис. грн на рік, або 81 тис. грн на одну особу.

Аналіз цих статей витрат демонструє суттєве фінансове навантаження, що може бути знижене завдяки впровадженню аутсорсингу. Перехід на аутсорсинг дозволить скоротити фонд оплати праці штатного персоналу та зменшити витрати на сплату ЄСВ, що безпосередньо вплине на оптимізацію загальних витрат підприємства та покращення його фінансових результатів.

Для оцінки економічного ефекту було проведено розрахунок сукупних витрат на одного працівника на рік при переході на аутсорсингову модель, результати якого наведено в таблиці (табл. 4.2).

Таблиця 4.2.

Розрахунок загальних витрат на одного працівника виробничого персоналу в умовах аутсорсингу

Показник	Значення показника
Фонд оплати праці на 1 особу виробничого персоналу, тис.грн	240
ЄСВ на 1 особу виробничого персоналу, тис.грн	52,8
Накладані витрати аутсорсингу на 1 особу, тис.грн	29,28
Всього витрат на 1 особу, тис. грн	322

Джерело: Складено та розроблено автором спираючись на ціни в Інтернет

Розрахунок показує, що загальні витрати на одного працівника виробничого персоналу при впровадженні аутсорсингу знижуються до 322 тис. грн на рік. До складу цих витрат входять основні компоненти: заробітна плата, еквівалент соціальних внесків, які сплачує аутсорсингова компанія, та накладні витрати, що становлять 10% від суми оплати праці.

Накладні витрати є своєрідною націнкою аутсорсингової компанії, яка включає витрати на управління персоналом, адміністрування послуг та забезпечення додаткових функцій. У даному розрахунку їх величина складає 29,28 тис. грн на одну особу на рік.

Для оцінки фінансової доцільності впровадження аутсорсингу виробничого персоналу проведено аналіз витрат на утримання штатних працівників порівняно із залученням аутсорсингових компаній. У рамках запропонованого заходу планується заміна 70 осіб зі штату виробничого персоналу на працівників, залучених через аутсорсинг. Основною причиною такого рішення є високе навантаження на фонд оплати праці та додаткові витрати, пов'язані зі сплатою соціальних внесків і адмініструванням кадрових процесів (табл.4.3).

**Порівняння витрат на штатний і аутсорсинговий персонал ПрАТ
«Лантманнен Акса»**

Показник	Штатний працівник	Аутсорсинг	Економія
Фонд оплати праці, тис. грн	24 193	16 800	7 393
ЄСВ, тис. грн	5 672	3 696	1 976
Всього витрат	29 865	22 546	7 320

Джерело: розраховано автором

Згідно з наведеними даними, впровадження аутсорсингу для 70 працівників дозволяє зменшити сукупні витрати підприємства на 7 320 тис. грн на рік. Основна частина економії припадає на скорочення фонду оплати праці, що зменшується на 7 393 тис. грн. Цей підхід дозволяє оптимізувати фінансові витрати, зберігаючи необхідний рівень кваліфікації та продуктивності працівників, оскільки аутсорсингові компанії забезпечують власну систему відбору і навчання кадрів.

Зміна структури управління персоналом впливає на загальні операційні витрати підприємства, оскільки частина статей витрат суттєво змінюється. Зокрема, скорочуються витрати на оплату праці та соціальні внески, водночас зростають інші операційні витрати, що включають накладні витрати на залучення аутсорсингових працівників (табл.4.4).

Таблиця 4.4

Показники операційних витрат підприємства після впровадження заходу

Види активів	До впровадження, тис.грн	Після впровадження, тис. грн	Абсолютне відхилення, тис. грн	Відносне відхилення, %
Матеріальні затрати	409549	409 549	0	0,00
Витрати на оплату праці	107498	83 305	-24193	-22,51
Відрахування на соціальні заходи	20503	14 831	-5672	-27,67
Амортизація	20954	20954	0	0,00
Інші операційні витрати	86629	109 175	22546	26,03
Разом	645133	637 813	-7320	-1,13

Джерело: розраховано автором

Проведений аналіз свідчить про загальне зменшення операційних витрат підприємства на 7 320 тис. грн, або на 1,13%. Найбільше скорочення відбулося у витратах на оплату праці, які зменшилися на 24 193 тис. грн, що становить 22,51%. Зменшення соціальних внесків на 5 672 тис. грн (або 27,67%) є наслідком скорочення штатних працівників та передачі цих функцій аутсорсинговій компанії (рис.4.3).

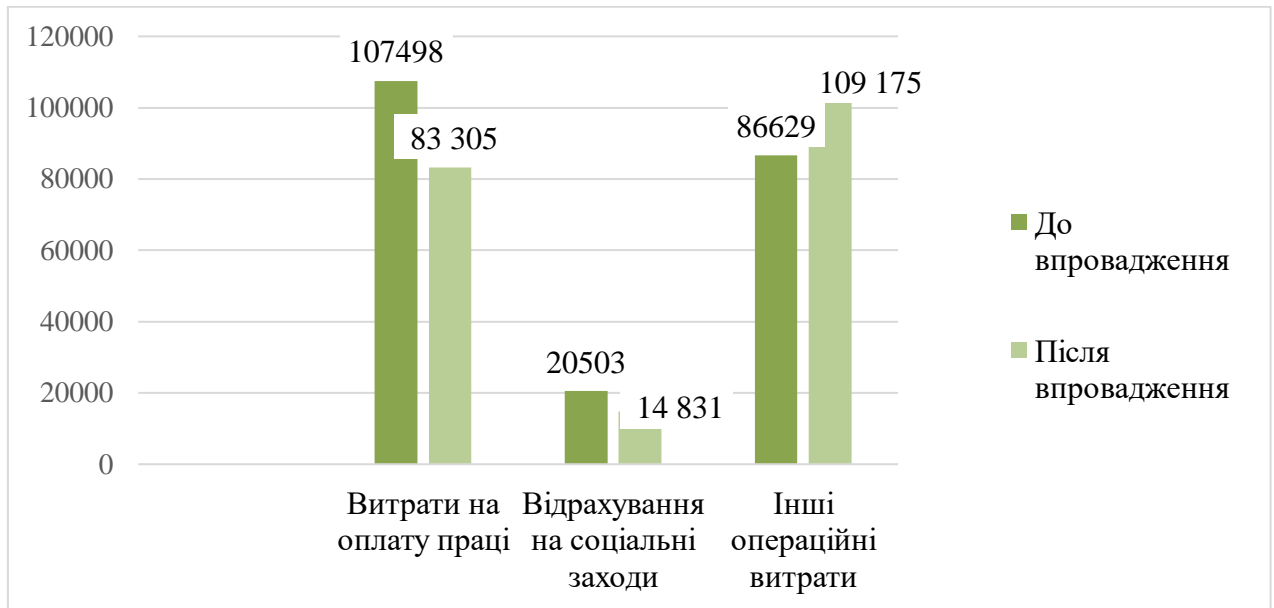

Рис. 4.3. Показники операційних витрат підприємства після впровадження заходу.

Джерело: розроблено автором

Важливо зазначити, що матеріальні витрати та амортизаційні відрахування залишаються на попередньому рівні, оскільки вони не залежать від змін у системі управління персоналом. Загальний позитивний ефект впровадження заходу полягає у зменшенні фінансового навантаження на підприємство та оптимізації його витратної структури, що сприятиме підвищенню рентабельності операційної діяльності.

Запропоновані заходи з оптимізації витрат через впровадження аутсорсингу не лише впливають на структуру операційних витрат підприємства, а й позначаються на його фінансових результатах (табл. 4.5).

**Показники фінансових результатів підприємства після
впровадження заходу**

Показники	До впровадження, тис.грн	Після впровадження, тис. грн	Абсолютне відхилення, тис. грн	Відносне відхилення, %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	702 562	702 562	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	521 170	513 850	-7 320	-1,40
Чистий фінансовий результат: Прибуток	-4 627	2 693	7 320	-158,20

Джерело: розраховано автором

Результати аналізу свідчать, що впровадження аутсорсингу дозволяє значно покращити фінансовий стан підприємства. Хоча чистий дохід від реалізації продукції залишається незмінним на рівні 702 562 тис. грн, собівартість реалізованої продукції знижується на 7 320 тис. грн, або на 1,4%. Це забезпечує перехід чистого фінансового результату з негативного значення (-4 627 тис. грн) до позитивного (2 693 тис. грн).

Такий приріст прибутку на 7 320 тис. грн є суттєвим для підприємства, адже покращення фінансових показників дозволяє забезпечити стабільність у діяльності, можливість інвестувати у розвиток і покриття поточних зобов'язань.

4.3. Техніко-економічне обґрунтування скорочення витрат на відсотки шляхом збільшення статутного капіталу.

Один із альтернативних заходів оптимізації витрат задля підвищення фінансових результатів ПрАТ «Лантманнен Акса» полягає у заміні довгострокового кредиту, отриманого від материнської компанії, на збільшення статутного капіталу. Наразі підприємство несе значні фінансові витрати у вигляді відсотків за кредитом, що суттєво впливає на чистий фінансовий результат.

Збільшення статутного капіталу материнською компанією дозволить спрямувати отримані кошти на повне або часткове погашення кредиту. Такий підхід має низку переваг. По-перше, це дає можливість зекономити на фінансових витратах, пов'язаних зі сплатою відсотків за користування кредитом. По-друге, зменшення боргового навантаження позитивно позначиться на фінансовій стійкості підприємства.

Цей захід відповідає стратегічним цілям оптимізації структури фінансування підприємства та підвищення його інвестиційної привабливості.

Кредит від пов'язаної сторони — це фінансування, яке підприємство отримує від суб'єкта, пов'язаного з ним юридично чи економічно. У випадку ПрАТ «Лантманнен Акса» таким кредитором є материнська компанія. Пов'язані сторони зазвичай надають кредити на особливих умовах, однак підприємство все одно несе фінансові витрати у вигляді відсотків за користування цими коштами.

Використання кредиту від пов'язаної сторони може бути вигідним для покриття тимчасової потреби у фінансуванні, проте довгостроково така форма фінансування може створювати додаткове навантаження на підприємство.

Як і будь-який інший фінансовий захід, це рішення має свої переваги та недоліки. До переваг можна віднести:

1. Зниження фінансових витрат;
2. Покращення фінансової стійкості;
3. Зростання інвестиційної привабливості;
4. Посилення довіри з боку кредиторів.

Недоліками же є:

- тривалість процесу;
- ризику у разі ліквідації або банкрутства;
- відсутність податкових переваг.

Підприємство не має достатньої кількості власних грошових коштів для забезпечення поточних потреб. Для поповнення обігових коштів підприємство залучає банківські короткострокові кредити та кредити від нерезидента.

Станом на 31 грудня 2023 року та 31 грудня 2022 року підприємство має довгострокову позику від нерезидента "Лантманнен ек фьюр" в доларах США на загальну суму 2 000 тис. доларів США зі строком погашення у 2025 році, на яку нараховуються відсотки LIBOR 12 міс + 4%, а з 01.07.2023 року – US DOLLAR CME термін SORF 12 міс + 4%.

Станом на 31 грудня 2023 року статутний капітал підприємства становить 63 262 тис. грн. Він не переглядався протягом тривалого часу, що свідчить про потребу у його переоцінці та потенційному збільшенні. Підвищення статутного капіталу забезпечило б підприємству можливість не лише зміцнити свою фінансову стійкість, а й зменшити залежність від залучення кредитного фінансування для забезпечення поточних операційних потреб. Логічним кроком було б спрямування додаткових коштів, отриманих шляхом збільшення статутного капіталу, на погашення цієї позики. Це дозволить суттєво скоротити фінансові витрати на обслуговування боргу та спрямувати вивільнені ресурси на розвиток основної діяльності підприємства.

Для детальнішого розуміння фінансового стану ПрАТ «Лантманнен Акса» наведено показники зареєстрованого капіталу, довгострокових зобов'язань перед пов'язаною стороною та загальних фінансових витрат підприємства станом на 31 грудня 2023 року. Ці дані дозволяють оцінити рівень залежності компанії від залучених ресурсів і вплив фінансових витрат на результати діяльності (табл.4.6).

Таблиця 4.6

Структура фінансових зобов'язань і витрат ПрАТ «Лантманнен Акса» станом на 31 грудня 2023 року

Показник	Значення показника, тис. грн
Зареєстрований капітал	63 262
Довгострокові кредити від пов'язаної сторони	75 965
Відсотки за кредитами та позиками	14457
Втрати від курсових різниць, що виникли по кредитах та процентах	3610
Інші фінансові витрати	288
Фінансові витрати, всього	22013

Джерело: розраховано автором

Як видно з таблиці, довгострокові кредити від пов'язаної сторони суттєво перевищують розмір зареєстрованого капіталу, що свідчить про значну залежність підприємства від позикових ресурсів. Це призводить до значного рівня фінансових витрат, які у 2023 році становили 22 013 тис. грн, з яких найбільшу частку займають відсотки за кредитами та позиками (14 457 тис. грн).

Оскільки довгостроковий кредит надано нерезидентом у валюті (доларах США), підприємство додатково несе витрати, пов'язані з курсовими різницями. У 2023 році втрати від курсових коливань за кредитами та відсотками становили 3 610 тис. грн. Цей фактор суттєво збільшує фінансове навантаження на підприємство, оскільки коливання валютного курсу можуть бути непередбачуваними та значними. Така ситуація підкреслює необхідність зниження валютних ризиків шляхом перегляду фінансової стратегії, зокрема скорочення валютного боргу.

Запропоноване збільшення статутного капіталу на 75 965 тис. грн. У результаті статутний капітал ПрАТ «Лантманнен Акса» зросте до 139 227 тис. грн, що сприятиме посиленню фінансової стійкості підприємства та створенню умов для його сталого розвитку (табл.4.7).

Таблиця 4.7

Фінансові показники до та після впровадження заходу

Показники	До впровадження	Після впровадження	Абсолютне відхилення, тис. грн	Відносне відхилення, %
Інші довгострокові зобов'язання	93066	17 101	-75 965	-81,62
Фінансові витрати	21 567	3 946	-17 621	-81,70
Фінансовий результат до оподаткування	-3 321	14 300	17 621	-530,59
Чистий фінансовий результат	-4 627	12 994	17 621	-380,83

Джерело: розраховано автором

Після впровадження заходу зі збільшення статутного капіталу та погашення довгострокових зобов'язань підприємство зазнало суттєвих

позитивних змін. Зокрема, довгострокові зобов'язання зменшилися на 75 965 тис. грн, або на 81,62%, що значно знизило кредитне навантаження.

Це, у свою чергу, дозволило суттєво скоротити фінансові витрати підприємства: з 21 567 тис. грн до 3 946 тис. грн (зниження на 17 621 тис. грн, або на 81,7%). Зменшення фінансових витрат забезпечило вивільнення ресурсів, які могли бути спрямовані на розвиток підприємства.

Фінансовий результат до оподаткування покращився на 17 621 тис. грн і вийшов у позитивну площину, досягнувши 14 300 тис. грн. Завдяки цьому чистий фінансовий результат зріс із -4 627 тис. грн до 12 994 тис. грн, тобто на 380,83% (рис.4.4).

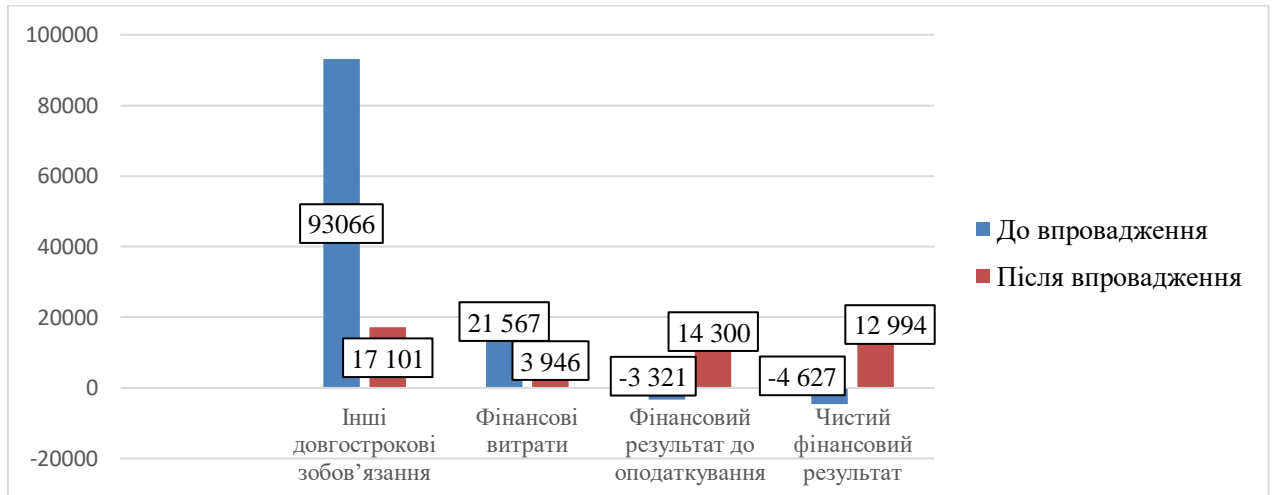

Рис. 4.4. Фінансові показники до та після впровадження заходу

Джерело: розроблено автором

У результаті запропонованого заходу було досягнуто значного покращення фінансових показників підприємства. Після зменшення фінансових витрат і скорочення боргового навантаження спостерігається позитивна динаміка основних коефіцієнтів, які відображають ефективність використання капіталу, основних засобів та виробничих витрат. Порівняльний аналіз показників рентабельності наведено в таблиці 4.8.

Динаміка показників рентабельності до та після впровадження заходу

Показники	До впровадження	Після впровадження	Абсолютне відхилення
Рентабельність власного капіталу, %	-7,31	9,33	16,65
Рентабельність реалізованої продукції, %	-0,66	1,85	2,51
Рентабельність основних засобів, %	-3,92	11,01	14,93
Рентабельність виробничих витрат, %	-0,89	2,5	3,38

Джерело: розраховано автором

Результати порівняльного аналізу показують суттєве покращення рентабельності підприємства після реалізації заходу. За рахунок збільшення фінансового результату, всі показники стали позитивними. Покращення цих показників підтверджує ефективність запропонованого заходу як важливого етапу фінансової оптимізації.

Запроваджений захід дозволяє вивільнити значний обсяг коштів. Ці ресурси можуть бути спрямовані на стратегічні напрями розвитку підприємства. Одним із стратегічних напрямів використання вивільнених коштів може стати модернізація основних засобів підприємства. Поточний коефіцієнт зносу, що перевищує 50%, свідчить про критичний стан виробничих активів, які можуть обмежувати ефективність виробничих процесів і конкурентоспроможність продукції. Інвестиції в оновлення обладнання дозволять знизити витрати на ремонт, підвищити продуктивність праці та енергоефективність, а також забезпечити відповідність сучасним технологічним стандартам. Це сприятиме покращенню якості продукції та зниженню собівартості виробництва.

Вивільнені кошти також можуть бути спрямовані на розширення асортименту продукції. Наприклад, розробка та запуск нового виду батончика дозволять підприємству задовольнити додаткові потреби споживачів, розширити ринкову присутність і посилити конкурентні позиції. Для цього

необхідно інвестувати в закупівлю відповідного обладнання, розробку рецептури та маркетингове просування. Успішна реалізація цього проекту забезпечить підприємству додаткові доходи, підвищення впізнаваності бренду та зміцнення фінансової стабільності у довгостроковій перспективі.

Висновки до розділу 4

1. Виокремлено основні напрями оптимізації витрат, а саме ефективне управління запасами, мінімізація витрат на виробництво, оптимізація логістичних процесів, підвищення ефективності використання ресурсів, оптимізація адміністративних витрат.

2. Наведено найбільш вживані заходи оптимізації витрат підприємства: впровадження ресурсозберігаючих технологій, усунення непродуктивних витрат, диверсифікація виробництва, зменшення управлінських витрат, підвищення технічного рівня виробництва.

3. Запропоновано захід задля оптимізації витрат і покращення фінансових результатів ПрАТ «Лантманнен Акса», а саме впровадження аутсорсингу виробничого персоналу. Ми запропонували перевести 70 осіб виробничого персоналу на аутсорсинг, що призведе до зменшення операційних витрат на 7320 тис. грн та збільшення чистого фінансового результату з -4627 тис. грн до 2 693 тис.грн.

4. Запропоновано один із альтернативних заходів оптимізації витрат задля підвищення фінансових результатів ПрАТ «Лантманнен Акса», який полягає у заміні довгострокового кредиту, отриманого від материнської компанії, на збільшення статутного капіталу. Це зменшить фінансові витрати та покращить фінансові результати. Чистий фінансовий результат після впровадження заходу становитиме 17 621 тис.грн. Всі показники рентабельності після впровадження заходу мали позитивне значення.

ВИСНОВКИ

1. На підставі проведеного аналізу трактування поняття «витрати» в економічній і нормативній літературі, ми можна зробити висновок, що визначення «витрати» є багатограним та відрізняється залежно від підходів фінансового та управлінського обліку. Під витратами ми розуміємо грошове вираження ресурсів, використаних у процесі виробництва, і слугують основою для аналізу фінансових результатів та прийняття управлінських рішень. У ході нашого дослідження наукової літератури були виділено визначення «оптимізація витрат», це безперервний процес аналізу, планування, обліку й контролю витрат для визначення їх оптимального рівня, забезпечення ефективної роботи підприємства та досягнення запланованого прибутку.

2. Було проведено детальний аналіз господарської діяльності ПрАТ «Лантманнен Акса» та вивчено його економічний стан. Загалом, він характеризується поступовим відновленням після кризових явищ, спричинених повномасштабним вторгненням і економічними викликами останніх років. Попри зростання активів у 2023 році та позитивні зміни в операційній діяльності, підприємство стикається з низкою проблем, таких як високий рівень зносу основних засобів, нерентабельність їх використання, нестача оборотних коштів і залежність від залучених фінансових ресурсів.

3. Дослідження фінансово-економічного стану ПрАТ «Лантманнен Акса» дозволило виявити ключові особливості структури витрат і визначити тенденції їх змін упродовж аналізованого періоду. Значні коливання у витратах підприємства були зумовлені економічними викликами, зокрема зростанням витрат на імпортні компоненти через пошук альтернативних постачальників. Проведено оцінку фінансових показників, яка виявила зниження рентабельності виробничих витрат та окремі негативні зміни у показниках фінансової стійкості. Досліджено залежність підприємства від зовнішніх кредитних ресурсів, що створює певні ризики для фінансової стабільності в майбутньому.

4. У рамках дослідження було запропоновано захід для оптимізації витрат і покращення фінансових результатів ПрАТ «Лантманнен Акса», який передбачає впровадження аутсорсингу виробничого персоналу. Зокрема, було рекомендовано перевести 70 осіб виробничого персоналу на обслуговування за договором аутсорсингу, що сприятиме значному скороченню операційних витрат підприємства. Внаслідок цього заходу очікується зменшення операційних витрат на 7 320 тис. грн, що, у свою чергу, забезпечить суттєве покращення фінансових показників компанії. Зокрема, чистий фінансовий результат, який раніше становив -4 627 тис. грн, після впровадження заходу прогнозується на рівні 2 693 тис. грн, що демонструє позитивний вплив оптимізації на загальний фінансовий стан підприємства та його здатність до подальшого розвитку.

5. Запропоновано альтернативний захід оптимізації витрат для покращення фінансових результатів ПрАТ «Лантманнен Акса». Він передбачає заміну довгострокового кредиту, отриманого від материнської компанії, на збільшення статутного капіталу. Такий підхід дозволяє суттєво скоротити фінансові витрати підприємства за рахунок відсутності витрат на обслуговування кредиту, зокрема відсотків. У результаті реалізації заходу статутний капітал підприємства збільшився з 63 262 тис. грн до 139 227 тис. грн. Чистий фінансовий результат збільшився до 17 621 тис. грн, що забезпечило позитивні зміни у всіх ключових показниках рентабельності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
2. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку : Наказ; Мінфін України від 31.12.1999 № 318 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0027-00>
3. Управління витратами підприємства : [навч. посібник] / [А.М. Турило, Ю.Б. Кравчук, А.А. Турило]. К. : Центр навчальної літератури, 2006. 120 с
4. Управління витратами: Навч. посіб. / М. Г. Грещак, В. М. Гордієнко, О. С. Коцюба та ін.; За заг. ред. М. Г. Грещака. К.: КНЕУ, 2008. 264 с
5. Бухгалтерський управлінський облік [Текст] : навч. посіб. / І. Д. Фаріон, Т. М. Писаренко. Тернопіль : Економічна думка, 2003. 566 с.
6. Пушкар М.С. Фінансовий облік : [підручник] / М.С. Пушкар. Тернопіль : Карт-бланш, 2002. 628 с
7. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку : [підручник] / Ф.Ф. Бутинець. 2-е вид., доп. і перероб. Житомир : ЖІТІ, 2000. 640 с
8. Прохар Н.В. Облік доходів, витрат і фінансових результатів: проблеми теорії та практики : [монографія] / Н.В. Прохар, Ю.О. Ночовна. Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011. 257 с.
9. Кіндрацька Г.І., Білик М.С., Загородній А.Г. Економічний аналіз: Підручник / За ред. проф. А.Г. Загороднього. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2008. 487 с
10. Нашкерська Г.В. Бухгалтерський облік : [навч. посібник] / Г.В. Нашкерська. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. 464 с
11. Фінансовий облік: Навчальний посібник / Л.К. Сук, П.Л. Сук. 3-тє вид., переробл. і доповн. К. : Знання, 2016. 663 с

12. Управлінський облік :навч. посіб. /О.Гончаренко, Т.Давидюк, А. Саюн, Н.Рогова.– К. : УБС НБУ, 2014. 415 с.
13. Семчук І.В., Мазур В.Г. Шляхи підвищення ефективності управління витратами на підприємстві. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Вип. 22. С. 544-548.
14. Колісник Г. М. Складові системи управління витратами підприємницьких структур [Електронний ресурс] / Г. М. Колісник // Економічний вісник університету ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний ун-т ім. Г. Сковороди». 2011. Вип. 17/2. С. 66–69. –
15. Чорна М.В., Смірнова П.В., Бугріменко Р.М. Ч 75 Управління витратами : навч. посіб. / М. В. Чорна, П. В. Смірнова, Р. М. Бугріменко, 2017. 166 с.
16. Свистун Л.А. Перспективи використання сучасних інформаційних технологій при здійсненні фінансового планування на підприємстві / Л.А. Свистун // Економіка і регіон : зб. Наук. Праць. 2016. № 3. С.13-21.
17. Мезенцева Н.М., Серікова Т.А. Формування витрат сільськогосподарської продукції в сучасних умовах господарювання. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2019. Вип. 3 (20). С. 496-504.
18. Подолянчук О.А. Облік в системі управління витратами. Ефективна економіка. 2018. № 7.
19. Управління витратами : навч. посібник / Н. М. Матвєєва, О. І. Славута; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. 157 с.
20. Славута О. І. Конспект лекцій з дисципліни «Управління витратами» (для студентів 4 курсу всіх форм навчання напряму підготовки 6.030504 Економіка підприємства) / О. І. Славута; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова , 2015. 38 с
21. Захарченко Л.А. Управління витратами: навчальний посібник з практичних занять для студентів вищих навчальних закладів / Л.А. Захарченко, І.В. Яцкевич. Одеса: ВМВ, 2011. 240 с.

22. Шумило Ю. О. Уточнення теоретичної сутності категорії витрат в управлінні підприємством / Ю. О. Шумило // Формування ринкових відносин в Україні. 2008 № 3 С. 117-119.
23. Волковська Я. В. Оптимізація витрат на прикладі підприємств готельно-ресторанного комплексу/ Я. В. Волковська // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2017 №2(37) С. 19-23.
24. Маркіна І. А. Теоретичні основи управління витратами підприємства. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2020 р. № 4 (115). С.140 - 147.
25. Маркіна І. А., Ленъ В. В., Шапка В. О. Управління витратами як фактор підвищення економічної безпеки підприємства. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2019. № 3. С. 83-88.
26. Цимбалюк Л.Г. Чинники, резерви та шляхи зниження витрат виробництва як основа зменшення ціни товару / Л.Г. Цимбалюк, Н.П. Скригун // Вісн. Бердян. ун-ту менеджменту і бізнесу. 2011. № 3(15). С. 88–95.
27. Гаряга Л.О. Оптимізація витрат банківської діяльності. Антикризове управління економікою та фінансами: зб. матеріалів Всеукраїнської наук.-практ. конф., 31 травня 2017 р. / Київський інститут банківської справи. Київ: КІБС, 2017. С. 22-24.
28. Данілов О. Д., Кучеренко В. П. Методичні підходи до оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства. Управління інвестиціями та фінансові інновації. 2018. Випуск 15 (4). С. 112–121
29. Лисаченко О., Чабаненко І. Оптимізація обсягу виробництва металургійного підприємства з метою зменшення суми змішаних витрат / О. Лисаченко, І. Чабаненко// Економіка. 2011- №6(113) С.36-40.
30. Голов С. Ф. Управлінський облік: підручник. Київ: «Центр учбової літератури», 2018. 534 с
31. Крушельницька О. В. Управління матеріальними ресурсами : навч. посібник. Київ : Кондор, 2008. 162 с.

32. Голюков О. І., Миколаєва Н. А. Основи класифікації і методи управління витратами в системі стратегічного управлінського обліку. Азимут наукових досліджень: економіка і управління. 2014. № 1. С. 26-30.
33. Кравченко О. О. Система стратегічного управління персоналом як пріоритетний напрям формування конкурентоспроможного колективу. Вісник Черкаського національного університету. Серія «Економічні науки». 2022. № 3 - 4, С. 88 - 94.
34. Офіційний сайт ПрАТ «Лантманнен Акса» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.lantmannen.ua/ua>
35. Атамас П. М., Лисенко, Л. В., Герасимчук, С. І. Формування механізмів управління державними закупівлями в Україні. Економічний простір. 2018. Випуск 132. С. 7–21
36. Гура І. О., Качмар Н. В. Оцінка ризиків в управлінні проектами на основі аналізу мультикритеріальних моделей. Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія: Технології та дизайн. 2017. Вип. 6 (96). С. 37–43
37. Гура І. О. Методика аналізу та оцінки ризиків управління проектами. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2014. Вип. 2. С. 183–187
38. Рудніченко Є. М. Перспективи використання нетрадиційних методів управління витратами на вітчизняних промислових підприємствах / Євгеній Миколайович Рудніченко. // Економіка та управління підприємствами. 2015. С. 40–46
39. Павлова С. І. Метод таргет-костингу як прогресивний метод цільового стратегічного управління витратами / Павлова С. І.. // Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. №10. С. 56– 58
40. Вороная Н. Класифікація витрат на виробництво / Наталія Вороная. // Податки та бухгалтерський облік. 2016. №32.
41. Голов С. Ф. Управлінський облік: підручник. 3-тє вид. / С. Ф. Голов. К.: Лібра, 2006р. 704 с.

42. Журавльова Т. О. Формування фінансових ресурсів підприємства в умовах кризи. Економіка та держава. 2020. № 3. С. 42–45
43. Столяр Л.Г. Сутність «витрат» через призму бухгалтерського обліку. Економіка. Управління. Інновації. 2015. Випуск № 1 (13).
44. Пустова І.В. Методи управління витратами в сучасних умовах: ефективність застосування, переваги, недоліки. Інвестиції: практика та досвід. 2013. № 11. С. 39–42. 27.
45. Проданчук М.А. Таргет-костінг та кайзен-костінг як інструменти оптимізації витрат у системі стратегічного управління. Збірник наукових праць ВНАУ Серія : Економічні науки, №3, (69), Том 2. 2012. С.150-155.
46. Базалінська О.Я. Фінансовий аналіз : теорія та практика: навч. посіб. [для студ. вищих навч. закл.] / О.Я. Базалінська. К.: Центр учбової літератури, 2009. 328 с.
47. Бойчик І. М Економіка підприємства: підручник. / І.М. Бойчик. К.: Кондор -Видавництво, 2016. 378 с.
48. Економічний аналіз і моделювання господарської діяльності підприємства: навч. посіб. для студентів ВНЗ / М. В. Румянцев [та ін.]. Донецьк: Ноулідж, Донец. від-ня, 2014. 297 с.
49. Бурлан С. А. Бухгалтерський облік (загальна теорія) : навч. посіб. / С. А. Бурлан, Н. В. Каткова ; Чорномор. нац. ун-т ім. Петра Могили. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2018. 271 с.
50. Жук В. М. Розвиток теорії бухгалтерського обліку: інституціональний аспект : монографія / Жук В. М. ; Нац. акад. аграр. наук України, Нац. наук. центр "Ін-т аграр. економіки", Луган. нац. аграр. ун-т. - Київ : ННЦ "ІАЕ", 2018. 404 с
51. Іванюта О. В. Бухгалтерський облік розподілу загальнопромислових витрат виробничих підприємств / О. В. Іванюта, К. І. Самчук // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2016. Вип. 2-3. С. 130-142.

52. Козак В. Г. Визначення поняття «витрати» та їх оцінка / В. Г. Козак // Реформування економіки України: стан та перспективи : зб. Мат. IV Міжнар. наук.-практ. конф. К. : МІБО КНЕУ, 2009. С. 129–131
53. Кондрашова, Т. М. Удосконалення системи управління витратами на підприємствах України за допомогою калькулювання / Т. М. Кондрашова [Електронний ресурс].
54. Король Г. О. Обґрунтування методу обліку витрат/ О. Г. Король, А.В Туркоман [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/15_APSN_2010/Economics/67752.doc.htm
55. Лепьохін, О. В. Особливості використання методів калькулювання та обчислення собівартості продукції / О. В. Лепьохін // Часопис економічних реформ. 2011. № 4.
56. Лопін А. О. Бухгалтерський облік природного капіталу в системі управління підприємствами харчової індустрії : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09 / Лопін Андрій Олександрович ; Харків. держ. ун-т харчування та торгівлі. Харків, 2020. 21 с.
57. Пархоменко, В. М. Складання оновленої фінансової звітності // Облік і фінанси АПК. 2006. №1. С. 112-119
58. Скрипник М. І. Затрати і витрати: проблема трактування понять / М. І. Скрипник // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: Міжнар. зб. наук. пр. 2009. Вип. 1 (13). С. 163–165
59. Слободян Н.Г., Михайленко О.В., Скоморохова С.Ю. Теорія економічного аналізу. Економічний аналіз: Курс лекцій для студ. всіх спец. напрямів 0501 «Економіка і підприємництво», 0502 «Менеджмент» усіх форм навч. К.:НУХТ, 2006. 167 с.
60. Тігова Т. М. Аналіз фінансової звітності : навч. посіб. / Т. М. Тігова, Л. С. Селі-верстова, Т. Б. Процюк. К. : Центр навчальної літератури, 2012. 268 с.

61. Шквір В. Д. Інформаційні системи і технології в обліку та аудиті : підручник / В. Д. Шквір, А. Г. Загородній, О. С. Височан ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. 402 с.
62. Юхименко П. І. Теорія фінансів: підруч. / [за ред. проф. В. М. Федосова, С. І. Юрія]. К. : Центр учбової літератури, 2010. 576 с.
63. Андрющенко Н.С. Суть і значення витрат: історичний аспект / Н.С. Андрющенко // Економічна теорія та історія економічної думки. 2007. № 5. С. 3-7.
64. Дерій В. Термін «витрати» і його трактування для потреб обліку і контролю / В. Дерій // Галицький економічний вісник. 2010. № 1(26). С. 154–160.
65. Барабаш Ю.О. Методологія стратегічного та оперативного контролінгу. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2012. Випуск 2. С. 33-38.
66. Бланк І.О. Управління фінансовими ресурсами: навч. посібник. Київ: Омега, 2001. 768 с
67. Управління витратами підприємства: монографія / Ю.М. Великий, В.В. Прохорова, Н.В. Сабліна. Х.: ВД «ІНЖЕК», 2009. 192 с.
68. Данилко В.К., Кушніренко О.М., Марченко К.С. Управління витратами: Навч. посібник. Київ: Каравела, 2012. 216 с.
69. Захарченко Л.А. Управління витратами: навчальний посібник з практичних занять для студентів вищих навчальних закладів. Одеса: ВМВ, 2011. 240 с.
70. Іванюта П.В. Управління ресурсами і витратами: навч. посібник: за ред. С. М. Іванюти. К.: Центр навчальної літератури, 2009. 320 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2021 року

Актив	Код рядка	Примітка	На початок звітного періоду (31 грудня 2020 року)	На кінець звітного періоду (31 грудня 2021 року)
1	2		3	4
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	6	3 427	5 673
первісна вартість	1001		8 959	14 759
накопичена амортизація	1002		(5 532)	(9 086)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	5, 6	16 257	10 539
Основні засоби	1010	5	108 332	107 991
первісна вартість	1011		183 103	198 926
знос	1012		(74 771)	(90 935)
Інвестиційна нерухомість	1015		-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		-	-
інші фінансові інвестиції	1035		-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		-	-
Відстрочені податкові активи	1045	25	961	3 582
Інші необоротні активи	1090		-	-
Усього за розділом I	1095		128 977	127 785
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	8	41 881	60 789
Поточні біологічні активи	1110		-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	9	107 358	129 214
Дебіторська заборгованість за розрахунками:				
за виданими авансами	1130		3 266	9 719
з бюджетом	1135		3 226	5 243
у тому числі з податку на прибуток	1136		-	-
Дебіторська заборгованість щодо розрахунків за нарахованими доходами	1140		-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	9	136	139
Поточні фінансові інвестиції	1160		-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	10	11 118	8 146
Витрати майбутніх періодів	1170		-	-
Інші оборотні активи	1190		1	-
Усього за розділом II	1195		166 986	213 250
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		-	-
Баланс	1300		295 963	341 035

Продовження додатку А

Пасив	Код рядка	Примітка	На початок звітнього періоду (31 грудня 2020 року)	На кінець звітнього періоду (31 грудня 2021 року)
1	2		3	4
I. Власний капітал				
Зареєстрований капітал	1400	11	63 262	63 262
Капітал у дооцінках	1405		-	-
Додатковий капітал	1410		-	-
Резервний капітал	1415	11	4 003	5 758
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420		87 882	100 361
Неоплачений капітал	1425		-	-
Видучений капітал	1430		-	-
Усього за розділом I	1495		155 147	169 381
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		-	-
Довгострокові кредити банків	1510		-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	7, 12	73 108	69 896
Довгострокові забезпечення	1520		-	-
Цільове фінансування	1525		-	-
Усього за розділом II	1595		73 108	69 896
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1600	12	-	17 450
Поточна кредиторська заборгованість за:				
довгостроковими зобов'язаннями	1610	7	2 560	2 941
товари, роботи, послуги	1615	15	47 202	70 670
розрахунками з бюджетом	1620		1 399	1 771
у тому числі з податку на прибуток	1621		714	1 159
розрахунками зі страхування	1625	15	3 217	1 672
розрахунками з оплати праці	1630	15	11 739	5 867
за одержаними авансами	1635		1 473	1 009
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645		-	-
Поточні забезпечення	1660		-	-
Доходи майбутніх періодів	1665		-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	15	118	478
Усього за розділом III	1695		67 708	101 758
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		-	-
Баланс	1900		295 963	341 035

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2021 рік

Стаття	Код рядка	Примітка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2		3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	16	582 360	574 979
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	17	(420 241)	(379 633)
Валовий:				
прибуток	2090		162 119	195 346
збиток	2095		-	-
Інші операційні доходи	2120	18	1 602	9 366
Адміністративні витрати	2130	21	(36 700)	(30 726)
Витрати на збут	2150	22	(94 030)	(94 635)
Інші операційні витрати	2180	19	(4 882)	(4 197)
Фінансовий результат від операційної діяльності:				
прибуток	2190		28 109	75 154
збиток	2195		-	-
Дохід від участі в капіталі	2200		-	-
Інші фінансові доходи	2220	20	2 001	-
Інші доходи	2240		130	-
Фінансові витрати	2250	20	(6 682)	(26 367)
Втрати від участі в капіталі	2255		-	-
Інші витрати	2270	23	(5 124)	(4 788)
Фінансовий результат до оподаткування:				
прибуток	2290		18 434	43 999
збиток	2295		-	-
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	25	(4 200)	(8 896)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		-	-
Чистий фінансовий результат:				
прибуток	2350		14 234	35 103
збиток	2355		-	-

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2022 року

Актив	Код рядка	Примітка	На початок звітного періоду (31 грудня 2021 року)	На кінець звітного періоду (31 грудня 2022 року)
1	2		3	4
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	6	5 673	3 034
первісна вартість	1001		14 759	12 394
накопичена амортизація	1002		(9 086)	(9 360)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	5, 6	10 539	10 148
Основні засоби	1010	5	107 991	104 100
первісна вартість	1011		198 926	209 168
знос	1012		(90 935)	(105 068)
Інвестиційна нерухомість	1015		-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		-	-
інші фінансові інвестиції	1035		-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		-	-
Відстрочені податкові активи	1045	25	3 582	2 915
Інші необоротні активи	1090		-	-
Усього за розділом I	1095		127 785	120 197
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	8	60 789	86 174
Поточні біологічні активи	1110		-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	9	129 213	115 336
Дебіторська заборгованість за розрахунками:				
за виданими авансами	1130		9 719	5 184
з бюджетом	1135		5 243	6 363
у тому числі з податку на прибуток	1136		-	-
Дебіторська заборгованість щодо розрахунків за нарахованими доходами	1140		-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	9	139	17
Поточні фінансові інвестиції	1160		-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	10	8 146	43 568
Витрати майбутніх періодів	1170		-	-
Інші оборотні активи	1190		-	1 410
Усього за розділом II	1195		213 249	258 052
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		-	-
Баланс	1300		341 034	378 249

Продовження додатку В

Пасив	Код рядка	Примітка	На початок звітного періоду (31 грудня 2021 року)	На кінець звітного періоду (31 грудня 2022 року)
1	2		3	4
I. Власний капітал				
Зареєстрований капітал	1400	11	63 262	63 262
Капітал у дооцінках	1405		-	-
Додатковий капітал	1410		-	-
Резервний капітал	1415	11	5 758	6 470
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420		99 615	101 981
Неоплачений капітал	1425		-	-
Вилучений капітал	1430		-	-
Усього за розділом I	1495		168 635	171 713
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		-	-
Довгострокові кредити банків	1510		-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	7, 12	69 896	86 934
Довгострокові забезпечення	1520		-	-
Цільове фінансування	1525		-	-
Усього за розділом II	1595		69 896	86 934
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1600	12	17 450	39 744
Поточна кредиторська заборгованість за:				
довгостроковими зобов'язаннями	1610	7	2 941	1 543
товари, роботи, послуги	1615	15	70 688	61 706
розрахунками з бюджетом	1620		2 502	1 510
у тому числі з податку на прибуток	1621		1 890	674
розрахунками зі страхування	1625	15	1 572	1 989
розрахунками з оплати праці	1630	15	5 867	7 674
за одержаними авансами	1635		1 005	2 021
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645		-	-
Поточні забезпечення	1660		-	-
Доходи майбутніх періодів	1665		-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	15	478	3 415
Усього за розділом III	1695		102 503	119 602
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття				
	1700		-	-
Баланс	1900		341 034	378 249

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2022 рік

Стаття	Код рядка	Примітка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2		3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	16	561 331	582 360
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	17	(410 911)	(420 241)
Валовий:				
прибуток	2090		150 420	162 119
збиток	2095		-	-
Інші операційні доходи	2120	18	24 202	1 602
Адміністративні витрати	2130	21	(26 426)	(36 700)
Витрати на збут	2150	22	(97 662)	(94 030)
Інші операційні витрати	2180	19	(4 195)	(4 882)
Фінансовий результат від операційної діяльності:				
прибуток	2190		46 339	28 109
збиток	2195		-	-
Дохід від участі в капіталі	2200		-	-
Інші фінансові доходи	2220	20	-	2 001
Інші доходи	2240		28	130
Фінансові витрати	2250	20	(29 890)	(6 682)
Втрати від участі в капіталі	2255		-	-
Інші витрати	2270	23	(10 924)	(5 124)
Фінансовий результат до оподаткування:				
прибуток	2290		5 553	18 434
збиток	2295		-	-
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	25	(2 475)	(4 200)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		-	-
Чистий фінансовий результат:				
прибуток	2350		3 078	14 234
збиток	2355		-	-

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2023 року

Актив	Код рядка	Примітка	На початок звітного періоду (31 грудня 2021 року)	На початок звітного періоду (31 грудня 2022 року) (Скориговано)	На кінець звітного періоду (31 грудня 2023 року)
1	2			3	4
I. Необоротні активи					
Нематеріальні активи	1000	6	5 673	3 034	2 129
первісна вартість	1001		14 759	12 394	5 453
накопичена амортизація	1002		(9 086)	(9 360)	(3 324)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	5, 6	10 539	9 605	2 608
Основні засоби	1010	5	107 991	104 100	118 023
первісна вартість	1011		198 926	209 168	242 030
знос	1012		(90 935)	(105 068)	(124 007)
Інвестиційна нерухомість	1015			-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030			-	-
інші фінансові інвестиції	1035			-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040			-	174
Відстрочені податкові активи	1045	25	3 582	2 915	2 815
Інші необоротні активи	1090			-	-
Усього за розділом I	1095		127 785	119 654	125 749
II. Оборотні активи					
Засоби	1100	8	60 789	86 174	61 860
Поточні біологічні активи	1110			-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	9	129 213	115 336	171 020
Дебіторська заборгованість за розрахунками:					
за виданими авансами	1130		9 719	5 184	5 112
з бюджетом	1135		5 243	5 537	6 701
у тому числі з податку на прибуток	1136			-	-
Дебіторська заборгованість щодо розрахунків за нарахованими доходами	1140			-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	9	139	17	16
Поточні фінансові інвестиції	1160			-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	10	8 146	43 568	29 152
Витрати майбутніх періодів	1170			-	-
Інші оборотні активи	1190			1 476	649
Усього за розділом II	1195		213 249	257 292	274 510
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200			-	-
Баланс	1300		341 034	376 946	400 259

Пасив	Код рядка	Примітка	На початок звітного періоду (31 грудня 2021 року)	На початок звітного періоду (31 грудня 2022 року) (Скориговано)	На кінець звітного періоду (31 грудня 2023 року)
1	2			3	4
I. Власний капітал					
Зареєстрований капітал	1400	11	63 262	63 262	63 262
Капітал у дооцінках	1405			-	-
Додатковий капітал	1410			-	-
Резервний капітал	1415	11	5 758	6 470	6 624
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420		99 615	100 586	95 805
Неоплачений капітал	1425			-	-
Вилучений капітал	1430			-	-
Усього за розділом I	1495		168 635	170 318	165 691
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення					
Відстрочені податкові зобов'язання	1500			-	-
Довгострокові кредити банків	1510			-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	7, 12	69 896	86 934	93 066
Довгострокові забезпечення	1520			-	-
Цільове фінансування	1525			-	-
Усього за розділом II	1595		69 896	86 934	93 066
III. Поточні зобов'язання і забезпечення					
Короткострокові кредити банків	1600	12	17 450	39 744	45 000
Поточна кредиторська заборгованість за:					
довгостроковими зобов'язаннями	1610	7	2 941	1 543	3 839
товари, роботи, послуги	1615	15	70 688	61 798	68 868
розрахунками з бюджетом	1620		2 502	1 510	1 334
у тому числі з податку на прибуток	1621		1 890	674	377
розрахунками зі страхування	1625	15	1 572	1 989	1 677
розрахунками з оплати праці	1630	15	5 867	7 674	9 312
за одержаними авансами	1635		1 005	2 021	1 866
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645			-	-
Поточні забезпечення	1660			-	-
Доходи майбутніх періодів	1665			-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	15	478	3 415	9 606
Усього за розділом III	1695		102 503	119 694	141 502
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700			-	-
Баланс	1900		341 034	376 946	400 259

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2023 рік

Стаття	Код рядка	Примітка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року (Скориговано)
1	2		3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	16	702 562	561 331
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	17	(521 170)	(410 911)
Валовий:				
прибуток	2090		181 392	150 420
збиток	2095		-	-
Інші операційні доходи	2120	18	6 719	24 202
Адміністративні витрати	2130	21	(30 797)	(26 432)
Витрати на збут	2150	22	(127 093)	(97 677)
Інші операційні витрати	2180	19	(4 684)	(4 195)
Фінансовий результат від операційної діяльності:				
прибуток	2190		25 537	46 318
збиток	2195		-	-
Дохід від участі в капіталі	2200		-	-
Інші фінансові доходи	2220	20	-	-
Інші доходи	2240		-	28
Фінансові витрати	2250	20	(21 567)	(29 890)
Втрати від участі в капіталі	2255		-	-
Інші витрати	2270	23	(7 291)	(11 750)
Фінансовий результат до оподаткування:				
прибуток	2290		-	4 706
збиток	2295		(3 321)	-
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	25	(1 306)	(2 475)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		-	-
Чистий фінансовий результат:				
прибуток	2350		-	± 231
збиток	2355		(4 627)	-